

Rudolf Steiner

Duchovní hierarchie a jejich zrcadlení ve fyzickém světě. (Zvěrokruh, planety, kosmos.)

Úvodní poznámka

Materialismus ve svém oboru, v určitých mezích, náleží mezi oprávněné světové názory. Patří také k jedné z velkých vymožeností nové doby, že z jeho hlediska bylo dosaženo rozsáhlého vědění v oboru hmoty.

Přemýšlením o hmotě ale dospívá současný vzdělanec při svém pokroku dále k dynamickému stanovisku, když pozoruje hmotné útvary jako stavy sil.

Přemýšlením o silách na základě zkušeností důsledný myslitel nabývá přesvědčení, že síly působí s určitým specifickým záměrem, že se vlastně chovají jako inteligentní činitel a jako projev nadmyslové bytostnosti. Tak se přechází k pneumatismu – k uznání všeobecné světové duchovnosti – a k spiritualismu, – s jeho duchovně-vědeckým rozeznáváním jednotlivých duchovních bytostí a jejich stupňovitých sborů a říší.

Přítomná doba vzdělanosti tedy chápe hmotu a sílu jako jev a projev bytostnosti, a že hledisko pravého spiritualismu – zaujímané v následujících přednáškách – umožňuje plně pravdivé poznávání světa i člověka.

I.

Düsseldorf, 12. dubna 1909

Milí přátelé,

tento přednáškový cyklus nás zavede do vysokých oblastí duchovního života, doslova nás povede nejen z našeho domova na Zemi do vnějšího prostoru fyzického světa, nýbrž vzhůru i do světa ducha, z něhož onen fyzický vznikl. Právě takový přednáškový cyklus vám ukáže, že veškeré vědění a veškerá moudrost jsou v podstatě zaměřeny k tomu, aby nám pomohly rozluštit velikou, největší záhadu – záhadu člověka. Neboť má-li být člověk pochopen, je nutno přinášet věci z daleka, z velmi daleka. Je však zapotřebí, aby ten, kdo chce sledovat tuto řadu rozprav, byl již vybaven některými základními pojmy duchovní vědy; ale těmi jste, vážení posluchači, vyzbrojeni vcelku všichni. V tomto souboru rozprav se tedy snad smíme povznést ve svém duchovním rozletu obzvláště vysoko, i když při tom máme vždy být vedeni snahou učinit věci, které z tak velkých dálek musí být přinášeny, pokud to jen jde nejsrozumitelnějšími.

Máme-li mluvit o otázce „co nazýváme duchovními hierarchiemi“ – znamená to, že se má náš duchovní zrak obrátit vzhůru k oněm bytostem, které mají zde na naší Zemi své bytí nad člověkem. Vidoucíma očima můžeme sledovat projev pouze prostřednictvím bytostí, které představují čtyři stupně jedné hierarchie: světa nerostného, rostlinného, zvířecího a lidského.

Nad lidmi začíná svět neviditelných bytostí. Člověku je dáno – pomocí poznatků (pokud má možnost si je vydobýt) z oboru nadsmyslových světů – učinit určitý výstup k oněm mocnostem a bytostem, které v nadsmyslovém, neviditelném světě jsou pokračováním uvedených čtyř stupňů, nacházejících se na Zemi.

Vědění a bádání, které nás vede do těchto oblastí, není, jak všichni víte, něčím, co snad teprve v naší době vstupuje do lidského vývoje; vede nás tam již (můžeme to tak nazvat) světová pramoudrost. Neboť, co člověk může vybádat, co může vědět a poznávat, co si vydobývá jako pojmy a ideje, co si vydobývá jako imaginace, inspirace a intuice jasnozření, všechno to prožívá člověk až dodatečně; před ním to prožívaly a věděly právě bytosti stojící nad ním.

Smímeli použít triviálního přirovnání, musíme říci: Nejprve má hodinář ideu, myšlenku hodin, potom podle ní zhotoví hodiny. Hodiny jsou vytvořeny podle hodinářových myšlenek, které předcházely; a pak je někdo může rozebrat, rozložit a studovat, z jakých hodinářových myšlenek vznikly tyto hodiny. Takový člověk promýšlí pak dodatečně hodinářovy myšlenky.

Vlastně jen takto podobně se může chovat člověk na svém nynějším vývojovém stupni vůči světové pramoudrosti – vůči nad ním stojícím duchovním bytostem.

Ony měly nejprve: imaginace, inspirace, intuice, ideje a myšlenky, podle nichž je vytvořen náš svět, jak jej kolem sebe máme. A člověk v tomto světě nachází opět tyto myšlenky, ideje; a povznese-li se k jasnovidnému zření, pak nachází též imaginace, inspirace, intuice, pomocí nichž vniká opět do světa duchovních bytostí. Můžeme tedy říci: dříve nežli byl náš svět, byla ona moudrost, o které chceme vlastně hovořit: ona je plánem světa.

Jak daleko musíme tedy jít nazpět a zůstat při tom uvnitř skutečností, chceme-li najít tuto světovou pramoudrost? Musíme jít nazpět až k nějakému dějinnému časovému období, kdy učil ten nebo onen velký učitel?

Jistě, můžeme se naučit mnoho, jdeme-li tím nebo oním směrem nazpět do dějinných časových období a staneme-li se žáky velkých učitelů; ale abychom se setkali se světovou pramoudrostí v její pravé nejvyšší podobě, musíme jít nazpět až k oné době, kdy Země ještě nebyla zevně viditelná, kdy kolem nás ještě neexistoval svět vnímatelný našimi smysly. Svět totiž vznikl z moudrosti samé. Avšak tato moudrost, podle níž božské duchovní bytosti vytvořily náš svět, té se potom dostalo i člověku. Člověk pak ve svém myšlení dodatečně mohl zřít, mohl vnímat myšlenky, podle nichž Božství vytvořilo svět. A když tato světová pramoudrost, tato moudrost tvůrců světa prošla různými podobami, přišla jistým způsobem, jak je mnohým z vás přece známo – po velké atlantské epoše (*eonu*) – k dávným svatým říšiům naší první poatlantské kultury, k velkým učitelům Indie.

Moudrost dávného světa se u oněch velkých vznešených říšiů projevovala v takové podobě, o které si dnešní lidstvo může učinit jen málo, velmi málo představ. Lidské schopnosti myšlení, lidské schopnosti vnímání se totiž velmi změnily od doby, kdy velcí učitelé Indie začali učit poatlantské lidstvo; a kdyby bylo dnes bez dalšího vysloveno mnohé z toho, co znělo z úst svatých říšiů, pro většinu dnešních duší na celé Zemi by to sotva znamenalo něco jiného, než slova a zase slova. Má-li být skutečně porozuměno tomu, jaká to byla moudrost, již se nejdříve dostalo poatlantskému lidstvu, je zapotřebí právě ještě jiných schopností vnímání, než jaké má lidstvo nyní. Neboť vše, co bylo napsáno v nejkrásnějších a nejlepších knihách o této pradávnejší světové moudrosti, to vše je toliko pouhým slabým

dozvukem, ohlasem této světové pramoudrosti samé; je to v mnoha ohledech jen zakalená, zatemněná moudrost. Ačkoli jsou Vědy sebekrásnější, sebevznešenější, necht' znějí píšně Zarathustrovy sebekrásněji, ačkoli k nám sebenádherněji promlouvá pradávna moudrost Egypta, stejně se tomu všemu nedokážeme dost obdivovat; vše co je napsáno, nám podává jen matný odlesk oné velké Hermovy moudrosti, velké moudrosti Zarathustry, oněch vznešených poznatků, jež zvěstovali dávní rišiové (*mudrcové*).

Ona vznešená moudrost však zůstávala lidstvu přece jen uchována; byla vždy přítomna v jistých, byť úzkých kroužcích, které střežily posvátná tajemství – jak se tyto poznatky nazývají. V mystériích Indie, Persie, Egypta, Chaldeje, v křesťanských mystériích atd. neustále až do naší doby, zůstalo uchováno všechno, co patří ke světové pramoudrosti lidstva. Vlastně až do nedávné doby bylo možno slyšet tuto moudrost (nikoli moudrost knih, nýbrž živou moudrost) jen v těchto samotných nejužších kroužcích.

Z důvodů, které právě v tomto přednáškovém souboru mohou být objasněny, je naše doba obdobím, v němž má ve větším rozsahu do širších vrstev lidstva proniknout to, co bylo v malých kroužcích uchováno jako živé. Nikdy totiž nezanikla tato světová pramoudrost, např. svatých rišiů. Prošla jakoby osvěžující studánkou v době, kterou známe jako počátek našeho věku. V této pradávne svaté moudrosti, která tehdy do lidstva vplynula, v té pokračovali Zarathustra se svými žáky, chaldejští, egyptští učitelé... Ale ona vtékala také do Mojžíšova proroctví a doslova vytryskla znovu (jakoby z čerstvého pramene) s úplně novým podnětem, plynoucím z objevení se Krista na Zemi. Především se tím však stala i tak hlubokou, tak niternou, že může znovu jen pozvolna vtékat do lidstva. Vidíme tedy, že od dob zvěstování křesťanství, vtéká tato světová pramoudrost (od samotného nejzákladnějšího počátku) zevním způsobem do lidstva jen velmi pomalu a pozvolně. Jsou zde zvěstování (máme je v evangeliích i v jiných křesťanských spisech), poselství, obsahující v obnovené podobě moudrost svatých rišiů, jakoby znovuzrozenou ze svěžího zřídla.

Ale jak mohlo být těmto poselstvím od začátku rozuměno právě v období, pro jehož vytříbení bylo vytvořeno křesťanství?

Z poselství zvěstovaných v evangeliích, bylo porozuměno jen velmi, velmi málo; tato evangelia se pouze postupně otvírala dalšímu porozumění. V mnoha ohledech došlo dokonce k dalšímu zatemnění – a dnes jsou evangelia celkem vzato v nejširším rozsahu nejzapečetěnějšími knihami, jimž znovu porozumí teprve ona budoucnost, která se bude opět moci občerstvit ze světové pramoudrosti. Ale tyto poklady, spočívající v hlubinách křesťanského zjevení – ony poklady, jež nejsou vlastně ničím jiným než také poklady východní moudrosti, ale znovu zrozenými právě z nových sil – byly zase opatrovány v uzavřených společnostech, v oněch užších kroužcích, jež potom mají pokračování v různých mysterijních společnostech (v Bratrstvu svatého Grálu, nakonec i v Bratrstvu růže a kříže). Zde byly opatrovány ony poklady pravd; přístup k nim dostal jen ten, kdo se přísnými zkouškami připravil pro přijetí této živoucí moudrosti.

Tímto způsobem byly poklady moudrosti Východu i Západu po dlouhá staletí vývoje, počínajícího našim letopočtem, pro široké vrstvy lidí ve vnějším světě naprosto nedostupné. Jen jednotlivé věci tu a tam pronikly do širého světa; většina ale zůstala tajemstvím novějších mystérií. Nyní však nastala doba, kdy se pomalu již smělo mluvit o obsahu světové pramoudrosti řečí srozumitelnou většímu množství lidí. Je to asi tak poslední třetina devatenáctého století, kdy můžeme hovořit o světové pramoudrosti více méně nezahaleně.

Právě proto, že se jisté věci odehrály v duchovních světech, bylo strážcům mystérií umožněno – aby něco ze světové pramoudrosti proniklo na venek.

Vy všichni, milí přátelé, znáte průběh theosofického vývoje, jehož ledy byly prolomeny nejprve oněmi moudrostmi, zjevenými způsobem, který dnes nemusím popisovat – v tak zvaných dzyan-strofách. Tyto verše skryté nauky skutečně obsahují nejhlubší, nejvýznamnější moudrost, obsahují mnohé z toho, co vycházelo z nauky svatých říšiů a proudilo dolů moudrostmi Orientu. Obsahují také mnoho z toho, co potom křesťanským obnovením vtékalo na evropský Západ. Neboť ve verších dzyanu není obsažena pouze taková moudrost, která by snad zůstala uchována jen na Východě, nýbrž i mnohé, co naprosto jasným světlem září staletími našeho letopočtu, ve středověku, v esoterních školách Západu. A mnohému z toho, milí přátelé, co obsahují tyto verše, bude v celé hloubce porozuměno teprve pozvolna. Zde je totiž určitě možno říci: ve verších dzyanu je obsažena taková moudrost, které dnes v nejširších theosofických kruzích není ještě vůbec možno porozumět; dokonce, taková moudrost, že dnes s exoterními schopnostmi není vůbec možné vyčerpát její hlubiny; veškeré exoterní schopnosti nemají naději na zjevení hlubin tohoto významného světa.

Když byl tímto způsobem již skoro prolomen první led, přišla i doba, kdy se smělo hovořit ze zdrojů západního okultismu (jenž však není jiný, nežli okultismus východní), který se v závislosti a s ohledem na všechny děje duchovního a fyzického života postupně vyvíjel. Přišla doba, kdy může být mluveno taktéž ze zdrojů živého okultismu, který byl věrně strážěn v mystériích Bratrstva růže a kříže. Není moudrosti Východu, která by nebyla vplynula do okultismu Západu, a v naukách a bádáních Bratrstva růže a kříže najdete bezvýhrady vše, co kdy opatrovali velcí mudrci Východu. Nic, naprosto nic z toho, co se lze dozvědět v moudrosti Východu, nechybí v moudrosti Západu. Rozdíl spočívá – chceme-li o takovém rozdílu vůbec mluvit – pouze v tom, že moudrost Západu musí shrnout veškerou východní nauku, veškerou východní moudrost, veškeré východní bádání, a osvětlit ji oním světlem, které bylo v lidstvu zažehnuto Kristovým podnětem. Necht' tedy nikdo neříká, mluví-li se o západním okultismu, který v jistém ohledu pochází od skrytých říšiů Západu (což ovšem oči nevidí) – necht' nikdo neříká, že v něm chybí jen tečka nebo háček z východního okultismu. Nechybí nic, ale skutečně naprosto nic. Jeho úkolem je pouze – všechny věci znovuzrodit z čerstvého pramene Kristova podnětu.

Veškerá velká moudrost o nadsmyslových světech, o nadlidských světech a nadsmyslovém bytí, které jako první zazněly lidstvu z úst svatých říšiů, musí opětně zaznívat do toho, co je nutno říci o duchovních hierarchiích a jejich odstínech ve fyzickém světě. Právě tak, jako se nestala geometrie dávného Euklida něčím jiným, než čím byla, ačkoli se jí dnes vyučuje, učí současnými lidskými schopnostmi, právě tak se nestala něčím jiným moudrost svatých říšiů tím, že se jí učíme a že jí vyučujeme pomocí schopností vznícených Kristovým podnětem. Tak bychom tudíž mohli velikou část toho, co je nutno říci o duchovních světech, nazvat bez dalšího jako „východní moudrost“. V těchto věcech totiž v žádném případě nesmí nastat nedorozumění; a toto nedorozumění je tak nasnadě.

Ti, kteří se od neporozumění nechtějí pozvednout k porozumění, mohou velmi snadno špatně pochopit např. to, co bylo řečeno ve včerejší Velikonoční přednášce. Mohli by se vyskytnout lidé (musíme se o tom zmínit, abychom si úplně porozuměli), kteří nechtějí pokročit k plnému pochopení, a mohli by říci: „Včera jsi mluvil o velkých, tzv. Buddhových pravdách – řekl jsi, že prý Buddha učil a zjevoval svaté pravdy o životě a životním utrpení: „Zrození je strast, nemoc je strast, stáří je strast, smrt je strast, být odloučen od toho, co má člověk rád, je utrpení, nebýt spojen s tím, co člověk miluje, je utrpení, nedostávat to, po čem

člověk touží, je strast“ – a ty jsi nám včera řekl (mohl by leckdo namítnout): „Pohledme jednou do pokřesťanské doby k těm, kteří Kristovu impulsu skutečně porozuměli...“, zde si pak máme uvědomit, že porozumíme-li tomuto Kristovu podnětu a pronikneme-li jej, že tímto porozuměním a proniknutím Kristova podnětu nezachovávají staré pravdy Buddhovy o životním utrpení zcela svoji platnost, že Kristovým podnětem je doslova vytvořeno něco jako lék proti životnímu utrpení... pravil jsi – (tak mohl by někdo říci) – že Buddha učí: Zrození je utrpení, ale ti, kteří porozuměli Kristu, odpovídají: Zrozením vstupujeme do života, který sdílíme s Kristem a účastí na Kristu je životní utrpení zahlazováno; právě tak je léčivou silou Kristova podnětu odstraňována nemoc a pro chápajícího Kristova vyznavače není již utrpením; ani smrt již není utrpením pro Kristova vyznavače atd., atd. „Pak by však mohl někdo namítnout: Ano, ale já ti dokážu z evangelia, že v evangeliu jsou i věty jako ve svatých Buddhových spisech; i v evangeliu můžeme dokázat, že tam stojí: život je utrpení, nemoc je utrpení atd., atd.“ A tak bylo by možno zevně říci: „Nuže, máme zde tyto moderní náboženské spisy, avšak jejich obsah nacházíme již v buddhismu, není tedy pokroku v náboženství, není v něm vývoje; všechna náboženství obsahují totéž, ty jsi však mluvil o pokroku, vykládal jsi, jak prý staré svaté pravdy buddhismu úplně ztrácejí křesťanstvím svoji pravdivost.“

Kdo by však takto mluvil, vyslovil by přece jen to nejkrutější neporozumění. Něco takového totiž nebylo řečeno; všechno, všecičko bylo řečeno, jen poslední věta nebyla vyslovena. A je důležité, aby právě v této jemné, subtilní oblasti bylo rozuměno naprosto přesně. Přesně porozumět nemůže nikdy fanatik, nýbrž jen objektivně uvažující člověk. Kdo mluví ze zdrojů moudrosti a bádání Bratrstva růže a kříže, neřekne nikdy, že by mělo být něco z obsahu záznamů slov velkého Buddha potíráno, že by ve spisech velkého Buddha nebylo něco pravdou. Zajisté, každý, kdo mluví ze zdroje rosekruciánství, sdílí přesvědčení Buddhovo a veškeré východní moudrosti, žádnou nepopírá; praví: „Co jsi ty, veliký Buddho, vlivem svého osvětlení ve svém nitru zřel jako velké pravdy o utrpení života, vše je plně pravdivé; je to pravdivé do posledního háčku a tečky.“ Nic, naprosto nic se z toho neodnímá. Vše zůstává netknuté. A právě proto, že vše, co řekl Buddha zůstává, je pravdivé, že zrození, nemoc, stáří, smrt, atd. atd. jsou utrpením, proto je nám Kristův podnět oním mohutným a důležitým lékem – protože on to je, kdo toto utrpení ruší; protože je pravdou, že utrpení zde je právě tehdy, jestliže velký Kristův podnět nepozvedá svět nad ně.

Proč působil Kristus?

Protože Buddha mluvil pravdu. Lidstvo muselo být svedeno dolů z duchovních výšin, kde působila světová pramoudrost v čisté podobě; lidstvo muselo být vedeno k samostatnosti dolů do fyzického bytí; tím se staly život a nemoc utrpením. Podobně však musel v dalším vývoji přijít velký lék proti těmto nezvratným skutečnostem.

Popírá snad nějakou skutečnost ten, kdo zde říká: Ano, je pravdou, co se o této skutečnosti praví..., ale zároveň je nám podáván lék, aby skutečnosti těmito pravdami vyjádřené byly přivedeny ke zdravému vývoji?

Ó, ve výšinách bytí, kde musíme hledat sféry duchovních hierarchií, tam neplatí: buddhismus proti křesťanství, křesťanství proti buddhismu, tam podává Buddha Kristovi a Kristus Buddhovi ruku. Ale každé zneuznávání lidského vývoje, každé zneuznávání vzestupu je zároveň zneuznáváním duchovního činu, jenž se v našem pozemském vývoji udál, činu Kristova.

Neexistuje zde nic, co by nějak popíralo obsah moudrosti Východu, která po tak dlouhá období snášela dolů moudrost svatých řišů a tím světovou pramoudrost. V těchto dlouhých, dlouhých údobích, kdy stále plynula moudrost do lidstva, se ale stávalo v naprosté většině

lidem, kteří nemohli proniknout ke zdrojům svatých mystérií, těžkým dorozumění o těchto moudrostech: právě dorozumění se stávalo obtížné.

V předatlantských dobách, v dobách před velkou katastrofou, kdy ještě široké masy lidí byly jasnovidné (*za staré, šeré jasnovidnosti*) a zíraly do nebeských prostorů, zíraly vzhůru k duchovním hierarchiím, zřeli lidé ještě zcela jinak, než tomu bylo později v dobách poatlantských, kdy staré jasnozření lidí v masovém měřítku již vymizelo a kdy již jen fyzické oko mohlo pohlížet ven do fyzických dálav nebes. Proto by také nemělo smysl v době před atlantskou katastrofou mluvit třeba o oněch nebeských tělesech, která jsou dnes oddělena v prostoru. Vždyť jasnovidné lidské oko zíralo ven do nebeských dálav, které však existovaly jako duchovní světy. Nemělo by smyslu mluvit v oněch dobách třeba o Merkuru, o Neptunu nebo o Saturnu atd., jako mluví naše astronomie; když mluví naše astronomie o světovém (*vesmírném*) prostoru a jeho obsahu, podává jen to, co vidí smyslové fyzické oko, když hledí vzhůru do nebeských dálav. V atlantských dobách u starého jasnovidného lidstva něco takového vůbec neexistovalo; když lidé zírali vzhůru, vůbec zde neviděli fyzicky ohraničené světelné hvězdy.

Co dnes vidí fyzické oko, je celkově jen vnějším projevem duchovna, které lidé tehdy zřeli. Pohlíží-li dnes fyzické oko vzhůru – dejme tomu třeba dalekohledem – na místo, kde je Jupiter, vidí fyzickou světovou kouli obklopenou jejími měsíci. Tak je tomu s dnešním fyzickým okem!

Čím bylo člověku atlantské epochy ještě to, když upíral svoje tehdy ještě staré jasnovidné oko vzhůru na tentýž bod, na který se dívá fyzické oko člověka dnes?

Co dnes vidí fyzické oko, to by dávné atlantské oko nevidělo právě tak, jako když vaše fyzické oko pohlíží na jednotlivé světlo v husté podzimní mlze. Vidí něco jako mlhavou auru okolo světla; světlo však mizí v barevných kruzích kolem světla. Právě tak by oko Atlantovce nevidělo fyzickou hvězdu Jupitera, ale vidělo by, co je i dnes s Jupiterem spojeno, ale co lidé fyzicky nemohou vidět: Jupiterovu auru, souhrn duchovních bytostí, pro které je fyzický Jupiter pouze jejich projevem. Necht' zaměřil kamkoli po světovém prostoru člověk před atlantskou pohromou svůj duchovní zrak, všude zřel duchovno. Bylo možno mluvit jen o tomto duchovnu, neboť tehdy, kdy fyzické oko ještě nebylo tak otevřeno jako dnes, nemělo by smysl mluvit o fyzických hvězdách.

Člověk zíral ven do světového prostoru a viděl duchovní bytosti, duchovní hierarchie. Člověk pozoroval bytosti. Další vývoj můžeme přirovnat k následujícímu: Představme si, že vykročíme ven do husté mlhy. Nevidíme jednotlivá světla. Vše je obestřeno touto mlhavou auru. Potom se mlha rozplyne, jednotlivá světla se stanou fyzicky viditelná; avšak aury nejsou viditelné.

Zde máme pouhý fyzikální postup, který má sloužit jen jako přirovnání. U Jupitera tomu však bylo tak, že staré oko vidělo auru; vidělo v auře duchovní bytosti, které na určitém vývojovém stupni náležely k Jupiteru. Pak se lidstvo vyvíjelo k fyzickému zření. Aura zůstala. Lidé ji však již nemohli vidět; fyzické centrální těleso se však stávalo čím dále zřetelnější a stávalo se viditelné to, co je na něm fyzické; co k němu náleží duchovně, to mizí. A vědění o tomto duchovnu kolem hvězd, vědění o oněch bytostech, které jsou okolo hvězd, bylo uchováváno v dávných mystériích. O tomto vědění mluví všichni svatí říšiové. V dobách, kdy lidé viděli již jen fyzicky, mluvili svatí říšiové o duchovních sférách,

o duchovních obyvatelích těchto kulovitých světů, oddělených v prostoru.

A nyní si představme situaci, která nastala. Ve svatyních vědění se hovořilo o duchovních bytostech kolem kulovitých světů. Venku, kde smyslové oko nabývalo stále větší, rostoucí ostrosti, venku mluvili lidé čím dále, tím více pouze o husté fyzické hmotě. Když staří svatí říšiové vyslovovali slovo Merkur (nevyslovovali je, ale zvolme toto slovo, abychom se mohli dorozumět), měli při tom na mysli onen kulovitý svět?

Nikoli, ani staří Řekové, když mluvili o Merkuru, neměli na mysli fyzické těleso, nýbrž souhrn duchovních bytostí tohoto tělesa. Duchovní světy, duchovní bytosti to byly, o nichž lidé mluvili, když ve svatyních poznání vyslovovali – řekněme – slovo Merkur. Ti, kteří byli učedníky učitelů těchto středisek poznání, vyslovovali slova: Měsíc, Merkur, Venuše, Slunce, Mars, Jupiter, Saturn; při vyslovení takových slov v různých jazycích, naznačovali stupňovitou řadu duchovních bytostí. Kdo vyslovuje tato slova dnešním způsobem a označuje tím fyzická tělesa, označuje jen nejhrubší z toho, co lidé rozuměli původně slovem Měsíc, Merkur, Venuše, atd., atd. Ono hlavní však právě neoznačují.

Když dávný učitel moudrosti pravil: „Měsíc“ – narážel tímto slovem na představu o velkém světě ducha. Když vyslovil slovo „Měsíc“, a ukazoval na ono místo na nebi, kde je Měsíc, měl ve svém vědomí: „Zde je nejnižší stupeň duchovních hierarchií“.

Poté pohlédl vzhůru onen (jenž se stále více a více hlubším upadáním lidstva do smyslovosti daleko vzdaloval od tohoto duchovního nazírání), spatřil fyzický Měsíc a nazval tento zjev „Měsícem“. Jedno slovo pro dvě věci, které sice patřily k sobě, které však budily v člověku zcela různé představy. A právě tak tomu bylo, když mudrcové naznačených středisek poznání vzhlíželi vzhůru k Merkuru, Slunci, Marsu, atd.

Tak vidíme, že oba proudy – duchovní proud – který svými slovy označuje něco zcela jiného, než proud druhý – materiální – se stále víc a více v lidstvu rozcházel. V mystériích se za těmito slovy (jež se pak stala slovy, označujícími naše vnější světová tělesa), vždy rozumělo – duchovní světy, pořadí duchovních světů.

Vnější svět – chápal za nimi vždy materiálně – a to včetně naší současné mytologie, nazývané „moderní astronomie“ (vyslovuji tato slova vědomě). Včetně této mytologie, která vidí již jen prostor a v něm fyzické kulovité světy (nyní porozumíte, proč duchovní věda, která uznává ostatní mytologie, oceňuje i tuto moderní mytologii). Ale pro toho, kdo poznává, není tato moderní mytologie ničím jiným, než zvláštní obdobou veškerých mytologií.

Prochází přímá spojnice mezi pověstmi dávných obyvatel Evropy o božstvech, hvězdách a světech, a mezi tím, co podali Řekové a Římané ve svých pověstech, co poskytl středověk ve svých více nebo méně zakalených mytologiích až nahoru k oné mytologii, která je plně způsobilá a plně opravňuje k obdivu, k mytologii, kterou založil Koperník, Kepler a Galilei.

Přijde doba, kdy se o této moderní mytologii bude mluvit přibližně následujícím způsobem: „Jednou existovali lidé, kteří pokládali za správné postavit do středu jakési elipsy materiální Slunce, nechat kroužit planety v elipsách, nechat je různým způsobem otáčet: vykonstruovali si zde světovou soustavu, obdobně jako dřívější doby. Dnes (takovým způsobem se bude samozřejmě hovořit v budoucnosti) to vše patří již jen do říše bájí a pohádek.“

Ano, taková také doba přijde, ačkoli moderní člověk sebevíce opovrhne starými mytologiemi a přísahá na tu svoji, ačkoli se mu také zdá sebevíce nemožné, mluví-li se

o kopernikánské mytologii.

Právě tyto věci nám umožní porozumět, jak byly se slovy spojovány vždy jiné a jiné představy. Přesto však to, co je světovou pramoudrostí, bylo stále dále pěstováno (bylo v tom pokračováno). Jenomže této světové pramoudrosti bylo právě zevně čím dále, tím méně rozuměno, protože byla interpretována, vykládána materiálněji (jelikož bylo méně zřeno duchovno). A tak došlo k tomu, že na počátku našeho letopočtu – aby lidstvo úplně neztratilo souvislost s původní spirituální moudrostí – při obnově světové pramoudrosti muselo být opětně ostrými slovy poukázáno, že tam, kde lidské oko pohlíží ven a jako fyzické oko vidí jen fyzické jevy, vyplňuje duchovno prostor duchovně. Dionýsios Areopagités, jenž byl nejintimnějším žákem apoštola Pavla, poukazoval v Athénách nejostřejšími slovy na toto: „Venku v prostoru není jen materiálně; když lidská duše v tušení vystupuje do prostorů světového bytí, je tam – ve světě duchovno, které stojí nad člověkem ve vývoji bytí.“ Nyní tedy použil slova, která musela znít jinak, neboť kdyby byl použil dřívější slova, nikdo by v nich neshledal něco jiného, než materiálně. Řišiové mluvili o duchovních hierarchiích, takže ve svých slovech vyjadřovali to, co vyjadřovala ještě i řecká a římská moudrost, když mluvila o vystupujícím světě Měsíce, Martu, Venuše, Jupitera, Saturnu.

Dionýsios, žák apoštola Pavla, upíral pohled na tytéž světy, jako řišiové; jenom ostře zdůrazňoval, že se zde jedná o duchovno, a používal slova, o nichž si byl jist, že budou chápána duchovně: mluvil o Andělech, Archandělech, Počátcích, Mocnostech, Silách, Panovnících, Trůnech, Cherubech a Serafech.

A nyní lidé opět zapomněli, opravdu zapomněli, co lidstvo dříve vědělo. Kdyby lidé mohli porozumět souvislosti mezi tím, co zřeli Dionýsios Areopagités a dávní svatí řišiové, potom by slyšeli z jedné strany hovořit o Měsíci, (*z druhé strany*) – z jiných mystérií o světě Andělů – a věděli by: „To je jedno a to samé.“

Slyšeli by na jedné straně slovo Merkur a na druhé straně slovo Archanděl a věděli by: „To je to samé.“

Slyšeli by na jedné straně slovo Archai a slovo Venuše na straně druhé a věděli by: „To je to samé.“

Byli by slyšeli na jedné straně slovo Slunce a na druhé straně Mocnosti a byli by věděli: těmito slovy jsou označovány tytéž světy.

Kdyby slyšeli slovo Mars na jedné straně, pocítili by: „Zde jde o vystoupení k Silám (Dynamis).“

Kdyby slyšeli na jedné straně slovo Jupiter, bylo by to totéž, nač ukazoval ve škole Dionýsios, když byla řeč o Panovnících.

Slovu Saturn zde odpovídá slovo Trůnové. To však nebylo v širších kruzích známé, lidé to již nemohli vědět.

Na jedné straně tedy existovala věda o materiálnu, která se stávala čím dál tím materiálnější, která si stará jména, mající dříve i duchovní význam, podržela pro materiálně.

Na druhé straně se nacházel spirituální život, který mluvil o duchovnu, o Andělech, Archandělech, atd., a který ztratil souvislost s fyzikálními výrazy pro tyto duchovní bytosti.

Vidíme, jak světová pramoudrost proniká do školy, kterou apoštol Pavel založil prostřednictvím Dionýsia Areopagity. Jde jen o to, aby to, co bylo nově založeno, bylo proniknuto starým spirituálním duchem. To je však úkolem moderní duchovní vědy (*anthroposofie*), aby opět vytvořila spojnicu, která zde má probíhat mezi fyzickou úrovní a duchovnem, mezi světem, Zemí a duchovními hierarchiemi.

Těm, kteří nevědí, odkud vlastně pramení představy o zevním smyslovém světě, je nepochopitelné, mají-li poznávat druhou – spirituální stránku vědění.

To se však stává obzvláště nápadným, když přistoupíme k oněm spisům, jež vznikly z pramoudrosti a kterým, i když obsahují jen její matný odlesk, lze přece jen z hlediska této světové pramoudrosti skutečně porozumět.

Dovolte, abych právě s ohledem na obtížnost při porozumění oněm spisům, které vznikly ze světové pramoudrosti, uvedl jako příklad jedno místo, místo z božské písně – Bhagavadgíty, ono místo, které velmi významně a hluboce osvětluje lidský život v jeho souvislosti s hierarchiemi. Toto místo z Bhagavadgíty zní (8. kapitola, 23. verš):

Ó, člověče, hledající pravdu, (tak se to obvykle překládá) – chci ti sdělit, za jakých okolností procházejí vznešení v Bohu branou smrti, když opouštějí Zem, aby byli nebo nebyli znovuzrozeni. Chci ti říci: Viz oheň, viz den, viz dobu přibývajícího Měsíce, viz půlrok, v němž Slunce stojí vysoko. Ti, kdož umírají v čase, že umírají v ohni, ve dne, v době přibývajícího Měsíce, ti vcházejí branou smrti k Brahmovi; ti však, kdož umírají ve znamení kouře, v noci, v době ubývajícího Měsíce, v půlroce, kdy Slunce stojí nízko, ti vcházejí branou smrti, když se loučí se světem, jen do světla Měsíce a vracejí se opět na tento svět.“

Nuže, milí přátelé, zde máte místo v Bhagavadgítě, které praví, že způsob postupu člověka vpřed, jeho znovuzrození, závisí na tom, zda umírá ve znamení světla, ve dne, za přibývajícího Měsíce, v půlroce, kdy Slunce stojí vysoko, nebo umírá-li ve znamení kouře, v noci, když Měsíce ubývá, nebo když Slunce stojí nízko. To – říká se – je materialistický výklad.

O těch, kteří procházejí branou smrti ve znamení ohně, za dne, za přibývajícího Měsíce, v době, kdy Slunce stojí vysoko, o těch se říká, že se nepotřebují opět vracet. O druhých, kteří umírají ve znamení kouře, v noci, za ubývajícího Měsíce, nebo v půlroce, kdy Slunce stojí nízko, o těch se praví, že mohou vystoupit jen k výšinám Měsíce a že se zase musí navrátit; že nemohou vystoupit k Brahmovým výšinám.

Je to místo v božské písni Východu, které všem, téměř všem, kteří je chtějí vysvětlit v mezích exoterního života, působí největší potíže. Lze je vysvětlit jen tehdy, osvětlíme-li je světlem spirituálního poznání, oním světlem, z něhož bylo celé napsáno, světlem, jež září v esoterních školách, které se dále šíří a které bylo obnoveno křesťanstvím; osvětlíme-li je světlem, které nám dává najít spojení se jmény: Měsíc, Anděl, – Merkur, Archanděl, – Venuše, Archai, atd. A klíč k takovým místům najdeme (toto jedno místo chceme zvolit jako příklad), jestliže je osvětlíme dávným spirituálním světlem. Od vysvětlení tohoto místa v Bhagavadgítě, které je v exoterním životě nemožné, nechť vychází naše úvaha dnešního večera, a poté, co najdeme klíč, vystoupíme k duchovním hierarchiím.

II.

Düsseldorf, 12. dubna 1909

Učení, které v první kulturní epoše poatlantské doby zvěstovali svatí rišiové, bylo oním poznáním, které se celkově pojí k duchovním pramenům bytí. Na této nauce, na tomto bádání od počátku naší poatlantské doby je významná okolnost, že tak hluboko vnikla do všech přírodních dějů, že v tomto přírodním dění mohla poznávat duchovní působení. V podstatě řečeno, stále jsme obklopeni duchovními ději a duchovními bytostmi. Vše, co se děje materiálně, je pouhým projevem duchovních skutečností a všechny věci, s nimiž se materiálně setkáváme, jsou jen vnějším obalem duchovních bytostí. Jestliže bylo nyní ve zmínění dávné nauce mluveno o jevech, jež nás obklopují, jež ve svém okolí postřehujeme, pak zde bylo vždy poukazováno zvláště na jeden jev, na nejdůležitější, nejvýznamnější přírodní jev, s nímž se člověk na Zemi setkává. A za tento nejvýznamnější přírodní zjev byla v oné duchovní vědě pokládána skutečnost ohně.

Při všech výkladech toho, co se na Zemi děje a stává, bylo stavěno do středu duchovní bádání o ohni. Chceme-li však porozumět této nauce o ohni (lze říci – východní nauce o ohni, jež měla tak daleký dosah ve starých dobách pro veškeré poznání a též pro veškerý život), pak se musíme poněkud porozhlédnout po ostatních přírodních jevech a přírodních předmětech, jak na ně pohlížela ona prastará, avšak i dnes ještě v oboru duchovní vědy veskrze platná nauka.

Vše, co člověka od počátku ve fyzickém světě obklopuje, bylo odvozováno z tak zvaných čtyř živlů. Tyto čtyři živly samozřejmě nejsou již dnes naší moderní materialistickou vědou respektovány. Víte všichni, že tyto čtyři živly se jmenují: země, voda, vzduch a oheň.

Slovem země nerozumělo se však tam, kde kvetla duchovní věda, co se jím označuje dnes. Slovem země byl označován stav hmotného bytí, stav pevného prvku. Vše, co se dnes nazývá pevným, bylo v duchovní vědě nazýváno zemitým. Tedy ať již máme ornou zemi, nebo kus horského krystalu, nebo kus olova nebo zlata, vše, co je pevné, bylo označováno jako země.

Vše, co je tekuté, nejen dnešní voda, bylo označováno jako vodnaté, jako voda. Jestliže tedy máme třeba železo, a rozžhavíme je tak, že se ponenáhlu horkem roztaví a teče, pak je to, co zde jako železo teče, pro duchovní vědu „vodou“. Všechny kovy v tekutém stavu byly označovány jako voda.

Vše, co dnes nazýváme jako vzdušné, tento stav, který dnes nazýváme také plynným, to vše bylo označováno jako vzduch, lhostejno, o jakou látku se jednalo (ať to byl kyslík, vodík, nebo jiný plyn).

Za čtvrtý živel byl pokládán oheň. Dnešní věda – to vědí ti, kteří si pamatují na základní fyzikální pojmy – nevidí v ohni nic, co lze přirovnat k zemi, vzduchu nebo vodě, nýbrž dnešní fyzika vidí v ohni jen stav pohybu.

Duchovní věda nevidí však v teple nebo v ohni nic jiného, než něco, co má ještě jemnější substancialitu nežli vzduch. Právě tak, jako se země nebo pevná hmota přeměňuje v tekutinu, tak přechází (z hlediska duchovní vědy) ponenáhlu vzdušný živel do stavu ohně. Oheň je natolik jemný živel, že proniká všechny ostatní. Oheň proniká vzduch a otepluje jej, právě tak vodu a rovněž tak zem. Zatím co ostatní tři živly jsou naprosto odděleny, vidíme, že živel ohně všechno proniká.

Dávná a s ní i nová duchovní věda praví: Je však ještě jiný, značný rozdíl mezi tím, co nazýváme zemí, vodou, vzduchem a tím, co nazýváme ohněm nebo teplem.

Jak lze vnímat zem nebo pevný prvek?

Nuže – řekněme tak – že se jí dotkneme. Pevnou hmotu vnímáme tak, že když se jí dotkneme, klade nám odpor. Právě tak je tomu ještě u vodního prvku. Tento povoluje sice snadněji, jeho odpor není tak velký, ale vnímáme jej přece jako něco pro nás vnějšího, jako odpor. Podobně je tomu také i s teplem. Zde je nutno zdůraznit něco, co dnešní světový názor nepokládá za významné, k čemu je však nutno jako na významné přihlížet, pokud chceme nahlédnout do skutečných záhad bytí.

Teplo vnímáme totiž i tehdy, aniž se ho zevně dotkneme. Podstatné tedy je, že teplo můžeme vnímat, jestliže se dotkneme nějakého tělesa, které má určitý stupeň tepla; můžeme je vnímat zevně právě tak, jako ostatní tři živly, ale teplo pociťujeme i ve svých vlastních vnitřních stavech. Proto zdůrazňovala dávná věda u Indů: zemi, vodu, vzduch vnímáš jedině ve vnějším světě; teplo je první živyl, který může být vnímán i vnitřně.

Teplo nebo oheň má tedy jaksi dvě stránky. První, vnější stránka je ta, která nám ukazuje teplo zevním vnímáním, postřehem. Vnitřní (*druhá*) stránka je, když cítíme sami sebe v jistém tepelném stavu. Člověk cítí svůj vnitřní tepelný stav, je mu horko, mrazí jej; na rozdíl od toho se vědomě nestará příliš o to, co je v něm jako vzdušná, vodní nebo pevná substance, tedy co je v jeho nitru vzduchem, vodou, zemí (není-liž pravda). Člověk počíná doslova cítit (*vnímat*) sám sebe teprve v tepelném živlu. Tepelný živyl má tudíž vnitřní a vnější stránku. Proto říká dávná duchovní věda a s ní i nová: teplo nebo oheň je stav, kde materiálně, hmotno počíná být duchovnem. Můžeme tedy mluvit v pravém smyslu slova o vnějším ohni, který vnímáme stejně jako ostatní živly, a o vnitřním, duševním ohni v nás, v nitru.

Tak vždy tvořil oheň v oboru duchovní vědy most mezi vnějším hmotnem a duševností, kterou člověk vnímá jen vnitřně. Oheň nebo teplo byl postaven do středu veškerého přírodního pozorování, protože oheň je doslova branou, jíž pronikáme zvenku dovnitř. Skutečně je tento oheň jako dveře, před nimiž můžeme stát. Díváme se na ně zvenku, otevřeme je a můžeme se na ně podívat zevnitř. Tak je tomu s ohněm mezi ostatními přírodními jevy. Dotkneme se nějakého vnějšího předmětu a poznáváme oheň, který proudí z venku jako ostatní tři živly; vnímáme vnitřní teplo a cítíme je jako něco, co náleží nám samým; stojíme v bráně, vstupujeme dovnitř do duševna. Tímto byla vyjadřována věda o ohni. Proto však bylo také v ohni spatřováno prostředí, v němž se projevuje souhra duševnosti s hmotnem. Je skutečně základní lekcí první lidské moudrosti to, co si nyní chceme postavit před svou duši.

V tom směru říkali učitelé přibližně toto: Pohled' na hořící předmět (stravovaný ohněm)! V tomto hořícím předmětu vidíš dvojí. Jedno bylo nazýváno v oné dávné době a mohlo by tak být nazýváno i dnes – kouřem; druhé bylo nazýváno světlem. Oba tyto přírodní jevy se před námi objevují, je-li nějaký předmět stravován ohněm: světlo na jedné straně, kouř na druhé. Tak tedy duchovní badatel viděl stát oheň uprostřed mezi světlem a kouřem.

Učitel pravil: Z plamene se doslova rodí na jedné straně světlo, na druhé kouř. Musíme si však vzhledem ke světlu, jež se rodí z ohně, jasně uvědomit nejvyšš prostopu skutečnost, která má však daleký dosah.

Je nejvyšš pravděpodobné, že velmi mnoho lidí, kdybychom se jich zeptali: Vidíš světlo? by odpovědělo: No, zcela jistě vidím světlo. Přesto je však tato odpověď natolik nesprávná, nakolik je to vůbec možné; ve skutečnosti totiž žádné fyzické oko nevidí světlo; je naprosto nesprávné, řekne-li někdo, že vidí světlo. Vidím pomocí světla předměty, které jsou pevné, tekuté, vzdušné, světlo samo však nevidíme.

Představte si, že celý světový prostor je prosvícený světlem a zdroj světla by byl někde,

kde byste jej nemohli vidět, za vámi, a vy nyní hledíte do světového prostoru prosvětleného světlem; viděli byste světlo?

Neviděli byste pak vůbec nic. Viděli byste něco teprve tehdy, kdyby do prosvětleného prostoru byl přinesen nějaký předmět. Nevidíme světlo, nýbrž jen pevné, tekuté, plynné pomocí světla!

Skutečně tedy nevidíme fyzickými očima fyzické světlo.

To je poznatek, který se obzvlášť jasně staví před duchovní nazírání.

Duchovní věda proto praví: Světlo činí sice vše viditelné, ale světlo samo je neviditelné.

Důležitá je následující věta: Světlo nelze postřehovat. Nemůžeme je vnímat vnějšími smysly; můžeme jím vnímat pevné, tekuté, plynné prvky, můžeme ještě jako poslední živel vnímat zevně teplo nebo oheň. To je však také již možno postřehovat vnitřně, světlo samo však nelze již zevně vnímat. Domníváte-li se snad, když vidíte Slunce, že vidíte světlo, je to nesprávné; vidíte planoucí těleso, hořící substanci, z níž světlo proudí. Kdybyste to zkoumali, uviděli byste, že je to plynná, tekutá, pevná substance. Nevidíte světlo, nýbrž to, co hoří.

Vystupujeme tedy – tak praví duchovní věda – od země přes vodu, vzduch k ohni a poté ke světlu, spějeme od zevně vnímatelného k neviditelnému, do étericky-duchovního prostředí. Pravíme také, že oheň stojí na hranici mezi zevně vnímatelným a tím, co je éterické, duchovní, co již nelze zevně vnímat.

Co tedy činí plamenem, t. j. ohněm stravované těleso? Co se děje, když něco hoří?

Když něco hoří, vidíme na jedné straně vznikat světlo, první zevně nevnímatelný jev, co působí do duchovního světa. Je-li teplo tak silné, že se stává světelným zdrojem, vydává něco, co již není pouze zevně hmotným; teplo předává něco neviditelnému prvku, něčemu, co již nelze zevně vnímat; musí to však zaplatit – kouřem; teplo musí z toho, co bylo nejdříve průhledné, prosvětlené, dát vznik neprůhlednému, kouřovému.

Tak vidíme, jak se teplo nebo oheň skutečně rozčleňuje, diferencuje, jak se dělí. Dělí se na jedné straně na světlo a tím otvírá cestu do nadmyslového světa. Tím, že vysílá něco vzhůru v podobě světla do nadmyslového světa, musí za to vyslat něco dolů do světa hmotného, materiálního, do světa neprůhledného prvku, avšak viditelného. Nic ve světě nevzniká jednostranně. Vše, co vzniká, má dvě stránky. Vzniká-li teplem světlo, pak vzniká na druhé straně zakalení, temná hmota. To je pradávna duchovně-vědecká nauka.

Avšak pochod, jak jsme jej nyní popsali, je pouze vnější stránkou – jen fyzikálním, materiálním pochodem. Tento fyzicky-hmotný pochod má však za základ ještě něco podstatně jiného.

Máme-li před sebou pouhé teplo na něčem, co ještě nesvítí, pak je v té věci v jistém ohledu samotné teplo (které vnímáme), zevně fyzickým jevem; ale je v něm duchovno. Jestliže nyní toto teplo zesílí tak, že vznikne záření a vytvoří se kouř, pak musí něco z duchovního, jež bylo v teple, přejíti do kouře. A ono duchovno – které bylo v teple, které přechází do kouře, do vzdušného prvku, tedy do něčeho, co stojí pod teplem – to je nyní ztajeno v kouři, tedy v tom, co se objevuje jako zakalení. Duchovní bytosti, jež jsou v teple, musí se naprosto podvolit a dát se ztajit do toho, co se stává hustým, co se stává kouřovým. Tedy se vším, co odpadá z tepla jako zakalení, jako materializace, je spojeno zakletí duchovních bytostí.

Můžeme to vyjádřit ještě ostřeji: Dejme tomu, že zkapalníme vzduch, což je přece dnes již

možné. Vzduch sám není ničím jiným nežli zhuštěným teplem; vznikl tak z tepla tím, že se vytvořil kouř. Do kouře bylo ztajeno to z duchovna, co by vlastně chtělo být v ohni. Duchovní bytosti, které nazýváme také elementární bytosti, jsou ztajeny ve veškerém vzduchu a jsou dále zaklínány, odsuzovány k bytí ještě nižšímu, přeměňujeme-li vzduch v kapalinu, vodu. Proto duchovní věda vidí v tom, co lze zevně vnímat, něco, co vzniklo z prastavu ohně nebo tepla tak, že se to stalo nejprve vzduchem nebo kouřem nebo plynem (tím že se teplo zhuštilo v plyn, plyn v tekutinu, tekutina v pevnou látku). „Pohleďte nazpět – praví duchovní badatel – pohleďte na něco pevného; dříve to bylo tekuté, teprve v průběhu vývoje se to stalo pevným; tekuté bylo kdysi plynným; plynné se vytvořilo jako kouř z ohně. S tímto zhuštěním, zplynováním a zpevněním je vždy spojeno utajení, zakletí duchovních bytostí.“

Pohlížíme-li tedy nyní do světa kolem sebe, díváme-li se na pevné kameny, na tekoucí proudy vod, na to, co vypařováním vody vystupuje jako mlha, pozorujeme-li vzduch, díváme-li se na všechno pevné, tekuté, plynné a oheň, pak to v podstatě není nic jiného než oheň. Vše je oheň, avšak zhuštěný oheň; zlato, stříbro, měď jsou zhuštěný oheň. Vše bylo kdysi ohněm, vše se zrodilo z ohně. Ale ve všem tomto zhuštění je duchovno, jež v něm je ztajeno.

Jakým způsobem dosahují duchovně božské bytosti, které jsou kolem nás, toho, že vzniká pevná hmota, jaká je na našich oběžnicích, že vzniká tekutina, vzdušný prvek?

Ony sesílají dolů své duchy živlů, kteří žijí v ohni, uzavírají, uzamykají je do vzduchu, vody a země. To jsou poslové živlů, poslové duchovních, tvůrčích, stvořitelských bytostí. Nejprve jsou tyto duchové živlů v ohni. V ohni se cítí – mluvíme-li obrazně – docela dobře, a nyní jsou doslova odsouzeni k životu v zakletí. Díváme-li se kolem sebe, řekneme si: Tyto bytosti, jimž vděčíme za vše, co je kolem nás, ty musely sestoupit dolů ze živlů ohně; jsou zaklety ve věcech.

Můžeme jako lidé něco pro tyto duchy živlů učinit?

To je ona velká otázka, kterou si kladou svatí říšiové.

Co můžeme učinit, aby bylo vysvobozeno, co je zde zakleto?

Ano, můžeme něco učinit! Neboť to, co my lidé činíme zde ve fyzickém světě, není také ničím jiným než vnějším projevem duchovních dějů. Vše, co činíme, má současně význam v duchovním světě.

Představme si následující: Člověk stojí tváří v tvář např. proti nějakému kamennému krystalu nebo před kusem zlata nebo něčím podobným. Dívá se na to. Co se děje, když někdo prostě tupě hledí, zírá svým smyslovým zrakem na nějaký vnější předmět? Co se zde děje?

Je zde neustálý vzájemný děj mezi zakletým duchem živlů a člověkem. To, co je zde ve hmotě zakleto, a člověk – mají něco spolu co činit. Dejme tomu nyní, že se člověk dívá na předmět jen povrchně; pak je mu nápadné pouze to, co naráží na oko. Tudy stále vstupuje něco do člověka ze zakleté bytosti živlů. Neustále, od rána do večera.

Když pozorujete, z vašeho okolí neustále povstává zástup bytostí živlů, které byly zaklety a které zhušťovací děje světa neustále tají; tento zástup bytostí do vás neustále vchází. Dejme tomu, že člověk, který jen tupě pozoruje předměty, by vůbec neměl tendenci, aby přemýšlel o předmětech, aby dal ve své duši žít něčemu z ducha věcí. Konal by jen vše pohodlně, šel by světem jen tak, nezpracovával by to však duchovně – ani ideově (*myšlením*), ani citem,

nezpracovával by to vůbec ničím. Zůstal by pouhým divákem, pouhým pozorovatelem toho, s čím se hmotně ve světě setkává. V takovém případě do něho vstupují tyto bytosti živlů a usazují se nyní v něm, tkví v něm; nedosáhly ve světovém vývoji ničeho jiného, než to, že z okolního světa vstoupily do člověka.

Předpokládejme však, že člověk dojmy vnějšího světa duchovně zpracovává, že si svými idejemi, pojmy činí představy o duchovních základech světa, že by to tedy nebyl člověk, který prostě jen kouká, povrchně pozoruje kus kovu, nýbrž člověk, který přemýšlí o podstatě, cítí krásu věcí, který svůj vjem produhovňuje; co činí takový člověk?

Svým vlastním duchovním děním vysvobozuje bytost živlů, která k němu proudí z vnějšího světa; pozvedá ji k tomu, čím byla, osvobozuje ji z jejího zakletí.

Tak můžeme svým vlastním zduchovněním ony bytosti, které jsou zaklety ve vzduchu, vodě a v zemi, buď zamykat, zavírat do svého nitra, aniž bychom je změnili, nebo je můžeme tím, že sami sebe stále více a více zduchovňujeme, osvobodit, vyprostit, přivést je opět nazpět k jejich živlu.

Po celý život na zemi do člověka proudí z vnějšího světa duchové živlů. V téže míře, v jaké na věci jenom tupě civí, v téže míře nechává tyto duchy prostě do sebe vstupovat a nemění je. V téže míře, v jaké se pokouší věci vnějšího světa idejemi, pojmově, pocity krásy atd. ve svém duchu zpracovávat, v téže míře oprostňuje a osvobozuje tyto duchovní bytosti živlů.

A co se tedy nyní děje s těmito bytostmi živlů, které doslova z věcí vstoupily do člověka, co se s nimi děje?

Zprvu jsou v člověku. I ty vysvobozené musí zatím zůstat v člověku, ale jen do jeho fyzické smrti. Když člověk prochází branou smrti, pak nastává rozdíl mezi oněmi bytostmi živlů, které vstoupily, a které člověk nepřivedl zase vzhůru k vyššímu živlu, a oněmi, které člověk svým vlastním zduchovněním přivedl nazpět k jejich dřívějšímu živlu. Bytosti živlů, které člověk nezměnil, nezískaly zatím vůbec nic tím, že přešly z věcí do člověka; ty druhé však získaly to, že smrtí člověka se mohou opět navrátit do svého původního světa.

Člověk je ve svém životě průchozím bodem pro tyto bytosti živlů. A když člověk projde světem ducha a opět se zrodí v příštím vtělení, tu vcházejí při jeho znovuvtělení, když prochází branou zrození, všichni oni duchové živlů, které před tím neosvobodil, zase zpět do fyzického světa; avšak ty, které osvobodil, ty při svém sestupu nepřivádí nazpět, ti se navrátili do svého původního živlu.

Tak vidíme, jak má člověk ve své moci, že svým vývojem, svým způsobem chování k vnější přírodě, může bytosti živlů nutně zakleté se vznikem našeho pozemského bytí buď osvobodit, nebo je však také připoutat k zemi ještě pevněji, než tomu bylo předtím.

Co tedy činí člověk, který pozoruje nějaký vnější předmět a ducha živlů z něho vysvobodí tím, že jej očistí?

Duchovně činí opak toho, co se stalo dříve. Zatím co dříve byl doslova z ohně vytvořen kouř, vytváří člověk opětně z kouře duchovně oheň; jenže tento oheň propouští teprve po smrti.

Uvažme nyní, jak nekonečně hluboké a jak nekonečně plné duchovnosti jsou staré obětní zvyklosti, jestliže je pozorujeme ve světle pradávné, posvátné duchovní vědy! Představme si nyní kněze u obětního oltáře v oněch dobách, v nichž bylo náboženství vybudováno na skutečném poznání duchovních zákonů, představme si, jak kněz zažehl oheň a jak vystupuje kouř; toto vystupování kouře se vskutku činí obětí, t. j. je to následováno modlitbami; co se zde děje?

Co se děje s takovou obětí vůbec?

Kněz stojí u oltáře, kde se tvoří kouř. Kde vychází pevně z tepla, tam je zaklet (*začarován*) duch. Současně však tím, že člověk celý postup provází modlitbami, je tento duch jako takový přijímán do nitra lidí, aby po smrti opětně vystoupil do vyššího světa.

Co tedy říkal příslušník dávné moudrosti těm, kteří takovému něčemu chtěli porozumět?

Pravil: díváš-li se na vnější svět tak, že tvoje duchovní činnost nezůstává lpět na kouři, nýbrž je pozvedáním duchovna k živlu ohně, pak osvobozuješ po smrti v kouři upoutaného ducha. A nyní mluvil ten, který tomu rozuměl, jak je tomu s duchem, který byl utajen v kouři a který přešel do člověka: Ponechal-li jsi tohoto ducha tak, jak byl v kouři, pak se musí s tebou opět zrodit, pak se nemůže po tvé smrti vrátit zpět do světa ducha; jestliže jsi jej však osvobodil, přivedl-liš jej nazpět k ohni, pak půjde po tvé smrti vzhůru do světů ducha a nemusí již s tvým zrozením vstoupit nazpět na zem.

Tady nyní máte část těchto hlubokých vět z Bhagavadgíty, jež byly uvedeny v předešlé přednášce. Není zde vůbec řeč o lidském „já“, je zde řeč o oněch přírodních bytostech, o oněch bytostech žvlů, které z vnějšího světa vstupují do člověka. Praví se: „Viz oheň, viz kouř; co člověk ve svém duchovním dění činí s ohněm, to jsou duchové, které osvobozuje svou smrtí. Co nechá tak, jak to je v kouři, to musí při jeho smrti zůstat spojeno s ním a musí se znovu zrodit, když on se zase zrodí.“

Osud duchů žvlů se nám projevuje zatím takto: Moudrostí, kterou člověk v sobě vyvíjí, osvobozuje neustále při své smrti duchy žvlů; nemoudrostí, pouhým ulpíváním na smyslovém zdání poutá duchy žvlů na sebe a nutí je stále znovu, aby šli s ním do tohoto světa, aby se stále znovu rodili s ním.

Avšak takové bytosti žvlů nejsou spjaty jen s ohněm a s tím, co s ohněm souvisí. Takové bytosti žvlů jsou poslové vyšších božských duchovních bytostí při všem, co se zevně smyslově děje. Nikdy např. by nemohla nastat ve světě souhra oněch sil, které způsobily, že máme den a noc, kdyby takové bytosti žvlů ve velkých zástupech nepracovaly na otáčení oběžnic ve světě příslušným způsobem, aby probíhalo právě toto střídání dne a noci.

Vše, co se děje, je způsobováno zástupem nižších a vyšších duchovních bytostí duchovních hierarchií. Jsme u nejpodřízenějších bytostí, u Poslů. Vzniká-li z noci den a ze dne noc, v tom také žijí bytosti žvlů. A tak je člověk nyní opět v úzkém vztahu s bytostmi říší žvlů, které mají za úkol vytvářet den a noc. Je-li člověk pohodlný, líný, lhostejný a nevěšmavý, pak působí jinak na tyto bytosti žvlů, které mají co do činění se dnem a nocí, než je-li tvořivý, pracovitý, pilný, produktivní. Je-li totiž člověk líný, pak se opětně spojuje se zcela určitými bytostmi žvlů, avšak zcela zvláštním způsobem (než když je pilný).

Ony bytosti žvlů právě jmenované třídy, které rozvíjejí svůj život za dne, které doslova den vytvářejí, jsou opětně ve svém vyšším živlu. Ale jako jsou bytosti žvlů první třídy –

bytosti ohně, vázány ve vzduchu, vodě a zemi, tak jsou určité bytosti živlů vázány temnotou. Kdyby tyto bytosti živlů nebyly zcela uzavřeny do žaláře noci nemohl by se oddělit den od noci. Že může člověk užívat dne, za to vděčí okolnosti, že božské duchovní bytosti vypudily bytosti živlů a upoutaly je v noční době. Je-li nyní člověk líný, pak do něho tyto bytosti živlů neustále vstupují; ale on je nechává takovými, jakými jsou. Bytosti živlů, které jsou v noci upoutány na temnotu, ty nechává člověk – svojí leností – takovými, jakými jsou. Je-li však člověk pilný, pracovitý, koná-li něco, pak přivádí bytosti živlů, které se v něm usídlily, opětně duchovně nazpět ke dni. Odpoutává tedy neustále tyto bytosti živlů druhé třídy.

Po celý život nosíme v sobě všechny ony bytosti živlů, které se do nás nastěhovaly během naší lenosti a které se do nás nastěhovaly během naší pilnosti. Když procházíme branou smrti, mohou opětně bytosti, které jsme přivedli nazpět ke dni, jít do světa ducha; bytosti, které jsme svojí leností ponechali v noci, zůstávají upoutány na nás a při svém novém zovovutění je přivádíme nazpět. Ony vnější bytosti živlů, jimž dáváme do sebe vstupovat vlivem pouhého klamu smyslů, ony bytosti noci, jimž dáváme do sebe vtékat svojí leností a netečností, ty se doslova rodí znovu při našem zovovutění. A nyní je na řadě druhý bod Bhagavadgíty.

Opětně to není lidské „já“, nýbrž tento druh bytostí živlů, na něž je poukazováno slovy: Pohlédni na den a noc! Co sám vyprošťuješ tím, že svojí pilností činíš z noční bytosti bytost denní, co vychází ze dne, když umíráš, to vstupuje do vyššího světa; co jako noční bytosti bereš s sebou, to ztrácuješ k tomu, aby se to znovu zrodilo s tebou.

Nyní jistě tušíte, jak věc pokračuje. Jako u jevů, o nichž jsme právě hovořili, tak je tomu i u obsáhlejších přírodních jevů, např. u toho, co způsobuje našich 28 dnů měsíce, střídání přibývajících a ubývajících Měsíce. Zde musel spolupůsobit celý zástup bytostí živlů, aby uvedl Měsíc do pohybu tak, aby mohla vzniknout naše měsíční doba, aby se vše, co souvisí se střídáním Měsíce, mohlo na naší viditelné Zemi skutečně rozvinout. K tomu musely opět vyšší bytosti „zaklet“, spoutat ony určité bytosti.

Jasnovidnému pohledu se vždy jeví, že když Měsíc přibývá, přicházejí stále duchovní bytosti z nižší říše do říše vyšší. Aby však byl pořádek, musí zase jiné duchovní bytosti živlů být zaklínány dolů do nižších říší. I mezi těmito bytostmi živlů třetí říše a člověkem je vzájemné působení. Je-li člověk veselý, je-li se světem spokojený, rozumí-li světu tak, že s veselou myslí se zabývá všemi věcmi, pak neustále osvobozuje bytosti, které jsou upoutávány ubývajícím Měsícem. Bytosti, přicházející do něho, jsou jeho duševním klidem, vnitřní spokojeností, harmonickým vnímáním světa a názorem na svět neustále osvobozovány.

Ony bytosti, které se usídlily v člověku, když má špatnou náladu, když je rozmrzelý, když není s ničím spokojen, když jej všechno možné ihned rozladí, ty bytosti zůstávají ve stavu zakletí, v němž se nacházely následkem ubývání Měsíce. Ó, jsou lidé, kteří tím, že dospěli k harmonickému vycit'ování světa, kteří jsou veselé myslí, působí nesmírně osvobozujícím impulsem na obrovské množství bytostí živlů, které vznikly právě tak, jak bylo líčeno.

Harmonickým vycit'ováním světa, vnitřní spokojeností se světem je člověk nositelem svobody pro duchovní bytosti živlů. Mrzutostí, rozladěností, nevrlostí upoutává člověk bytosti živlů, které by jinak mohly být osvobozeny jeho veselostí.

Tak vidíte, jak nálada myslí člověka nemá význam jen pro onoho člověka samotného, ale jak veselost nebo mrzutost člověka je něčím, co z jeho bytostí vyzařuje jako osvobozování nebo jako upoutávání. Do všech světových směrů vychází do duchovna to, co člověk činí

svými pouhými náladami mysli.

Zde máme třetí bod oné důležité nauky z Bhagavadgíty: Sleduj, jak člověk působí svojí náladou tak, že osvobozuje duchy tím způsobem, jakým jsou duchové osvobozováni za přibývajících Měsíce. Pak se tyto osvobození duchové mohou, když člověk prochází branou smrti, vrátit do vyššího světa. Když člověk svojí nevrlostí, svojí hypochondrií přivolává do nitra duchy, kteří jsou kolem něho, a nechává je takovými, jakými jsou, jakými museli být, aby mohl nastat správný chod, činnost Měsíce, pak zůstávají tyto duchové upoutáni na něho a musí se znovuzrodit, když on vstupuje do nového bytí. Zde tedy máme třetí stupeň bytosti živlů, které buď jsou smrtí člověka osvobozovány a vrátí se do své domoviny, nebo se musí znovu zrodit s člověkem.

A konečně máme čtvrtý druh duchů živlů. Jsou to ti, jejichž úkolem je spolupracovat na slunečním běhu roku, aby letní Slunce mohlo probouzet a oplodňovat svým svitem Zemi, aby se mohlo dařit tomu, čemu se od jara do podzimu daří. K tomu je zapotřebí, aby jistí duchové byli v zimě připoutáni, aby byli zakleti za doby zimního Slunce. A tímž způsobem působí člověk, jak bylo dříve líčeno u ostatních stupňů duchovních bytostí říše živlů.

Představme si člověka, který vstupuje do zimní doby a který si řekne: Noci se prodlužují, dnové se krátí; přicházíme k oné části ročního oběhu Slunce, kdy Slunce naprosto odpírá svoje plodivé síly Zemi. Vnější Země umírá, ale tím více se cítím být zavázán s touto odumírající Zemi duchovně ožít. Musím nyní stále víc a více do nitra přijímat ducha. Podívejme se na člověka, který okolo vánoční doby přijímá do nitra stále zbožnější náladu, který se snaží poznat vánoční svátky v jejich významu, že v této době vnější smyslový svět nejvíce odumřel, zato duch musí nejvíce žít. Představme si, že člověk prožívá zimní dobu až do velikonoce. Vzpomíná si, že s ožíváním vnější přírody je spjata smrt duchovna; a prožívá s porozuměním velikonoční svátky. Takový člověk nemá pouze vnější náboženství, nýbrž náboženské porozumění pro přírodní dění, pro ducha, který vládne v přírodě; a tímto druhem své zbožnosti, své duchovnosti osvobozuje onu čtvrtou třídu bytostí živlů, které stále proudí do člověka a z člověka, které souvisejí s oběhem Slunce. A člověk, který není v tomto smyslu zbožný, který popírá ducha nebo jej nevycitíuje, který se brodí dále v materialistickém zmatku, chaosu, do jeho nitra proudí duchové živlů čtvrtého stupně a zůstávají takovými, jakými jsou. A smrtí člověka nastává opět to, že tyto duchové živlů čtvrtého stupně jsou buď osvobozováni do svého živlu, nebo zůstávají upoutáni na člověka a musí se znovu objevit, když člověk spěje k novému vtělení.

Tak odsuzuje člověk, jestliže se spojuje s duchy zimy (aniž by je učinil duchy léta, aniž by je svojí duchovností osvobodil), tak odsuzuje tyto duchy k opětnému zrození; zatím co jinak nejsou znovu zrozdáni a nemusejí se s ním znovu vracet.

Pohlédni na oheň a kouř! Spojíš-li se s vnějším světem tak, že tvůj duchovně-duševní pochod je něčím, jako když vzniká oheň a kouř, že věci ve svém procesu poznávání a vycit'ování sám zduchovňuješ, pak napomáháš určitým duchovním bytostem živlů ke vzestupu; spojuješ-li se s kouřem, pak je odsuzuješ ke znovuzrození. Spojuješ-li se se dnem, osvobozuješ opět příslušné duchy dne, atd. Pohlédni na světlo, pohlédni na den, pohlédni na přibývajících Měsíc, na sluneční polovinu roku! Působíš-li tak, že přivádíš bytosti živlů nazpět ke světlu, ke dni, k přibývajícím Měsíc, k letní době roku, pak osvobozuješ tyto bytosti živlů, kterých je tolik potřeba, při tvé smrti. Vystupují do světa ducha.

•

Spojuješ-li se s kouřem, pohlížíš-li jen na pevnou hmotu, spojuješ-li se svojí leností s nocí, spojuješ-li se svojí nevrlostí s duchy ubývajícího Měsíce, spojuješ-li se s duchy, kteří v zimní době byli spoutáváni tvojí bezbožností nebo prázdnotou ducha, pak odsuzuješ tyto bytosti žvlů k tomu, že se musí s tebou znovu zrodit.

Teprve nyní víme, o čem vlastně je na tomto místě Bhagavadgíty řeč. Ten, kdo se domnívá, že zde je řeč o člověku, nerozumí Bhagavadgítě; kdo však ví, že veškerý lidský život je neustálým vzájemným působením mezi ním a duchy, kteří v našem okolí žijí zakletí a musí být osvobozeni, pohlíží na vzestup a znovuvtělování čtyř skupin bytostí žvlů. Tajemství tohoto nejnižšího druhu hierarchií nám zůstalo zachováno na tomto místě Bhagavadgíty.

Ano, musí-li člověk ze světové pramoudrosti vyhledávat, co nám bylo předáno ve velkých dávných náboženských dokladech, potom pozoruje, co velkého je v těchto náboženských spisech uloženo a jak jsou v nepravu ti, kteří jim rozumějí jen povrchně nebo nechtějí rozumět jejich hloubce. Člověk k nim získává správný poměr teprve tehdy, když si řekne: Žádná moudrost není dosti dokonalá, aby našla, jaké tajemství je v nich uloženo. Pak teprve se tyto listiny prolou kouzelným dechem pravého náboženského cítění, pak teprve se v pravém slova smyslu stanou tím, čím být mají: samy jsou zušlechťujícími a třibícími prostředky lidského vývoje. Často nás ještě odkazují na ohromné propasti lidské moudrosti. Co ze zdrojů esoterních škol a mystérií může od nynějška vproudit všeobecně do lidstva, to teprve ukáže tyto odlesky světové pramoudrosti (kterými přece pouze jsou) v její velikosti a v pravém světle.

Museli jsme ukázat jednou na poměrně obtížném příkladě, jak ve světové pramoudrosti byla známa součinnost všech oněch duchů, kteří nás obklopují, kteří zde všude existují, kteří proudí z člověka a do člověka; a jak se také vědělo, že činy člověka představují vzájemné působení mezi světem ducha a jeho vlastním vnitřním světem. Teprve nyní nám záhada člověka nabývá na důležitosti, když se dovídáme, že vším, co konáme, dokonce i tím, jak jsme naladěni, působíme zpětně na celý kosmos, že tento náš malý svět (*mikrokosmos*) má nekonečně dalekosáhlý význam pro veškeré budoucí dění v makrokosmu. Právě zvýšení pocitu zodpovědnosti je nejkrásnějším a nejvýznamnějším, co můžeme získat z duchovní vědy. Učí nás chápat a vystihovat život v jeho pravém smyslu a posuzovat jej tak vážně, že tento život, který máme vnést do proudu vývoje života, je do něho vrhán jako něco významuplného.

III.

Düsseldorf, 13. dubna 1909

Na konci včerejší přednášky o nejnižší říši duchovních hierarchií jistě u mnohých v duši vyzvuly různé myšlenky a vnucovaly se všemožné otázky; to je přirozené; neboť vůči myšlenkám a představám, které dnes člověk může mít, se velmi mnohé z toho, co bylo řečeno, zpočátku jeví jako pochybné a nevysvětlitelné. Již samotný průběh přednášek však vnese do mnohého světlo. Jedno ale musí být řečeno už dnes, abychom měli určitou směrnicí (*orientační návod*) pro celé smýšlení, se kterým musíme k takové věci přistupovat.

Dnes si člověk například může položit vtíravou otázku: Dobře, jestliže nyní skutečně nějakou bytost, která byla zakleta v kameni, vyprostíš tím, že o tomto kameni přemýšlíš, uvažuješ, a že tuto zakletou bytost později osvobodíš, co v něm potom ještě zůstává (anebo co se vlastně stalo v kameni)? Nyní přijde někdo druhý a prožije tentýž děj, jak je tomu s ním? Podobnou otázku by si mohla položit řada lidí.

Jak již bylo řečeno, postupem přednášek bude zodpovězeno mnoho podobných otázek; je však nutno říci, že tím, co Země člověku poskytuje k myšlení, nemohou být tyto věci ještě vůbec obsáhnuty. Neboť na Zemi je vše zahaleno, vše oděno v máju, a věci se v myšlenkách jeví zcela jinak, než jakými ve skutečnosti jsou a není to vinou skutečností, že otázky zůstávají nezodpovězeny. Otázky jsou nesprávně dávány, ale během doby získáme již měřítko pro jejich správné kladení. Podstatně jinak se již věci jeví, nabudeme-li výhledů do stavů, v nichž celá věc není ještě tolik zahalena do iluze.

Na Zemi se vše vzájemně prolíná. Tím je myšlení člověka neustále klamáno. Jasnější představy o věcech nabudeme, když se vrátíme zpět do starších dob. Právě tak, jako člověk prochází jedním zovutělením za druhým, jednou metamorfózou, proměnou za druhou, tak prožívají všechny bytosti světa vtělování a znovutělování, od nejmenší až po největší. I taková bytost, jakou je naše Země sama, tedy planetární bytost, prožívá znovutělování, znovutělesnění. Naše Země nevznikla snad již jako Země, nýbrž jí předcházela jiný stav. V našich duchovně-vědeckých kruzích se vždy obzvláště mnoho mluvilo právě o tom, že podobně, jako je člověk v tomto bytí znovutělením předcházejícího života, představuje naše Země také znovutělení staré planety, oběžnice, které jí předcházelo. Tuto předcházející oběžnici označujeme jako Měsíc; přitom nemáme na mysli dnešní Měsíc, který je jen částí, zbytkem dávného Měsíce, nýbrž předcházející stav naší Země, který zde dříve existoval a prošel právě tak duchovním životem, který obyčejně nazýváme pralajou (podobně jako prochází člověk po smrti duchovním stavem). Tato měsíční planeta se znovuzrodila podobně, jako se znovuzrodí člověk.

To, co jsme však označili jako planetární stav Měsíce, je opět pouze znovutělením předchozího planetárního stavu, který nazýváme Slunce. Toto Slunce (tedy nikoli dnešní Slunce, nýbrž zcela jiná bytost) je znovutělením poslední planety, na niž zpětně pohlédneme, když mluvíme o vtěleních naší Země, je znovutělením starého Saturnu. Tak tedy máme čtyři za sebou následující vtělení: Saturn, Slunce, Měsíc a Zemi.

Zmínili jsme se často i o tom, že každý planetární stav má určitou úlohu.

Jakou úlohu má naše Země?

•

Úlohou naší Země je umožnit člověku, tomu, kterého dnes nazýváme člověkem, právě jeho lidské bytí. Všechn vliv Země působí tak, že se jím člověk stává bytostí s podstatou jáství. V dřívějších stavech, kterými prošel, tomu tak nebylo. Člověk se tedy stal úplným člověkem v dnešním slova smyslu teprve na Zemi.

Podobnou úlohu měly dřívější planetární stavy, kterými Země prošla. Určité bytosti se na této jiné planetě staly člověkem, tedy bytostí, které dnes stojí výše než člověk. Vzpomeňme si na líčení z knihy „Křesťanství jako mystická skutečnost“, v níž jistý egyptský mudrc učinil Řekovi Solónovi pozoruhodný náznak o jedné mysterijní pravdě a řekl mu: je důležitou pravdou, že božstva byla kdysi lidmi.

Patřilo přímo k oněm pravdám, které mysterijní žák již ve starověku musel přijímat, že božstva, která dnes stojí nahoře v duchovních výšinách, nebyla vždy božstvy, nýbrž že k božství vystoupila; že kdysi také byla lidmi a prožívala i stupně lidství. Přirozeně z toho vyplývá bezprostředně nebezpečná pravda, ze které i mysterijní žáci museli vyvodit důsledek – že totiž lidé budou jednou božstvy. A právě pro tento důsledek byla tato pravda pokládána za něco nebezpečného; neboť je nutné, aby si člověk současně řekl: Člověk se může stát Bohem teprve tehdy, když se k tomu stane zralým; jestliže si v některém okamžiku domýšlí, že v sobě nachází Boha (dříve než je pro to zralý), pak se právě nestává bohem, ale bláznem.

Člověku jsou tudíž otevřeny dvě cesty: buď v trpělivosti žít vstříc své – jak tomu říká Dionýsios – deifikaci (že se v budoucnu stane bohem), anebo si už dopředu domýšlet, že již bohem je. První cesta vede skutečně ke zbožštění, druhá k poštilosti, k bláznovství.

Ve starověkých výrazech se velmi často nalézají nedorozumění, nedopátrání, protože se v naší přítomné době již nedělá rozdíl mezi různými stupni božských duchovních bytostí. Egyptský mudrc, který tehdy mluvil o božstvech, nemínil tím tedy snad jen jeden stupeň božstev nebo Boha, nýbrž celou odstupňovanou řadu božských duchovních bytostí.

Dionýsios Areopagités a také východní mudrci vždy rozeznávali následující stupně božských duchovních bytostí. Mluvíme-li o Andělech (neboli o Dhyan-Chohans), je to stejné, neboť ti, kteří skutečně poznávají jednotu světové moudrosti, vědí, že to jsou jen různá jména pro jednu věc. Ale i v této říši je nutno opět rozlišovat.

Bytosti, které jsou zpočátku neviditelné a stojí bezprostředně nad člověkem (tedy stojí o stupeň výše než člověk), nazýváme v křesťanské esoterice Anděly, Angeloi, Posly, tj. Posly božského duchovního světa.

Ony bytosti, které stojí opět o stupeň výše (tedy o dva stupně výše než člověk), nazýváme Archanděly, Archangeloi neboli Duchy ohně.

Bytosti, které prožívají svůj normální vývoj a stojí o stupeň výše než Archandělé, jsou ony bytosti, jež nazýváme Duchy osobnosti, nebo Prapočátky, Prasilami, Archai.

Tak máme tedy zatím tři stupně nad člověkem stojících bytostí. Všechny tyto tři druhy bytostí prošly svým lidstvím, byly kdysi lidmi. Bytosti, které jsou dnes Anděly, nemají, pohlížíme-li na věc se stanoviska světových období, svoje lidství nikterak daleko za sebou; byly lidmi na Měsíci; tak, jako můžeme vlivem zemských poměrů putovat coby lidé po Zemi, tak mohli Andělé ve svém lidském stupni obývat právě Měsíc.

Archandělé prožívali svůj stupeň lidství na Slunci, a Archai, Prapočátkové, Duchové

osobnosti, na dávném Saturnu.

Tak vystoupily tedy tyto osobnosti od lidství po stupních výše a dnes tedy jsou vyššími bytostmi na vyšších stupních v hierarchii nežli člověk; když nyní vypočítáváme stupně světových říší v duchovním smyslu, můžeme prostě říci: Na Zemi máme viditelnou říši nerostů, rostlin, zvířat a říši lidskou; nyní pokračujeme nahoru do neviditelná, do říše Andělů, Duchů ohně (neboli Archandělů), Prasil neboli Duchů osobnosti (neboli Archai).

Zatím co tyto bytosti nyní vzhledem ke svému vnitřnímu vývoji a své bytostné podstatě pokročily vpřed a doslova se staly z lidí božstvy nebo božskými Posly (což je dokonce správným označením pro tyto bytosti), zatím co tyto bytosti tak vystoupily do duchovního bytí, změnily se stavy planety, na které a pro kterou žily. Pohlížíme-li nazpět na dávný Saturn, na němž byli Archai lidmi, shledáváme, že ještě vyhlížel úplně jinak, než naše Země.

Včera jsme mluvili o tom, že na naší Zemi rozeznáváme čtyři živly: zemi, vodu, vzduch a oheň nebo teplo. Z prvně jmenovaných tří živlů nebylo na dávném Saturnu přítomno ještě nic. Z těchto čtyř živlů byl na starém Saturnu jen oheň nebo teplo. Dnešní materialistický filosof řekne: Ale vždyť s teplem se můžeme setkat jen u vnějších předmětů; mohou být teplá pevná tělesa, může být teplá voda, ale nemůže být teplo samo o sobě. Právě toto se domnívá materialistický filosof; ale není to pravda. Kdybyste dnešními smysly mohli pozorovat onen Saturn, jak by se vám jevil?

Dejme tomu – učiňme si to jako hypotézu – že byste v dávné saturnské době letěli světovým prostorem. Zde, kde byl starý Saturn (vyobrazení AA), byste nic neviděli; jedno byste však zjistili: Vždyť je zde teplo! Průlet Saturnem by vám připadal, jako kdybyste letěli zahřátým prostorem např. pekařské pece. Nemohli byste snad cítit průvan, nemohli byste plout, neboť zde ještě nebyl vzduch a voda; také byste se nemohli postavit, protože zde ještě nebyla země. Vaše ruka by se nemohla ničeho dotknout; celá koule byla jen a pouze teplem. Starý Saturn sestával z počátku výlučně ze živlu tepla nebo ohně.

obr. *

Bytí naší Země počalo ve své první metamorfóze jako oběžnice tepla. Z toho již můžeme usoudit, jak je správné, když např. starý Hérakleitos praví: Všechno vzniklo z ohně. Samozřejmě! Protože Země je jen proměněným dávným Saturnem, vzniklo také všechno na Zemi z tohoto ohně. Byla to pravda, kterou měl Hérakleitos z dávných mystérií; což je také naznačeno tím, že knihu, do níž tuto pravdu napsal, zasvětil bohyni v Efesu, že ji tam položil na oltář. To znamená, že si byl vědom, že za tuto moudrost vděčí mystériím, efeským mystériím, kde tato nauka o pravěkém ohňovém Saturnu byla ještě ve své ryzosti zvěstována.

Z toho můžete nyní také poznat, že ony bytosti, které nazýváme Prapočátky, Archai, Duchy osobnosti, prožívaly své lidství ve zcela jiných poměrech, než člověk dnešní doby. Dnešní člověk má možnost přijmout do své tělesnosti (do své kostní a krevní soustavy) pevný, tekutý a plynný živel. Člověk na Saturnu – duch osobnosti – si musel svoje celé tělo vytvářet z tepla, z ohně; a to také činil. Duch osobnosti měl na starém Saturnu jen tepelné, „ohňové“ tělo; jeho tělo pozůstávalo tudíž jen z tepla.

Včera jsem vám řekl, že teplo má dvě stránky. Na jedné straně je teplo vlastně vnímáno

vnitřně, jako vnitřní teplo; cítíme, že je nám teplo nebo zima, aniž bychom se dotkli okolí jako u pevné hmoty; můžeme však teplo také cítit zevně, sáhneme-li na teplé těleso.

Zvláštní ve vývoji Saturna je právě to, že ono teplo se skoro od začátku, kdy bylo teplem pouze vnitřním, poněkud mění a přechází v teplo, které je ke konci více vnější, vnímavější.

Kdybyste tedy naznačenou cestu světem konali v počátečním stavu Saturnu, potom, jakmile byste vstoupili do saturnského prostoru, necítili byste na své pokožce žádný tepelný pohyb; ale vnitřně byste si řekli: Je tak příjemně teplo. Něco, co dnes znáte již jen jako duševní teplo, by vás zalilo (zapůsobilo by na vás).

Můžete si učinit představu o zážitcích, které byste měli, když uvážíte následující: Víte, že je rozdíl, pozorujete-li červenou nebo modrou plochu. Stojíte-li proti červené barvě, řeknete si: dává teplý pocit; stojíte-li proti barvě modré, máte pocit chladu. Představte si tyto pocity, které jsou v lidské duši vyvolávány dojemem červené barvy, a které byste jistě neměli; cítili byste však něco příjemného, jako když se dnes postavíte před červenou barvu. Na konci saturnské doby byste necítili jen tento vnitřní příjemný stav, cítili byste, jako kdyby na vás zvenčí působilo teplo. Vnitřní teplo by se poněkud proměnilo ve vnější vnímání tepla.

To je cesta, kterou prošel Saturn od vnitřního duševního tepla k teplu vnímavému zevně, k tomu, co nazýváme vnějším teplem nebo ohněm. Lze říci: Právě tak, jako dítě dorůstá v dospělého člověka a leccos prožívá, tak dorůstaly na starém Saturnu Duchové osobnosti; cítili se zprvu jakoby vnitřně teplými, vnitřně jim bylo příjemně teplo; a poněkud cítili, jak se toto teplo stává i vnějším, jak se stává skutečným, (dokonce bychom mohli říci) jak se ztělesňuje.

A co tu vzniklo?

Chcete-li si před svoji duši vyvolat, co zde vzniklo, pak si musíte učinit následující představu: Nejprve máme vnitřní zahřátí saturnské koule. Zde nacházejí Duchové osobnosti možnost poprvé se vtělit. Zatím co se vtělují, tvoří se to, co nazýváme vnějším teplem. Kdybyste mohli podniknout cestu v pozdějším saturnském stavu, mohli byste také rozlišovat mezi zevně teplými a studenými místy v Saturnu. A kdybyste nyní měli nakresleno, co jste našli jako uzavřená tepelná tělesa, pak by z toho vyplynul následující náčrt (viz obr. BB na str. XX26): kolem dokola je tomu tak, jako kdyby povrch Saturnu byl vytvořen ze samých takových tepelných vejčitých forem. Zvenku by to vypadalo – kdyby to bylo možno vidět – jako ostružina nebo malina.

Čím byly tyto vejčité útvary?

Byla to těla Duchů osobnosti a tito Duchové osobnosti vytvářeli právě svým vnitřním teplem vnější teplo těchto saturnských vejčitých útvarů (*ovoidů*). O tomto stavu lze opravdu říci: Duchové doslova „seděli“ na teple a skutečně „vyseděli“ první ohňová těla. Z venku, ze světového prostoru, byla vylíhnutá první ohňová těla (smíme-li vůbec použít takového výrazu); a vnější ohňová těla se z nitra zhustila v tepelném prostoru. Na starém Saturnu byli tedy v těchto ohňových tělech vtělení Duchové osobnosti, Archai (nazývaní zde též Asurové). Saturn pozůstával jen z tohoto živlu ohně.

V tomto starém saturnském vývoji byla pak Duchům osobnosti dána možnost přeměňovat vnější teplo opět na teplo vnitřní. Toto dění nebylo totiž ztrnulé a tvrdé, nýbrž vnitřně pohyblivé. Tito Duchové osobnosti skutečně neustále vytvářeli tyto tepelné vejčité formy a nechávali je opět mizet. Nyní si můžete tento postup představit ještě přesněji. Představte si, že byste tuto cestu po určité době opakovali. Pak byste zpozorovali: Na tomto Saturnu přicházejí období, ve kterých nelze zevně vůbec žádné teplo vnímat, kdy je zde jen tento příjemný vnitřní oheň; pak zase období, kdy se objevují tyto tepelné vejčité formy. Postřehli byste jakoby dýchání celého starého Saturnu, avšak dýchání ohňové, tepelné. Řekli byste si: Někdy jsem v tomto starém Saturnu tak, jako kdyby se veškeré vnější teplo stalo vnitřním, jako by bylo odstraněno, jako kdyby vše bylo jen vnitřní příjemností. A řekli byste si: Nyní vdechl Saturn teplo. A jindy, při procházení Saturnem, byste našli mnoho těchto vejčitých tepelných forem a řekli byste si: Nyní Saturn vydechl svoje vnitřní teplo, stalo se vnějším ohněm.

Vidíte představu, kterou vyvolávali staří svatí říšiové u svých žáků; převáděli je úplně v duchu do staré saturnské doby a dávali jim procítit, jak celá planeta uskutečňuje něco, co se podobá dnešnímu našemu vydechování a vdechování. Vyvolávali v nich představu: Oheň plyne ven a mění se v nespočetná tepelná tělesa, oheň je vsáván a mění se ve vnitřní jáství Duchů osobnosti. Proto jsme tento planetární život přirovnali k vydechování a vdechování, ačkoli na starém Saturnu je zpočátku jen ohňové dýchání. Vzduch tam dosud nebyl.

Dejme tomu, že by se nyní stalo následující: Všichni tito Duchové osobnosti na Saturnu by prožívali neustále tento pravidelný děj, stále by vdechovali a vydechovali teplo. Byli by zde prošli svým pravidelným saturnským vývojem, a následek toho by byl, že po příslušné době by vše opět bylo vzato nazpět do vnitřního tepla a Saturn, jako vnější ohňová planeta, by zmizel, byl by přijat do duchovních říší světa. To se mohlo přihodit; pak bychom ovšem nikdy nemohli mít sluneční, měsíční a zemský stav, neboť vše, co by bylo možno vydechnout, by opět bylo vzato do vnitřního tepla (bylo by se vrátilo do duchovního světa).

Ale použijme nyní všedního výrazu, který se nám stane srozumitelnějším: Jistým Duchům osobnosti se více líbilo přijmout nazpět jen část vydechnutého tepla a vždy něco ponechat zpožděno, takže venku tedy při vdechnutí nezmizely všechny naznačené saturnské vejčité formy, nýbrž zde zůstaly. Tak se z toho vyvinula poněkud dvojnásobná dvojnásobnost na Saturnu: vnitřní teplo a vedle něho teplo vnější, ztělesněné v saturnských vejcích (*ovoidech*). Všechno nebylo bráno nazpět. Duchové osobnosti přenechali naprostou většinu vydechnutého tepla sami sobě, část ponechali venku.

Proč to vlastně činili?

Museli tak činit, neboť kdyby to nebyli činili, pak by se na Saturnu vůbec nikdy nestali lidmi.

Neboť co znamená stát se člověkem?

To znamená dospět k vědomí svého „já“. Ani vy k tomu nemůžete dospět, neodlišujete-li se jako „já“ od vnějšího světa. Jen tímto „já“ (že např. kytice je zde, „já“ jsem tu) se odlišuji jako „já“ od předmětu. Duchové osobnosti by jen věčně vyzařovali své „já“, kdyby nebyli venku nechávali něco, co by jim kladlo odpor. To druhé je venku; odlišuji se tedy od tepelného živlu, který byl učiněn předmětným, objektivním.

Duchové osobnosti došli ke svému „já“, k sebevědomí tím, že část saturnských bytostí

zatlačili dolů do pouze vnějšího tepelného bytí. Řekli si: Musíme něco nechat ze sebe vyproudit ven a nechat to venku, abychom se od toho mohli odlišovat, aby se naše vědomí jáství na tomto vnějším zaněcovalo. Tak tedy vytvořili říši vedle sebe, vytvořili si jakýsi zrcadlový obraz svého nitra ve vnějšku. Tím se také stalo, že když život Saturnu už téměř uplynul, nebyli Duchové osobnosti vůbec s to nechat ho zmizet. Byl by zmizel, kdyby vdechli všechn oheň; avšak nevdechli již nazpět to, co sami ze sebe vyloučili. Museli pole, které jim dávalo možnost dojít k sebevědomí, přenechat sobě samému.

Duchové osobnosti by sami nemohli pro Saturn přivodit stav pralaji. Museli nastoupit vyšší duchové, kteří jej museli znovu doslova rozpustit, aby mohla nastat pralaja, mezistav, stav zmizení, spánku. Museli nastoupit vyšší duchové – uvedeme nyní jen jejich jméno – Trůnové, kteří to vše museli opět rozpustit, takže, když život Saturnu spěl ke konci, nastalo následující dění: Duchové osobnosti dosáhli sebevědomí, část tepla vsáli opět do sebe, přijali do svého středu sebevědomí a nechali za to pozadu nižší říši. Nyní přišla říše Trůnů a ti rozpustili to, co Duchové osobnosti zanechali. Saturn vstoupil do planetární noci.

Potom nastalo planetární jitro. To celé mělo působením zákonů, které ještě poznáme, znovu doslova procitnout. Kdyby starý Saturn zmizel vdechnutím veškerého tepla, pak by bylo staré saturnské bytí přijato do světa ducha. Nějaké procitnutí by vůbec nenastalo. Trůnové mohli pak sice na určitou dobu rozpustit to, co Duchové osobnosti vyloučili jako své vejčité útvary, ale mohli tak učinit jen na jistý čas. To muselo být do určité míry opět předáno nižšímu bytí k dalšímu vývoji.

Tím došlo k planetárnímu jitru a nastal druhý stav proměny Saturnu, stav sluneční.

Co se vlastně nyní zrodilo v tomto slunečním stavu?

Po stavu spánku planety sem ze starého Saturnu přešli Duchové osobnosti, kteří nyní měli svoje sebevědomí, kteří tedy již nebyli odkázáni k prožívání něčeho podobného, co již prožili; ale vydechli jakási tepelná vejce (*ovoidy*), vejčité útvary, které vycházely opět postupně ven, a diferencovaly se ze všeobecné masy; následek toho byl, že tito Duchové osobnosti byli nyní úplně vázání na to, co u sebe zanechali. Kdyby vzali vše nahoru do světa ducha, nebyli by vázání na Slunce, nebyli by museli sestoupit dolů. Takto však museli, neboť zanechali část své dřívější vlastní bytosti opožděnou. O tu se museli starat; ta je nyní přitahovala dolů k novému planetárnímu bytí. To byla karma Saturnu, to byla světové karma, kosmická karma. Protože Duchové osobnosti nepřijali na starém Saturnu do sebe vše, připravili si tím karmu, museli se vrátit nazpět. Nalezli dole to, co způsobili, jako dědictví z dávného Saturnu.

A co se nyní dělo následkem toho, že se Duchové osobnosti zabývali karmou, kterou si vytvořili?

Dělo se to, co jsem včera obecně vyznačil: Teplo se štěpilo na jedné straně na světlo, na druhé straně na kouř. A tak vznikla ve znovuvystouplém Saturnu z těchto tepelných vejčitých útvarů nová planeta jako plyn, jako vzduch nebo jako kouř, jak to bylo nazýváno; a také vzniklo světlo tím, že se teplo vrátilo do vyšších stavů. Tedy vnitřně vznikl v proměněném Saturnu na jedné straně kouř, plyn a vzduch, na druhé straně světlo!

Kdybyste nyní na cestách světem přišli na místo, kde bylo toto dávné Slunce, pak byste již zdaleka cítili, co se vytvořilo jako světlo, protože v pozadí byl kouř. Byli byste vnímali ne světlo, ale svítící kouli, tak jako u Saturnu tepelnou kouli. Byla by to svítivá koule, k níž byste

přišli. Když byste přišli na její povrch, kdybyste pronikli k této kouli, nevnímali byste jen teplo, nýbrž vzdušné proudy, vzduch, na všechny strany proudící plyn. Tak se vaše tepelná koule proměnila v kouli světelnou; vzniklo Slunce.

Plným právem to nazýváme Sluncem. A Slunce, která existují dnes, procházejí i v současnosti ještě tímto dějem, jsou dnes vnitřně proudícím plynem, a na druhé straně způsobují, že se tento plyn stává světlem; šíří světlo do světového prostoru. Teprve nyní bylo tedy vlastně v proměněném stavu Saturnu vytvořeno světlo, teprve nyní vzniklo světlo.

V teple, ve starém saturnském teple se mohli stát člověkem nejprve Duchové osobnosti; ve světle, které nyní vyzařovalo ze Slunce, se mohly stát člověkem ony bytosti duchovních hierarchií, které nazýváme Archanděly neboli Archangeloi. Kdybyste se blížili Slunci nejen jako dnešní člověk, nýbrž jako jasnovidný člověk, pak byste neviděli pouze záření, které vychází ze Slunce, nevnímali byste pouze světlo, nýbrž by vám ve světle proudily vstříc činy Archandělů.

Ale tyto Archandělé museli něco přijmout. Staří Duchové osobnosti našli na Saturnu ještě čistý oheň. Archandělé, kteří se teprve na Slunci mohli stát lidmi, našli nyní na Slunci, které museli osídlit, kouř, plyn.

Co museli nyní učinit, aby zůstali se Sluncem v pevném spojení, aby zde začali bydlet?

Svoji duši, svoje nitro vytvářeli sice ze světla, včleňovali však tomuto duševnímu tělu jako zevní tělo to, co zde bylo jako plyn. Jako tedy máte vy dnes tělo a duši, tak měli tyto Archandělé jako lidé na Slunci nitro, které mohlo vyzařovat světlo, a vnější část, fyzické tělo, jež sestávalo z plynu, ze vzduchu.

Jako je dnes tělo člověka tvořeno zemí, vodou, vzduchem a ohněm, tak i tyto Archandělé sestávali ze vzduchu, a uvnitř měli světlo. Živel ohně však sem přinesli s sebou; neboť on byl prvkem, ze kterého se vyvíjel kouř a světlo. Proto měli tyto Archandělé v sobě též oheň. Jejich celá bytost tedy sestávala ze světla, kouře a ohně. S těmito Archanděly byste se setkali v tělech vytvořených z plynu, ohně a světla.

Pomocí světla žili život vnějším směrem, vyzařovali ven do světového prostoru zářící sílu;

pomocí ohně žili život ve svém vlastním nitru jako příjemnost, pohodu tepla.

Životem v plynném těle žili život ve sluneční planetě samé. Nyní mohli ve sluneční planetě plně rozlišovat své vlastní plynné tělo od všeobecné sluneční podstaty. Naráželi vzájemně na ostatní a tím se jim rozněcovalo určité sebevědomí.

Toto sebevědomí se však mohlo utvářet dál a dál jen tím, že se nyní i těmito Archandělům – smíme-li tak říci – více líbilo (z určitého hlediska) zůstat v tomto plynném, kouřovém těle, nebo toto tělo alespoň ponechat ve sluneční substanci. Neboť tyto Archandělé by do sebe na dávném Slunci mohli v proměněném stavu opětně přijmout všechn kouř, všechn plyn, který je úplně obklopoval. Zde máte skutečný dýchací děj.

Na dávném Slunci byste ony proudy v plynu vnímali jako proces dýchání. Našli byste jisté stavy, kdy bylo naprosté bezvětrí a řekli byste si: Nyní Archandělé vdechli všechn proudící plyn. Potom však počali Archandělé opět vydechovat, nastalo vnitřní proudění a tím se zároveň vyvíjelo světlo. To byl onen střídavý stav Slunce: Archandělé vdechli všechn plyn – bylo zde bezvětrí. Poté však byla také temnota, sluneční noc. Poté vydechli, Slunce se

vyplnilo proudícím kouřem; rozsvětlo se na venek, nastal sluneční den. A tak zde probíhal skutečný děj dýchání celého slunečního tělesa. Výdech: sluneční den, osvětlování okolního světa.

Vdech: sluneční noc, zatemnění v celém okolním světě.

Zde máte zároveň vylíčeno dávné Slunce v jeho odlišnosti od našeho nynějšího Slunce. Naše dnešní Slunce svítí stále a temnota je způsobována jen tehdy, když se něco před jeho světlo postaví. A právě tak tomu ale u starého Slunce nebylo. Ono mělo samo v sobě sílu stát se střídavě jasným nebo temným, zazářit a zatemnit se, neboť to bylo jeho výdechem a vdechem.

Představme si nyní hodně živě, co se zde vlastně – řekněme – viditelně událo. Představme si tento stav výdechu. Světlo se šíří, zatím se však také Slunce plní kouřem. Tyto kouřové podoby, tato kouřová proudění jsou pravidelnými útvary. Naprosto při každém výdechu je tedy do sluneční podstaty zapojen souhrn pravidelných útvarů. Co mělo dříve pouze vejčitou formu, co bylo tepelným vejcem (*ovoidem*), přetvářelo se v různé pravidelné útvary:

*

obr 32

Vznikly zcela zvláštní kouřové útvary s vnitřním životem a vnitřní pravidelností. Vejčité formy byly – lze li to tak nazvat – vyseděny. Bylo to skutečně něco, co lze přirovnat k tomuto zpevňovacímu (*zhušťovacímu*) dění. Tak jako vyběhne kuřátko ze slepičího vejce, tak se rozdvojila tepelná vejčitá forma a z ní povstaly pravidelné kouřové postavy. Tyto pravidelné kouřové postavy byly nejhustšími těly, která měli Archandělé. V kouřových, plynných, vzdušných tělech oživovali Slunce. Tak putovali doslova jako lidé po Slunci.

Nyní máme tedy duchovní pojem stálice, duchovní pojem světového Slunce, které je Sluncem naprosto ze své vlastní moci, které ze své vlastní moci umožňuje střídání světla a temnoty. Slunce tehdy totiž bylo určitým druhem stálice. Bylo vším, co v našem světovém prostoru samo vydává světlo, co do světového prostoru vysílá se světlem také život od duchovních poslů – Archandělů.

Co tedy způsobili původní Archai, Prapočátky, Duchové osobnosti vlivem svého vlastního vývoje? Co vytvořili?

Vytvořili to, že se nějaké Slunce vůbec mohlo objevit. Zatím co by se jinak v evoluci ohlásilo jen saturnské bytí, zatím co by jinak existovali jen Archai, plnící Saturn teplem, stal se tím, že Archai přenechali vnější tepelné vejčité útvary Saturnu, Saturn Sluncem; a na Slunci našli Archandělé možnost prožívat stupeň lidství. Stali se pro svět zvěstovateli, kteří mohli říci: Nám předcházely Prapočátky, Duchové osobnosti. My – jako poslové zvěstujeme vesmíru v zářícím světle dřívější bytí tepelného, vnitřně prohřátého Saturnu. My jsme poslové, zvěstovatelé Archeů.

Posel se nazývá angelos; Archai značí Počátky; – tito Archandělé nebyli tedy ničím jiným než posly činů Prapočátků, Archai v dřívější době. A proto se nazývají Anděly počátku, Archai-Angelos, z čehož pak vzniklo slovo Archanděl. Tak byli tito Arciposlové lidmi Slunce.

Božská duchovnost světová:

Trojediné Božství: Bůh Otec – Syn, Slovo, Kristus – Duch svatý.

**Duchovní bytosti
zúčastněné na vývoji světa, lidstva, Země.**

<i>Říše</i>	<i>Stupně</i>	<i>Jména sborů</i>	<i>Řídící inteligence sféry</i>
I.	1.	Serafové, Seraphim, Duchové lásky	
	2.	Cherubové, Cherubim, Duchové bož. rozumu	souhvězdí
	3.	Trůnové, Thronoi, Throni, Plamenné životy Duchové vůle	saturnské
II.	1.	Panovníci, Kyriotétes, Dominationes Duchové moudrosti	jupiterské
	2.	Síly, Dynamis, Virtutes, Ctnosti Duchové pohybu	marsické
	3.	Mocnosti, Exusiai, Elohim, Potestates Duchové formy	sluneční
III.	1.	Archeové, Archai, Principates Duchové osobnosti Prasíly Prapočátky	venušiné
	2.	Archandělé, Archangeloi, Archangeli Duchové ohně Synové ohně	merkurské
	3.	Andělé, Angeloi, Angeli, Synové přísvitů	měsíční

IV.

Düsseldorf, 13. dubna 1909

Jestliže nyní pohlédneme nazpět na to, co bylo řečeno dnes dopoledne, pak pro nás bude možné si na poměrech Saturnu, které jsou přece jen ještě průhlednější a méně ponořeny v máju (iluzi), učinit jasnější představu, jak se uskutečňuje vykoupení nebo další připoutávání určitých bytostí, které jsme poznali včera, když jsme navazovali na ono velmi významné, význačné a hluboké místo božské Gíty. Vzpomeňte si, že bylo řečeno: kdyby Duchové osobnosti na starém Saturnu pokaždé tato vejčítá tepelná tělesa vsáli nazpět a nic neponechali, pak by celý Saturn musel (když dokončil svůj vývoj) vlastně být vsán do duchovního světa. To se však – jak jsme vylíčili – nestalo, nýbrž Duchové osobnosti na dávném Saturnu vtiskují ještě intenzivněji, než mají činit, celému Saturnu svůj ráz tím, že zanechávají něco ze sebe, že do sebe opět nepřijímají všechno, že tedy zanechávají ona zevně vnímatelná tepelná tělesa.

Jaká je to vlastně síla, která vládne v bytostech Duchů osobnosti na starém Saturnu?

Není to žádná jiná síla než ta, kterou známe dnes u člověka jako sílu myšlení. Duchové osobnosti na starém Saturnu v podstatě nečiní nic jiné, než že působí silou svých myšlenek. Že se tvoří tepelné vejčité formy, to způsobují tím, že v sobě budí představu těchto tepelných útvarů. Je to tedy síla představ u Duchů osobnosti, která má pouze mnohem větší moc, než je tomu dnes u člověka.

Jakou moc má síla představ dnešního člověka?

Tvoříte-li si dnes nějakou představu, pak se tvoří forma pouze v astrálu; představa jde jen do astrálu. Proto také nelze trvání této formy zevně – fyzicky zjistit. Na dávném Saturnu byli Duchové osobnosti naprosto mocnými mágy. Svoji myšlenkovou silou formovali tyto saturnské tepelné vejčité podoby a svoji myšlenkovou silou je také zanechávali pozadu. Celkově to byla síla samotných Duchů osobnosti, která zanechala zbytky ze starého Saturnu. Tyto zbytky se nyní objevují stále znovu a znovu a nakonec i v průběhu slunečního vývoje.

Je velmi hmatatelné, že bytost, která je vlastně člověkem, bere ze svého okolí formy. To, co je vytvořeno z okolí Saturna je zde formováno jako vejčité podoby, které jsou začarovány, spoutávány až do příštího bytí.

Zde nám tedy již vystupuje v obsáhlejší míře – protože poměry nejsou ještě tak spletené – před náš zrak to, co jsme vyslovili včera. Mohli jsme zde říci: Pohled' na saturnský oheň, pohlédni na to, co ze starého saturnského ohně je stále znovu zduchovňováno, co je vždy znovu přijímáno nazpět jako vnitřní oheň, jako duševní oheň, jako tepelné příjemné – to vystupuje vzhůru do vyšších světů. A kdyby zde existovalo jen to, pak by Saturn zmizel do vyšších světů. Co je postřehnutelným zevním teplem, co se zhušťuje ve vnější teplo, to se musí znovu zrodit, znovu objevit a objevuje se to nejprve na Slunci, jak jsme popsali.

Pohled'me nyní zpětně na to, co jsme dnes popisovali. Ujasnili jsme si, že na starém Slunci prožívají svůj stupeň lidství ony bytosti duchovních hierarchií, které nazýváme Archanděly – Archangeloi – neboli Duchy ohně, že tepelný živel se jednak zhušťuje v kouř, v plyn, takže Slunce je již plynovou koulí, a jednak že se tento plyn spaluje tak, že do světového prostoru proudí světlo. A jsou to právě zrovna Archandělé, neboli Duchové ohně, kteří v tomto proudění světla žijí, kteří světlo vsávají a vyzařují; v tom žijí, mají svůj život. A řekl jsem

vám již, že kdybyste tehdy mohli podniknout cestu světovým prostorem, viděli byste dávné Slunce, jak vám z dále září vstříc světlem. V nitru starého Slunce byste vnímali různé plynové proudy jako proces dýchání celého slunečního tělesa.

Postavme si nyní před svoji duši tento dávný Saturn, toto dávné Slunce. Viděli jsme, že v obou těchto planetárních tělesech vládne život a ruch, že se zde něco děje. Mohli jsme starý Saturn popsat tak, že se na něm tyto vejčité formy nově utvářejí a opět rozpouštějí s výjimkou zbytků, které zůstávají. Proto by si ten, kdo pozoruje toto vnitřní dění starého Saturnu řekl: Vlastně je tento starý Saturn jedinou živou bytostí. Je tomu skutečně tak, jako kdyby byl naprosto živou bytostí. On žije; žije v sobě samém; vytváří ze svého vlastního života neustále formy atd., atd. A ještě ve větším měřítku je tomu tak u starého Slunce. Toto se jeví jako soubor ve střídavých stavech slunečního dne a sluneční noci, ve vdechnutí a vydechnutí světla. To vše by – kdyby to mohlo být pozorováno – dávalo dojem nikoli mrtvých, ale životem naplněných světových těles.

Vše, co žije, co je potom vůbec takto činné, je vnitřně oživeno v dění, poněvadž tento pohyb vedou a řídí duchovní bytosti. Řekli jsme, že Duchové osobnosti svojí myšlenkovou silou vytvářejí vejčité podoby.

Ano, milí přátelé, abychom to však pochopili, musí zde nejprve existovat něco, z čeho může být brána látka pro tyto vejčité formy.

Látka nemůže být vytvořena Duchy osobnosti, Prapočátky neboli Archai. To první, co si musíme postavit před duši je to, že zde musí existovat něco, co poskytuje látku, tedy nediferencované, nerozrušené teplo, oheň sám. Duchové osobnosti jsou jen těmi, kdo ji formují, utvářejí. Ale teplo musí nejprve přijmout odjinud. Odkud přijímá pak celý saturnský svět (tedy především Duchové osobnosti) tuto tepelnou látku, tepelný neboli ohňový živel?

Ten přichází nyní od podstatně vyšších duchů, od duchovních bytostí, které svůj stupeň lidství mají již tak daleko za sebou, že na dávném Saturnu už dávno byli nad tímto stupněm lidství.

Chceme-li si učinit představu o takových vznešených bytostech, kterých bylo třeba, aby poskytl tepelný oheň starého Saturnu, musíme si jako pro přirovnání postavit před duši vývoj člověka samého, neboť člověk bude přece také jednou božskou bytostí.

Víme, že dnešní člověk tak, jak před námi stojí, pozůstává ze čtyř článků lidské přirozenosti, o kterých jsme se často zmiňovali, které však jsou klíčem k veškeré duchovní vědě (tedy že člověk pozůstává z těla fyzického, éterického, astrálního a „já“). Víme pak, že se člověk dále vyvíjí; že toto „já“ pracuje z nitra ven, že přetváří nejprve tělo astrální, aby je přivedlo zcela pod nadvládu „já“. Jestliže je nyní toto astrální tělo natolik přetvořeno, že „já“ je má plně v moci, pak říkáme: Toto astrální tělo se stalo takovým, že v sobě obsahuje duchovní „já“ neboli manas. Tedy astrální tělo ovládané „já“ je duchovní „já“ neboli manas.

Právě tak je tomu s tělem éterickým. Pracuje-li „já“ ještě významněji, pak překonává i vzpírající se síly těla éterického, a přeměněné tělo éterické je potom „životním duchem“ neboli buddhi. A konečně, stane-li se „já“ pánem nad fyzickým tělem, jestliže překoná nejsilnější se vzpírající síly, síly fyzického těla, pak má člověk v sobě také „duchovního člověka“ neboli átman. Máme tedy potom sedmičládkovou bytost člověka, který svoje fyzické tělo přeměnil v átman neboli duchovního člověka. Směrem navenek se fyzické tělo jeví jako

fyzické tělo, vnitřně je zcela ovládáno a prožhaveno „já“; fyzické tělo je zde zároveň fyzickým tělem a átmanem. Éterické tělo je současně éterickým tělem a životním duchem neboli buddhi a astrální tělo je současně duchovním „já“ neboli manas; „já“ se nyní stalo vládcem ve všech.

Tak postupuje člověk vzhůru k vyšším stupňům svého vývoje, tak přetváří sám sebe, tak pracuje vstříc svému zbožštění, deifikaci, jak praví Dionýsios Areopagités, přítel a žák apoštola Pavla. Avšak tímto bodem není vývoj ještě skončen.

Když člověk pokročil tak daleko, že se zcela překonal, že toto fyzické tělo přivedl úplně pod svoji vládu, pak má před sebou ještě vyšší stupně vývoje. Postupuje stále výš a výš a tu pohlížíme vzhůru do duchovních výšin k nadlidským bytostem; tyto bytosti jsou stále mocnější a mohutnější.

V čem vlastně spočívá to, že se bytosti stávají stále mocnějšími?

Spočívá to v tom, že nejprve něco postrádají, něco potřebují, že musí od světa něco žádat; později se vyvinou k tomu, že mohou něco dávat. Duch a smysl vývoje spočívá v podstatě v tom, že se od přijímání spěje k dávání. Obdobu máte již zde v lidském vývoji mezi zrozením a smrtí: dítě je bezmocné, musí přijímat pomoc těch, kteří jsou v jeho okolí. Stále více a více vyrůstá z této nemohoucnosti a stává se konečně samo pomocníkem ve svém okruhu. Tak je tomu i s velkým vývojem lidstva ve vesmíru.

Člověk byl na starém Saturnu přítomen jako první fyzická lidská vloha. Zde si ještě musel nechat dávat první vlohu k lidství. Tak tomu bylo i za sluneční a měsíční doby. Na Zemi dostal svoje „já“ a nyní se ponenáhlu připravuje umožnit svému „já“ působit do astrálního těla, do těla éterického i těla fyzického. Tím se postupně stane bytostí, která může kosmicky dávat. Bytost vrůstá ponenáhlu do kosmu, do kosmického dávání; z přijímání do dávání.

Příklad máme již také v oněch bytostech, o nichž jsme dnes mluvili – v Archandělech neboli Archangeloi. Ti se v jistém ohledu vyvinuli již na Slunci k tomu, že mohou dávat světovému prostoru světlo.

Vývoj tedy spěje od přijímání k dávání. Vzhledem k dávání jde však věc velmi daleko. Jestliže, dejme tomu, nějaké bytosti mohou dávat pouze svoje myšlenky, pak není tohoto dávání celkem ještě nikterak mnoho; neboť ten, kdo dává myšlenky, i kdyby jich dal sebevíc a odešel, zůstává takovým jako dříve. Nedal naprosto nic viditelného, nic podstatného ve vyšším smyslu. Ale pak nastane doba, kdy bytosti mohou dávat nejen myšlenky nebo něco podobného, nýbrž kdy mohou dát mnohem více, kdy např. mohou dávat to, co právě potřebovali Duchové osobnosti na starém Saturnu: látku tepelného živlu, tepelného ohně.

Kdo byl pak na tak vysokém stupni vývoje, že mohl ze svého těla vyzařovat tuto tepelnou ohňovou látku starého Saturnu?

Byly to ony bytosti, které označujeme jako Trůny.

Tak tedy vidíme, že starý Saturn se tvoří tím, že z okruhu vesmíru se shromažďují na jednom bodě vesmíru Trůnové a ve velkém měřítku činí přesně to, co v nižší sféře činí bourec morušový, když svoje vlastní tělo vypřádá do hedvábných vláken. Trůnové „vypřádají“ tepelnou látku, obětují ji na oltáři dávného Saturnu. Na život Duchů osobnosti na starém Saturnu musíme pohlížet tak, že tito Duchové osobnosti neboli Archeové dávají tomuto teplu

pouze osobnost, vědomí „já“. Podstata tepelného ohně, ta proudí, stéká z vesmíru, z kosmu, proudí z vysokých, vznešených duchovních bytostí, z Trůnů.

Nyní tedy již skoro víme, z čeho pozůstávají ony vejčité formy, které jsou na Saturnu přítomny. Jsou vypředeny z obětujícího se těla Trůnů.

Avšak to by ještě nestačilo, tím by Saturn stále ještě neměl onu vnitřní životnost a rušnost (*pohyblivost*), kdyby zde spolupracovali pouze Duchové osobnosti a Trůnové. Duchové osobnosti mají sílu formovat (*tvarovat*) tepelnou látku; ale nemohou to činit sami. Aby nastala celá tato vnitřní rušnost, tato vnitřní životnost (*oživenost*) starého Saturnu, musí být starý Saturn obydlen ještě jinými duchovními bytostmi, které jsou nižší než Trůnové, ale vyšší než Duchové osobnosti neboli Archai. Těmto připadá úkol pomáhat Duchům osobnosti.

I o této pomoci si můžeme učinit představu, když pomyslíme, že máme nad sebou nejprve bytosti andělské, Angeloi, bytosti archandělské, Archangeloi, a Prapočátky neboli Duchy osobnosti, Archai. Tyto bytosti přináležejí hierarchii, která stojí nejbliže nad námi. Trůnové nejsou těmi nejbližšími nad Duchy osobnosti.

Mezi Duchy osobnosti a Trůny jsou mezistupně a to jsou bytosti, které nazýváme Mocnosti neboli Exusiai podle Dionýsia Areopagity; tedy Mocnosti, to je jméno, jehož můžeme v naší řeči používat. Mocnosti jsou o jeden stupeň výše než Duchové osobnosti. Tehdy byly k těmto Duchům osobnosti, k Archeům v takovém poměru, v jakém jsou Andělé k nám. Opět o jeden stupeň výše než tyto Mocnosti jsou ony bytosti, které nazýváme Silami, Dynamis. Jejich poměr k Duchům osobnosti na starém Saturnu byl takový, v jakém jsou dnes k nám Archandělé. A o stupeň výše než Síly jsou ony bytosti, které nazýváme Panovníky, Kyriotétes. Jejich poměr k Duchům osobnosti byl shodný s dnešním poměrem Prasil neboli Duchů osobnosti k nám. Pak teprve přicházejí Trůnové.

Tak máme na starém Saturnu pořadí bytostí: Duchy osobnosti, kteří podněcují a uskutečňují vědomí „já“; a dále máme Trůny, kteří stojí o čtyři stupně výše než Duchové osobnosti, kteří dávají ohňovou látku. A mezi nimi, aby veškerý život na Saturnu mohl být řízen a veden, máme – zdola nahoru – Mocnosti, Síly a Panovníky, – Exusiai, Dynamis a Kyriotétes. Takové je, smíme-li tak říci, obyvatelstvo starého Saturnu.

Tím, že se nyní starý Saturn – jak to bylo líčeno dnes dopoledne, vyvíjí dále v Slunce, vyvíjejí se tyto bytosti, které byly nyní vyjmenovány, o jeden stupeň výše a do stupně lidství vstupují Archandělé.

Zevně se teplo doslova fyzicky zhušťuje v plyn. Slunce je plynným tělesem. A zatím co starý Saturn byl temným tepelným tělesem, začíná Slunce směrem navenek svítit. Střídají se tak sluneční dny se slunečními nocemi. Všimnout si toho, že se střídají sluneční dny se slunečními nocemi je obzvláště důležité. Na tomto starém Slunci vládne totiž obrovský rozdíl v životě mezi slunečními dny a slunečními nocemi. Kdyby nenastávalo nic jiného, než to, co jsem popsal ve třetí přednášce a nyní, pak by Archandělé, kteří jsou zde na starém Slunci lidmi, ve slunečních dnech pospíchali se světelnými paprsky ven do vesmíru, rozšířili by se po vesmíru a za slunečních nocí by se museli opětně vrátit ke Slunci. Bylo by zde vydechování a vdechování světla a tím také ve světle tkajících a působících tvorů. Ale tak tomu není.

A nyní bych chtěl opět docela jednoduchým způsobem, obecně charakterizovat bytost těchto Archandělů neboli Archangeloi.

Mohli bychom říci, že se jim velmi dobře zamlouvá vznést se ven do vesmíru; více se jim zamlouvá toto vznášení se, rozplynutí se ve vesmíru, než stáhnutí se zpět. To je pro ně slučujícím bytím, nižším bytím. Život ve světelném éteru by nikdy nemohli rozšířit přes jistou hranici, kdyby jim při tom nepřišlo na pomoc něco jiného. Kdyby tyto bytosti na starém Slunci byly odkázány jen samy na sebe, bylo by pro ně naprosto nemožné konat něco jiného, než – řekněme – pěkně se za slunečních nocí zase vracet ke Slunci. Přece však tak nečinily, nýbrž prodlužovaly svůj pobyt venku ve světě na dobu stále delší a delší, zdržovaly se stále více a více v duchovním světě. Co jim zde přicházelo na pomoc?

*

Představíme-li si, že by kruh AA byl starou sluneční koulí, (viz. obr. na str. 4*0), pak usilují Archandělé na všechny strany ven z této staré sluneční koule; bytost Archandělů rozprostírá se duchovně do vesmíru. Na pomoc přicházela Archandělům při tomto rozprostírání se do vesmíru ta okolnost, že jim z vesmíru přicházely vstříc jiné bytosti. Tak jako dříve u starého Saturnu vtékal z vesmíru ohňový živel Trúnů, tak přicházejí nyní Archandělům, kteří se zde rozlétávají ven, vstříc jiné bytosti, bytosti, které jsou ještě výše než Trúnové; a pomáhají jim, aby mohli zde venku ve světě ducha zůstat déle, než by jinak mohli zůstat.

Tyto bytosti, které přišly z duchovního prostoru Archandělům vstříc a Archanděly přijaly, nazýváme Cheruby. To je obzvláště vznešený druh duchovních bytostí; neboť mají moc doslova s otevřenou náručí přijímat archandělské bytosti. Když se tyto archandělské bytosti rozšiřují ven, přicházejí jim z vesmíru vstříc Cherubové. Máme tedy kolem dokola okolo staré sluneční koule blížící se Cheruby. Tak jako je naše Země, smím-li použít tohoto přirovnání, obklopena svojí atmosférou, tak bylo staré Slunce obklopeno říší Cherubů pro dobrodiní Archandělům. Tito Archandělé pohlíželi tedy, když se vznášeli ven do vesmíru, na svoje veliké podporovatele.

obr40

A jak přicházeli jim tyto velcí pomocníci vstříc, jak vypadali?

To může přirozeně zjistit jen jasnovidné vědomí čtoucí v kronice akáša. Tito velcí vesmíroví pomocníci se projevovali ve zcela určitých éterických postavách. A naši předkové, kteří vlivem své tradice měli ještě vědomí o této velevýznamné skutečnosti, zobrazovali Cheruby jako ona podivuhodná okřídlená zvířata s různě utvářenými hlavami: jako okřídleného lva, okřídleného orla, okřídleného býka, okřídleného člověka. Neboť vskutku: Cherubové se zprvu blížili ze čtyř stran; a blížili se v takových postavách, že skutečně mohli být později zobrazováni tak, jak se nám jako postavy Cherubů staly známými. A proto školy prvních zasvěcenců poatlantské doby označily tyto ze čtyř stran k dávnému Slunci se blížící Cheruby jmény, z nichž pak vznikla jména lev, orel, býk, člověk. Uslyšíme o tom ještě

všelicos přesnějšího; dnes blíže pohlédneme na tyto čtyři druhy Cherubů, kteří zde Archandělům přicházejí vstříc.

Pohled na dávné Slunce byl tedy takový, že když Slunce oživující lidé (totiž Archandělé) se vydali do světového prostoru, přicházeli jim zde ze čtyř stran vstříc Cherubové, a to čtyři druhy Cherubů. Tím bylo tedy Archandělům umožněno pobýt déle v říši ducha, obklopujícího Slunce, než by jim bylo jinak možné. Vliv těchto Cherubů totiž působil na staré Archanděly oživujícím způsobem v nejvyšším stupni. Ale protože tyto Cherubové přicházeli do blízkosti Slunce, muselo se jejich působení – působení těchto Cherubů – uplatnit ještě i jinak. Jestliže někde něco je, neuplatňuje se to pouze v jednom ohledu, není-li pravda? Řekněme, že v jednom pokoji by byli dva lidé. Jeden si přeje zatopit poněkud silněji, ale druhý, který si to nepřeje, musí tam být také. Bude teplo i druhému. Tak tomu bylo i u těchto ze světového prostoru sem zářících Cherubů.

Na ony bytosti dávného Slunce, které se doslova vyšvihly až k světelnému živlu, které dovedly žít ve světelném živlu, na ty působili Cherubové vylíčeným způsobem. Avšak na tento světelný živel mohlo být přece působeno jen během slunečního dne, když světlo vyzařovalo do světového prostoru. Byly však také sluneční noci, kdy světlo ven neproudilo. Tehdy byli Cherubové přece také na nebi. V této době, kdy se sluneční oběžnice zatemnila, byla tedy pouze tepelným plynem, nesvítila; tu proudily tepelné plyny uvnitř sluneční koule. Kolem dokola byli nyní Cherubové a vysílali dolů svůj účinek. Nyní působili do temného plynu. Jestliže tedy tyto Cherubové nemohli pravidelným způsobem působit na Archanděly, pak tam působili na temný kouř Slunce, na temný plyn. Zatím co tedy na starém Saturnu bylo působeno na teplo, bylo nyní ze světového prostoru působeno na zhuštěné teplo, na plyn starého Slunce.

Tomuto působení je nutno přičítat, že na dávném Slunci se ze sluneční mlhy vytvářela první vloha k tomu, co dnes nazýváme zvířecí říši. Tak jako na starém Saturnu vznikla první vloha říše lidí, ve fyzickém těle, tak se na Slunci vytvářejí z kouře, z plynu první vlohy zvířecí říše. Z tepla na starém Saturnu první vloha lidského těla, na starém Slunci vlivem těchto ve slunečních plynech se zrcadlících postav Cherubů tvoří se první kouřovitě se pohybující fyzické vlohy těl zvířat.

Tak je to, co se zde okolo Slunce rozprostírá

– jednak jako postavy Cherubů, onen souhrn vznešených bytostí, které přicházejí docela s otevřenou náručí vstříc Archandělům,

– a jednak za slunečních nocí vykouzluje ze slunečního plynu první fyzické vlohy zvířat. Ze sluneční mlhy vyrůstá říše zvířat jako první fyzická vloha. Proto ti z našich předků, kteří z mystérií byli seznámeni s těmito hluboce významnými věcmi duchovní kosmologie, nazvali tyto bytosti působící z různých stran světového prostoru na dávné Slunce – zvěrokruhem. To je původní význam zvěrokruhu.

Na dávném Saturnu je nejprve vytvořena vloha k lidství tím, že látka, kterou má dnes lidstvo ve fyzickém těle, byla vylita, obětována Trůny. Na Slunci se vytváří první vloha říše zvířat tím, že z tepelné látky zhuštěné v plyn jsou zrcadlícími se postavami Cherubů kouzleny první zvířecí formy. A tak se stávají zvířata nejprve slunečními napodobněními zvěrokruhu. Je to skutečný vnitřní vztah mezi zvěrokruhem a na Slunci vznikajícími zvířaty. Naše zvířata jsou zkomolenými nástupci oněch na Slunci vznikajících zvířat.

Opravdu, nebyla taková jména dávana věcem nadarmo. Nesmíme se nikdy domnívat, že v oněch dávných dobách byla jména vymyšlena libovolně. Dnes, když někdo objeví novou hvězdu v řetězu planetoidů (drobných planetek), co učiní dotyčný hvězdář, který měl štěstí, že tuto hvězdu vypátral? Otevře slovník a vyhledá jméno z řecké mytologie, které ještě zůstalo volné a přiřkne je této hvězdě. Takto se v dobách, kdy byl ve jménech hledán výraz pro věc, kdy mystéria měla ještě moc, nikdy jména nedávala; nýbrž ve jménech, která tehdy byla dávana, můžete všude najít hluboký význam věci.

Formy (*tvary*) našich zvířat, i když jsou dnes zkomoleninami, karikaturami, jsou sneseny z okruhu vesmíru, z podoby zvěrokruhu, jaká tehdy byla.

Může vás nyní napadnout, že zde jsou vyznačena zatím jen čtyři jména. To jsou právě jen nejhlavnější výrazy (*pojmy*) pro Cheruby; celkově má totiž každá taková postava Cheruba napravo a nalevo jakési potomky nebo průvodce. Myslete si každou ze čtyř postav Cherubů vybavenou dvěma průvodci, pak máte v okruhu Slunce dvanáct sil a mocí, které v jistém náznaku byly přítomny již i na starém Saturnu. Máme dvanáct takových mocností příslušejících říši Cherubů, kteří mají svůj úkol (svoje poslání) ve vesmíru plnit způsobem, jak jsme to nyní řekli.

Nyní byste se ještě mohli zeptati Jak je tomu však s obyčejnými jmény zvěrokruhu?

O tom si ještě trochu povíme v nejbližších dnech. Neboť v pořadí jmen se něco pozměnilo. Obyčejně začínáme Beranem, Býkem, Blíženci, Rákem, Lvem. Pak přijde Panna, Váhy. Orel si pozdější přeměnou musel dát líbit jméno Štíra – ze zcela určitých důvodů. A pak tyto dva průvodce: Střelce a Kozorožce. Člověk se z jistých důvodů, které také ještě poznáme, nazývá člověkem či Vodnářem. A pak Ryby. Docela skutečnou postavou, z níž zvěrokruh vznikl, vidíte tedy jen ještě prosvítat v Býku, ve Lvu a poněkud ještě v Člověku, který se v obyčejném exoterním pojmenování nazývá Vodnářem, člověkem vody. Proč byl zvěrokruh přeměněn, o tom ještě budeme mluvit v nejbližších dnech.

Tak tedy vidíte, milí přátelé, že na starém Saturnu vysoké duchovní bytosti, vznešené hierarchie, nejprve Trůnové, ze své vlastní podstaty vylučují ohňovou látku. A vidíte, jak ještě vyšší duchové, které označujeme jako Cheruby, mohou to, co podobně jako světlo vzniká z této ohňové matérie, přijmout do sebe a takřka jeho světelné bytí proměnit, povznést. Avšak pokaždé, když ve vesmíru nastává nějaké povznesení, musí také, aby bylo zjednáno přiměřené vyrovnání, nastat na druhé straně snížení. Aby Archandělé za dne měli příležitost prodloužit svoji duchovní existenci, musí Cherubové působit v noci dále, a v tepelné látce zhuštěné v mlhu, kouř, plyn, vyjádřit pod lidstvem stojící zvířecí bytosti, zvířecí formy.

Tím jsme ve smyslu světové pramoudrosti přijali první představu o spolupůsobení jistých duchovních bytostí vesmíru s naším vlastním světovým tělesem; a viděli jsme tak zároveň, jak to, s čím se setkáváme zevně-fyzicky, vždy pochází od duchovních bytostí. Co dnes je tak materiálně nazýváno zvěrokruhem, pochází z kruhů Cherubů, kteří ve světovém okruhu působili dolů na dávné Slunce, kteří svoji sílu jako světelnou sílu do tohoto vesmíru vyzářovali.

Tím jsme tedy získali jeden důležitý pojem, pojem zvěrokruhu a zítra budeme v této úvaze

pokračovat; budeme moci poněáhu postoupit k ostatním pojímům světových těles a stále víc a více osvětlovat souvislost s duchovními hierarchiemi.

V.

Düsseldorf, 14. dubna 1909

Uvedli jsme si před svoji duši působení vyšších duchovních bytostí uvnitř našeho kosmu na dvou příkladech, na příkladu dávného Saturnu a dávného Slunce, které jako znovuvtělení z něho vzešlo. Bude nyní potřeba, abychom dnes nejdříve vnikli do samotné říše ducha, v níž tyto vyšší duchovní bytosti jsou a pohlédli na způsob jejich působení ještě z jiné strany. Je nutno, milí přátelé, abychom v první polovině přednášek řekli něco, co velká část z vás již tu nebo tam zaslechla. Ale s ohledem na to, že je zde zase mnoho posluchačů, kteří z toho, co je předpokladem, ještě leccos neslyšeli, je přece jen zapotřebí zmínit se také znovu o mnohém, co je oním předpokladem, protože právě v tomto cyklu musíme vystoupit vysoko do okruhů (*sfér*) duchovního života.

Z toho, co dosud bylo řečeno, jsme poznali, že v rámci vyvíjející se světové soustavy jsou nejrozmanitějším způsobem činný duchovní bytosti.

Čím je vlastně celkově tento dávný Saturn?

Onen Saturn nemá zaprvé nic společného s dnešním Saturnem. Spíše si můžeme představit, že ve starém Saturnu bylo již v zárodku vše, co náleží dnes celé naší sluneční soustavě; naše Slunce, náš Měsíc, Merkur, Venuše, Mars, Jupiter atd., všechna tato světová tělesa byla uvnitř ve starém Saturnu a vytvořila se z něho. Myslíte-li si tedy nějaké světové těleso, jehož středem by bylo Slunce, a jehož obvod by byl takový, že by dnešní Saturn byl ještě v něm, pak byste teprve měli správnou představu o tomto starém Saturnu, velikostí předstihujícím naši dnešní sluneční soustavu.

Z tohoto starého Saturnu tedy doslova vzešla naše celá sluneční soustava. Mohli bychom jej přirovnat dokonce – ne sice úplně – přesto však přibližně, k celé Kant-Laplaceově světové pramlhovině, z níž se podle náhledu mnoha moderních lidí vytvořila naše sluneční soustava. Toto přirovnání však docela nesouhlasí, protože většina těchto lidí si představuje jako východisko naší sluneční soustavy jakýsi plyn, kdežto my jsme viděli, že to bylo nikoli plynné, ale tepelné těleso. Obrovský tepelný útvar, tepelné těleso, to je dávný Saturn.

Potom jsme včera řekli: Tam, kde se tento dávný Saturn již proměnil v pozdější Slunce, působí z okruhu (*sféry*), z vesmíru Cherubové. Nyní si musíte představit, že tito Cherubové, kteří zde působí v okruhu dávného Slunce, byli již přítomni i v okruhu starého Saturnu. Jenže ještě nebyli naprosto povolání ke své činnosti; smím-li se vyjádřit triviálně – nedostali se ještě k tomu, aby vykonali něco podstatného, ale přítomni byli již v okruhu starého Saturnu. V okruhu starého Saturnu byly ještě přítomny rovněž jiné bytosti, třída ještě vznešenějších bytostí nežli jsou Cherubové – a to Serafové.

Z téže oblasti přicházejí přece i Trůnové. Jenže substance Trůnů, kteří jsou o stupeň níže než Cherubové, plyne dolů a vytváří tepelnou podstatu Saturnu, jak jsme to vylíčili.

Můžeme si tedy představit tento Saturn jako obrovskou tepelnou kouli, obklopenou

kruhem duchovních bytostí mimořádně vznešené přirozenosti. Nazýváme je ve smyslu křesťanské esoteriky Trůnové, Cherubové a Serafové. Jsou to dhyanické bytosti (podle východní nauky).

Položme si nyní otázku: Odkud pak přichází tento okruh vznešených bytostí?

Všechno ve světě, všechno ve vesmíru se vyvinulo. A chceme-li si učinit představu o tom odkud tito Cherubové, Serafové a Trůnové přicházejí, pak učiníme dobře, jestliže se jednou věnujeme nejprve naší vlastní sluneční soustavě a otázkeme se: Co se vlastně jednou stane z naší sluneční soustavy?

Nakresleme si krátce vývoj naší sluneční soustavy:

obr45

Víme, že její začátek je na dávném Saturnu. Starý Saturn se potom přeměnil v dávné Slunce, které se poté přeměňuje ve starý Měsíc. V době, ve které se staré Slunce stává Měsícem, nastává zvláštní vývoj. Tento Měsíc vychází poprvé ven ze Slunce a máme tedy na starém Měsíci poprvé světové těleso, které je mimo Slunce. Slunce se může vyvíjet výše tím, že vyloučilo ze sebe to nejhrubší. A nyní se celá tato soustava vyvíjí v naší dnešní Zemi. Naše Země může vzniknout tím, že se opětně kromě všeho ostatního ze Slunce vyloučí Měsíc a Země jako hrubší substance a jako nositelé hrubších bytostí.

Vývoj však pokračuje dále. Bytosti, které musejí bydlet odděleně na Zemi, které jsou ze Slunce doslova vyvrženy, tyto bytosti se vyvíjejí ve své odloučenosti od Slunce stále výše a výše. Musí projít ještě jedním stavem, stavem jupiterským. Tím však poněmáhle dozrávají k opětnému sloučení se Sluncem. A až dojde k vývoji Venuše, pak všechny bytosti, které se pohybují na naší Zemi a zde žijí, budou doslova opětně přijaty do Slunce a Slunce samo dosáhne vyššího stupně vývoje. A to právě tím, že všechny své bytosti, které ze sebe vyloučilo, opětně vykoupí nazpět. A pak přijde vývoj vulkánský, nejvyšší stupeň vývoje naší soustavy. Neboť to je oněch sedm vývojových stupňů naší soustavy: Saturn, Slunce, Měsíc, Země, Jupiter, Venuše a Vulkán. Ve vulkánském vývoji jsou všechny ony bytosti, které vyšly ze skromných začátků saturnského bytí, v nejvyšší míře zduchovněny, nestaly se vespolek jen Sluncem, nýbrž Nad-Sluncem. Vulkán je více než Slunce, a tím dosáhl zralosti k oběti, zralosti k tomu, aby se rozplynul.

To je příští stupeň vývoje, že taková soustava, ve které z nějakého výchozího bodu vznikne Slunce, je toto Slunce nejdříve slabé a musí vysadit (*odloučit*) svoje planety, aby se samo mohlo dále vyvíjet. Zesílí, přijme opět svoje planety, stane se Vulkánem. A nyní se to celé rozkládá a z vulkánské koule se pak utvoří dutá koule, stane se pak právě něčím podobným, jako jsou tady sbory Trůnů, Cherubů a Serafů. Slunce se tedy rozloží ven do vesmíru, obětuje se, vyzáří svoji bytost; a tím se samo stane sborem takových bytostí, jako jsou Serafové, Cherubové a Trůnové; sborem, který pokračuje k novému tvoření ve vesmíru.

Proč mohou Trůnové ze své podstaty poskytnout to, co Saturn potřebuje?

Protože se k tomu připravili v dřívější soustavě takovými sedmi stavy, jaké prožívá naše

sluneční soustava nyní. Nežli se něco stane soustavou Trůnů, Cherubů a Serafů, muselo to dříve být sluneční soustavou, to znamená, je-li nějaké Slunce tak daleko, že se opět spojilo se svými planetami, pak se stává okruhem, stává se samo zvěrokruhem. Co jsme poznali ve zvěrokruhu (ony vznešené bytosti), to jsou zbytky, které přišly sem k nám z jiné staré sluneční soustavy. Co se dříve vyvíjelo uvnitř jiné sluneční soustavy, může nyní působit dolů ze světového prostoru a může samo ze sebe zrodit a vytvořit novou sluneční soustavu. Proto jsou tyto bytosti – Serafové, Cherubové, Trůnové pro nás především nejvyšší hierarchií mezi božskými bytostmi, protože svým vývojem sluneční soustavy již prošly a vystoupily k veliké kosmické obětní službě.

Tyto bytosti se teprve tím dostaly do vskutku bezprostřední blízkosti nejvyššího Božství, o němž vůbec můžeme zatím mluvit, totiž trojnosti, trojnásobného Božství. Tedy tam – za Serafy – musíme vidět ono nejvyšší Božství, které najdete téměř u všech národů vyjádřeno jako Božskou Trojici, trojné Božství, jako Brahmů, Šivu a Višnu, jako Otce, Slovo a Ducha svatého. Od tohoto nejvyššího Božství, nejvyšší Trojjedinosti vycházejí zároveň plány každé nové světové soustavy.

Pohlédneme-li nazpět ke starému Saturnu, řekneme si: Dříve nežli vůbec něco z tohoto starého Saturnu vstoupilo do bytí, vzešel v Božské Trojjedinosti plán. Ale tato Trojjedinost potřebuje k provedení plánu bytosti. Takové bytosti se k tomu musí nejprve nechat dozrát. Prvními bytostmi, které jsou doslova kolem samotného Božství, které, jak to bylo krásně vyjádřeno v křesťanské západní esoterice, „bezprostředně požívají pohled na Boha“, jsou Serafové, Cherubové, Trůnové. Tito nyní přijímají plány nové světové soustavy od Božské Trojjedinosti, z níž pocházejí. Je to přirozeně – vy rozumíte, milí přátelé – řečeno spíše obrazně nežli realisticky; neboť musíme lidskými slovy vyjadřovat tak vznešené činnosti, pro jaké skutečně nejsou lidská slova vytvořena. Není zde lidských slov k vyjádření vznešené činnosti, když např. přijímali na počátku naší sluneční soustavy Serafové nejvyšší plány Božské Trojjedinosti obsahující, jak se má naše sluneční soustava dále vyvíjet Saturnem, Sluncem, Měsícem, Zemí, Jupiterem, Venuší a Vulkánem.

„Seraphim“ je jméno, které bylo všemi, kteří mu správně rozuměli, dokonce ve smyslu staré hebrejské esoteriky, vždy vykládáno tak, že Serafové mají za úkol přijímat nejvyšší ideje, cíle světové soustavy od trojice. Cherubové, nejbližší nižší stupeň hierarchie, mají úkol, v moudrosti vybudovat plány, cíle, ideje, jež jsou přijímány od nejvyšších Bohů. Cherubové jsou tedy duchy nejvyšší moudrosti, kteří dovedou přeměnit v proveditelné plány to, co jim jako údaj dávají Serafové. A Trůnové, třetí stupeň hierarchie shora, má za úkol, – ač velmi obrazně řečeno – přiložit pak ruku k dílu, aby to, co bylo v moudrosti vymyšleno, tyto vznešené světové myšlenky, které Serafové přijali od Bohů, jež Cherubové promysleli, byly přeměněny ve skutečnost.

Při pozorování duše můžeme sledovat, jak se při splývání ohňové podstaty dolů prostřednictvím Trůnů odehrává první stupeň uskutečňování božských plánů. Trůnové tedy představují ony bytosti, které mají sílu přeměňovat v první skutečnost to, co Cherubové vymysleli. To se děje způsobem, že Trůnové dávají vtékat do prostoru, který byl, abychom tak řekli, vyhlédnut pro novou sluneční soustavu, svoji vlastní podstatu, podstatu původního světového ohně.

Chceme-li si to představit hodně obrazně, můžeme říci: Některá stará sluneční soustava

zmizela a dozněla. Uvnitř této staré sluneční soustavy dospěl k nejvyšší zralosti sbor Serafů, Cherubů, Trůnů. Nyní si tito vyhledají (podle údajů nejvyšší Trojjedinosti) kulovitý prostor ve světovém prostoru a řeknou si: Zde chceme počnout. A nyní převezmou Serafové cíle světové soustavy. Cherubové vypracují tento cíl a do tohoto kulovitého prostoru dávají Trůnové ze své vlastní bytosti vtékat praohni. Tak jsme zachytili začátek naší světové soustavy.

Nyní však existovaly i jiné bytosti, činné jistým způsobem při dřívější sluneční soustavě, jejímž nástupcem je naše sluneční soustava. Tyto bytosti jen nevystoupily tak vysoko, jako Serafové, Cherubové, Trůnové; zastavily se na nižším stupni, přišly sem tak, že samy ještě musí projít jistým vývojem dříve než mohou samy vyvinout tvůrčí činnost, dříve než mohou přinést oběť. Tyto bytosti jsou pouze bytostmi druhé trojčlenné hierarchie. První trojčlennou hierarchii jsme právě pozorovali. Bytosti druhé hierarchie jsou ty, jejichž jména jsme již také vyslovili. Kyriotétes neboli Panovníci neboli Dominationes nebo také Duchové moudrosti. Pak tak zvané Síly, Dynamis, nebo jak je nazývá Dionýsios Areopagités a po něm učitelé Západu – Virtutes – Ctnosti. To je druhý stupeň druhé hierarchie; a třetím stupněm jsou tak zvané Mocnosti. Jsou to Duchové formy, a učiteli Západu jsou nazýváni též Potentates, tj. Mocnosti.

Otažme se nyní: Pohlédneme-li nazpět na starý Saturn, kde jsou nyní, když jsme předtím viděli, že první hierarchie je v okruhu Saturnu, kde pak jsou nyní bytosti této druhé hierarchie? Kde máme hledat ony Panovníky, Síly, Mocnosti?

Musíme je hledat uvnitř starého Saturnu. Zatím co Trůnové dosahují téměř až na hranici, máme uvnitř starého Saturna Panovníky, Síly a Mocnosti.

Tedy na starém Saturnu uvnitř jeho hmoty působí opět jako tři sbory Mocnosti, Síly, Panovníci. Jsou duchovními bytostmi působícími uvnitř saturnské podstaty.

Nyní se trochu seznámíme se zcela mimořádně fantastickou moderní teorií o vzniku světa tím, že si znovu ozřejmíme, co tato Kant-Laplaceova teorie vytýčila. Vytýčila mlhovinu jako východisko pro naši sluneční soustavu. Kant-Laplaceova teorie si představuje, že ona obrovská plynná masa se počne otáčet, vířit. Jak známo, shledává jako mimořádně snadné, že když se ona masa otáčí, odštěpují se postupně vnější planety. Nejprve jsou to kruhy (*koule*). Ty se pak srážejí dohromady. Ve středu zůstane Slunce a ostatní krouží kolem něho.

Lidé si to představují zcela mechanicky. Pokusem se ukáže, jak se taková sluneční soustava vytvoří v malém. Vezme se nádoba s vodou, velká kapka oleje, kousek kartónu odpovídající průměru rovníku se přiřízne a položí se do roviny a shora se zabodne špendlík. Pak se tato kapka oleje uvede do otáčivého pohybu. Odštěpí se malé kapičky a krouží dokola. Potom řekne ten, kdo pokus žákům (mnohdy hodně starým žákům) předváděl: Vidíte, zde máte vývoj světové soustavy v malém! Takovým způsobem je věc ihned vysvětlena; co totiž může být přesvědčivější, než když žáci na vlastní oči vidí, jak taková sluneční soustava vzniká? Proč by nebylo možno pochopit, že tam vně byla kdysi obrovská světová mlhovina, že se otáčela a že se odloučily planety, jako se od velké kapky oddělily kapičky, drobné Merkury a Saturny?

Člověk se samozřejmě musí trochu divit naivnosti, s níž se zde postupovalo. Dotyční, kteří se zde pokoušejí učinit Kant-Laplaceovou soustavu hodně pochopitelnou, zapominají při tom totiž „pouze“ na jedinou věc. Taková zapomnětlivost je v jiném případě vcelku v pořádku, ale

v tomto případě to prostě nejde – zapomínají totiž sami na sebe. Zapomínají, že zde stáli a napřed tím celým zařízením otáčeli. To je přirozeně neuvěřitelná naivnost; avšak právě naivnost moderní materialistické mytologie je velmi velká, větší než byla naivita kterékoli jiné mytologie. Tedy – je zde někdo, kdo to celé uspořádá, kdo tím celým otáčí, pohybuje. Je tedy nutně zapotřebí, jestliže vůbec dovedeme uvažovat, jestliže nás neopustili všichni dobří duchové logiky, předpokládat, že tam vně při otáčení se světových těles jsou zúčastněny duchovní mocnosti.

Když už chceme přehlédnout chybu, že se místo o praohni mluví o praplynu, nelze přece jen předpokládat, že tato plynná masa sama od sebe počne vířit.

Je nutno položit otázku: Kde jsou ony duchovní síly a mocnosti, které tuto masu (pro nás masu praohně) uvádějí do pohybu, takže se v ní něco děje?

Nyní jsme je vypočítali: Z okolí a uvnitř pracují duchovní síly. Ty, které jsou kolem dokola, které si svoje schopnosti vydobily v dřívějších soustavách, ty pracují z venku. Uvnitř jsou bytosti méně zralé, které tuto látku uvnitř diferencují, které vytvářejí to, co jsme měli na mysli, když jsme řekli, že zde uvnitř vznikají tepelné útvary atd. Jsou to bytosti nejvyšší inteligence, které uspořádávají vše, co se zde děje.

Jaký úkol mají první bytosti této druhé hierarchie? Panovníci neboli Dominaciones přijímají to, co Trůnové doslova přinášejí dolů z vesmíru a uspořádávají to tak, že může nastat soulad mezi jednotlivým světovým tělesem, které zde vzniká mezi Saturnem a celým vesmírem. Uvnitř Saturnu musí přece vše být uspořádáno tak, aby všechno odpovídalo tomu, co je venku. Tedy to, co Serafové, Cherubové a Trůnové přinesli z ruky Boží dolů na Saturn, musí být uspořádáno tak, aby v něm tyto příkazy byly vykonány a tyto podněty také uskutečněny. Panovníci neboli Kyriotétes tedy přijímají z obvodu Saturnu to, co prostřednictvím nejvyšší hierarchie přichází dolů, aby to přetvořili způsobem přiměřeným pro Saturn.

To, co převzali Panovníci, přepracovávají Síly, Dynamis jiným – následujícím způsobem: Když Panovníci dávají v nitru Saturnu určité nejvyšší příkazy, přejímají nyní Síly další provádění těchto příkazů.

Naproti tomu Mocnosti pečují o přetrvání toho, co bylo vybudováno podle úmyslů vesmíru (budeme o tom mluvit ještě podrobněji, zatím věc jen charakterizujeme v hrubých rysech) – pokud je toho třeba, aby to tedy zase hned nezaniklo. Jsou udržovateli.

Tak máme v Panovnících uvnitř Saturnu bytosti nařizující; v Silách ony bytosti, které tato nařízení napřed vykonávají; a Mocnosti jsou udržovatelé toho, co tedy Síly vybuďovaly.

Ponecháme zatím dnes stranou, jak pracuje další hierarchie, o níž jsme již také mluvili, Duchové osobnosti, Duchové ohně a Andělé. Přihlédneme však ještě dnes s nově získanými poznatky na přechod od dávného Saturnu k dávnému Slunci. Podstatné děje jsem vám popsal již včera. Co se zde děje, když se starý Saturn stává Sluncem, je děj, že praoheň přechází nyní ve stav plynný nebo vzdušný. Staré Slunce je tedy tvořeno tím, co nazýváme zbytkem, pozůstatkem praohně. Tento praoheň je nyní smíchán, smíšen s tím, co se zhustilo v plyn nebo v kouř. Jsou zde tedy dvě podstaty: praoheň a část praohně zhuštěná v plyn nebo v kouř nebo vzduch (jak si to chcete nazvat). V podstatě to platí pro dávné Slunce. Uvidíme však, že se to u našeho Slunce změnilo; ono se vyvinulo do současnosti vlivem mezistavů na něco

jiného, ač existují lidé, kteří tvrdí, že vnitřek našeho Slunce je dnes také pouze jakýmsi druhem plynu.

Jestliže se však vůbec budete alespoň trochu zaobírat rozmanitými teoriemi, k nimž dochází naše materialistická přírodní věda, jestliže při tom přemýšlíte, pak teprve prožijete pravé divy.

Tak koluje lidový spisek, který je pro svoji lacinost velmi kupován, v němž se o dnešním Slunci tvrdí, že nemá asi ve svém středu něco pevného, nýbrž právě plyn. Tento plyn (člověk by tomu vlastně neměl věřit – ale tak stojí v tomto lidovém spisku) je prý ale hustý jako med nebo dehet. Nuže, tomu, kdo se uchýlí k názoru, že plyn za jistých tlakových poměrů vypadá jako med nebo dehet, tomu sice velmi rád dopřeji, že se může procházet v takovém ráji, kde se pohybuje ve vzduchu, pozůstávajícího z medu, nechci mu však přát, aby se musel pohybovat ve vzduchu, který je tak hustý jako dehet.

Takové existují výstřelky materialistické teorie!

Nemluvíme tedy o našem dnešním Slunci, nýbrž o onom dávném Slunci, které skutečně pozůstává z praohně a z toho, co nazýváme ohnivou mlhou nebo ohnivým vzduchem. Ve „Faustovi“ najdete tento výraz, jelikož Goethe jej velmi dobře znal; v theosofické literatuře určitě najdete výraz ohňová mlha, jehož se tam užívá. Ono dávné Slunce si tedy musíme představit ze směsi obou těchto podstat. To však nenastalo samo sebou. Světová tělesa se nezhušťují sama od sebe; toto zhuštění nutně způsobují duchovní bytosti.

Které bytosti způsobují zhuštění podstaty starého Saturnu v podstatu Slunce?

Jsou to ony bytosti, které jsme nazvali Panovníky. Jsou to Panovníci, kteří pak z venku vyvíjejí tlak a původně mohutnou saturnskou masu tisknou, stlačují dohromady, takže se zmenšuje. Tak dlouho stlačovali Panovníci tuto hmotu, až vzniklo ono dávné Slunce o velikosti světové koule, jehož hmotu je nutno si představit až k Jupiteru, když do středového bodu postavíte Slunce. Saturn byl tedy tak velký, jako světová koule, která má za střed Slunce a sahá až k dnešnímu Saturnu; mohutná koule, tak velká jako naše celá sluneční soustava až k Saturnu. Slunce, o němž nyní mluvíme, bylo světovou koulí, která se rozprostírala až k dnešnímu Jupiteru. On je mezníkem pro rozsah onoho dávného Slunce. Jestliže si u těchto planet představíte mezníky znamenají pro rozsah dávných světových těles, učiníte správně.

Sledujme, jak se poněmáhle přibližujeme k teorii oběžnic, když ji odvozujeme z činnosti hierarchií.

A nyní jděme dále. Víme teď, že následující stav je opět stavem zhuštění. Třetím stavem naší světové soustavy je stav starého Měsíce. Ti, kteří se zaobírali sděleními z kroniky akáša, vědí, že starý Měsíc vznikl tím, že se podstata Slunce opětovně dále zhustila až ke stavu tekutému, k formě vody. Měsíc nemá ještě pevnou zemi, ale má oheň, vzduch a vodu. Vřadil do své podstaty vodní živel. Plyn nebo vzduch se zhustil ve vodní živel.

Kdo to způsobil?

Způsobila to druhá skupina z této hierarchie duchovních mocností, ona skupina, kterou nazýváme Silami, Virtutes. Prostřednictvím Virtutes tedy došlo k tomu, že látka starého Slunce byla stlačena až k hranici dnešního Marsu. Mars je opětovně hraničním kamenem pro velikost starého Měsíce. Představíme-li si kouli, uprostřed Slunce a hmotu rozprostřenou až tam, kde dnes krouží Mars, pak máme velikost starého Měsíce.

Zde jsme dospěli k bodu, kde si chceme vzpomenout, že když ze Saturnu a Slunce vznikl dávný Měsíc, stalo se zde něco zcela nového. Byla nyní vyvržena část husté substance a vznikla dvě tělesa. Jedno z těles převzalo nejjemnější substance a bytosti, a stalo se jemnějším Sluncem; druhé se stalo o to hustším Měsícem. Tento třetí stav naší planetární soustavy se tedy vyvíjí tak, že jen po jistou dobu je jednotnou planetou; potom však vyloučí ze sebe jednu planetu, která je pak vedle ní. Z počátku, dokud je jednotným tělesem, sahá tedy dávný Měsíc až k Marsu; ale pak se Slunce stiskuje a kolem něho obíhá těleso, a to přibližně tam, kde dnešní Mars obíhá kolem Slunce, t. j. přibližně po obvodu původního jednotného tělesa.

Jakým způsobem pak vůbec došlo k tomuto odštěpení? Jak se stalo, že z jednoho světového tělesa se stala dvě?

Stalo se to v době vlády Sil – Dynamis. Těm, kteří již všelicos na tomto poli se mnou sledovali, není neznámo, že v celém vesmíru se děje něco podobného jako v obyčejném lidském životě. Kde se vyvíjejí bytosti, tam jsou jedny, které postupují vpřed a jiné, které zůstávají pozadu. Podobně, jako když si otec ztěžuje, že jeho syn zůstává dřepět v gymnáziu, zatím co druzí rychle postupují. Setkáváme se tedy s různým tempem vývoje. Tak je tomu i v celém kosmu.

Z jistých důvodů, které ještě poznáme, dostavuje se něco (v době, kdy nastoupily svoje poslání, svůj úřad Síly, Dynamis), co je ve veškeré esoterice, ve všech mystériích nazýváno sporem na nebi. Tato nauka o sporu na nebi tvoří podstatnou, doplňující část všech mystérií; obsahuje též pratajemství o vzniku zla. Virtutes, Síly, měly totiž v určité době měsíčního vývoje velmi různé stupně zralosti. Jedni toužili, aby vystoupili duchovně co možná nejvýš, druzí opět zůstali pozadu, nebo alespoň postupovali ve svém vývoji pravidelně. Existovaly tedy Síly, které svoje druhy na dávném Měsíci daleko předešly. Následkem toho bylo, že se tyto dvě třídy Sil neboli Virtutes, Dynamis, oddělily. Pokročilejší odloučily z dávné měsíční hmoty dávné sluneční těleso, a méně pokročilé, více se opozdivší, tvořily kolem něho kroužící Měsíc.

Tímto jsme tedy zatím alespoň zhruba vylíčili spor na nebi – roztrhnutí starého Měsíce, kdy se vedlejší planeta, starý Měsíc, ocitá pod vládou zaostávajících Virtutes, a dávné Slunce pod vládou pokročilejších Virtutes.

Něco z tohoto sporu na nebi proznívá do prvních vět božské Gíty, která symbolicky, v líčení boje na začátku dává doznívat všelíčemus z tohoto mohutného sporu na nebi. Ó, bylo to mohutné bojiště, které zde existovalo. Od doby, kdy Panovníci (Dominaciones nebo také Kyriotétes) působili při vytváření dávného Slunce, až do doby vytvoření starého Měsíce, kdy svoje poslání nastoupily Síly, Dynamis, nebo také Duchové pohybu, bylo na nebi veliké bojiště, byl mohutný spor. Panovníci stáhli celou masu naší sluneční soustavy až k mezníku Jupitera, Virtutes neboli Síly stáhly pak celou soustavu až k hranici dnešního Marsu. Uprostřed, mezi oběma těmito hraničními mezníky se nachází ono veliké bojiště sporu na nebi.

Podívejme se na toto bojiště na nebi! Teprve devatenácté století odkrylo fyzickým zrakem znovu spoušť, která byla způsobena tímto sporem na nebi. Mezi Marsem a Jupiterem je rozhozena armáda planetoidů, drobných planet. To jsou trosky bojiště ze sporu na nebi, který

byl vybojován mezi těmito dvěma kosmickými časovými body, kdy byla naše sluneční soustava stažena až k Jupiteru, a později až k Marsu. Když naši astronomové obrací svoje dalekohledy do světového prostoru a stále ještě objevují planetoidy, pak jsou to trosky bojiště ze sporu mezi pokročilejšími Virtutes a méně pokročilejšími Virtutes, které také způsobily odtržení Měsíce od jeho Slunce.

Tedy – pozorujeme-li činy božských duchovních bytostí, objevují se nám vnější věci jako projev, jako vnější fyziognomie božských duchovních bytostí.

Dosavadní světové stupně ve vývoji sluneční soustavy.

I.
Pravěký Saturn

Zúčastněné úvodní hierarchie:

Duchové lásky,
Duchové božské moudrosti,
Duchové vůle.

Duchové moudrosti,
určovatelé.

Duchové pohybu,
vykonavatelé.

Duchové útvaru,
udržovatelé.

Kulovitý útvar z tepla
s rozsahem jako dráha
přítomného Saturna.

II.
Předvěké Slunce

Celkem jednotné těleso.
Zhuštění způsobili
Duchové moudrosti

„Slunce

Země
Měsíc“

Kulovitý útvar vzdušný
s rozsahem jako dráha
dnešního Jupitera.

III.
Předvěký Měsíc

Dvě tělesa světová.
Zhuštění a oddělení
způsobili
Duchové pohybu.

„Měsíc
Země“

„Slunce“

Kulovitý útvar
vodní s rozsahem
jako dráha
nynějšího Marsu.

IV.
Přítomná soustava

Saturn Trůnové

Jupiter Panovníci

planetoidy „bojiště“

Mars Síly

Slunce Mocnosti

Venuše Archeové

Merkur Archandělé

Měsíc Andělé

Země lidstvo Země

Pevný útvar
nerostný.
Tři říše přírodní.

Dosavadní vývojové časy Země a lidstva v přítomném (pátém) věku světovém.
V počátečních třech dobách opakují se zkráceně vývoje tří předešlých věků světových.

I.

„polární“

Opakování vývoje věku saturnského. Jednotný útvar tepelný.
Příprava fyzického těla pro lidské „já“.

II.

„hyperborejská“

Opakování vývoje slunečního. Vzdušný útvar.
Příprava těla éterického.

III.

„lemurská“

Opakování vývoje měsíčního. Vodní útvar.
Příprava těla astrálního. První vtělení lidského „já“. Vliv luciferský.

IV.

„atlantská“

Střed zemského vývoje. Pevná země.
Ve 4. období vědomě* „Já“. Dvě pohlaví. Vliv ahrimanský.

V.

doba přítomná

V 5. období Kristův světový podnět k zduchovnění.

VI.

VII.

VI.

Düsseldorf, 15. dubna 1909

Včera jsme viděli, jak z duchovního života bytostí stojících nad člověkem vznikají kosmické skutečnosti. A zvláště takový úkaz jako je ten, jehož jsme se mohli dotknout na konci včerejší přednášky, spor na nebi, který doslova zanechal na bojišti mezi Jupiterem a Marsem tolik mrtvol, že jako drobné planety, planetoidy jsou ještě dnes ve stále větším a větším počtu objevovány fyzikální vědou. Právě takový úkaz (*jev*) musí pro nás být obzvláště důležitý a ještě se k němu vrátíme; uvidíme, jak se tento zjev na nebi zrcadlí také v jistých dějích zemského vývoje a právě na začátku Bhagavadgíty najdeme pozemské zrcadlení tohoto sporu na nebi.

Dnes však chceme ve své úvaze pokračovat tím způsobem, že si ještě také, zatím jen v hrubých obrysech, popíšeme ostatní bytosti duchovních hierarchií, na které jsme sice již ukázali, ale které jsme včera vynechali. Jsou to bytosti, které vlastně, vystupujeme-li od člověka vzhůru, jsou člověku nejbliže, které jsou v křesťanské esoterice nazývány Anděly, Archanděly a Prapočátky neboli Prasilami – tedy Angeloi, Archangeloi a Archai. Podle theosofické literatury jsou Archandělé nazýváni též Duchové ohně a Archeové mohou být označeni také jako Duchové osobnosti.

Bytosti, které stojí mezi člověkem a oněmi duchovními bytostmi, na nichž jsme si včera ukázali, jak dosahují k Jupiteru, Marsu atd., tyto bytosti na samotné Zemi stojí přirozeně v bližším vztahu i k člověku.

Máme tu nejprve Anděly, Angeloi. Ti prošli svým stupněm lidství za starého měsíčního vývoje, jsou tedy za našeho nynějšího pozemského vývoje teprve tak daleko, jak bude člověk během svého jupiterského vývoje. Stojí tudíž jeden stupeň nad člověkem.

Jaký úkol mají vlastně tyto duchovní bytosti?

Tento úkol budeme moci sledovat tím, že budeme uvažovat o vývoji člověka na Zemi.

Člověk se vyvíjí od vtělení ke vtělení. Způsob, jakým dnes lidský vývoj postupuje, sahá nazpět dávnou atlantskou dobou, lemurskou dobou, a začíná vlastně ve staré lemurské době. Tento vývoj inkarnacemi potrvá také ještě delší dobu, až ke konci zemského vývoje, kdy pak nastanou jiné formy vývoje lidstva. Víte však, že to, co nazýváme vlastním věčným bytostným jádrem člověka (individualitou), to pokračuje od inkarnace k inkarnaci; víte však také, že převážná většina dnešních lidí nemá ještě vědomí o životě v předcházejících vtěleních, že si ještě nevzpomínají, co se s nimi v těchto předcházejících vtěleních dalo. Jen ti, kteří se vyvinuli až k jistému stupni jasnovidnosti, pohlížejí nazpět do svých předcházejících inkarnací.

Jaká by to byla souvislost mezi inkarnacemi nějakého člověka na Zemi, který si ještě nevzpomíná na svá dřívější vtělení, kdyby zde nebylo jistých bytostí, které jednotlivé inkarnace spojují, které zde bdí nad vývojem od jedné inkarnace ke druhé?

U každého člověka musíme předpokládat bytost, která tím, že je o jeden stupeň výše než člověk, převádí individualitu od jedné inkarnace ke druhé. Pamatujte si dobře, že to nejsou ony bytosti, které řídí karmu, a k nimž se ještě vrátíme. Jsou to prostě bdělé bytosti, které

vlastně uchovávají paměť od jedné inkarnace ke druhé, dokud to člověk nedovede sám. A těmito bytostmi jsou právě Andělé, Angeli.

Můžeme tedy říci: Každý člověk je v každé inkarnaci osobností, ale nad každým člověkem bdí bytost, která má vědomí sahající od inkarnace k inkarnaci. To také umožňuje, že na jistých nižších stupních zasvěcení má člověk (i když o svých předcházejících vtěleních sám ještě nic neví) možnost dotazovat se svého Anděla. To je na jistých nižších stupních zasvěcení zcela možné. Tak smíme tedy říci: Bytosti, které jako Andělé stojí o jeden stupeň výše než člověk, mají za úkol bdít nad celým vláknem, nitkou (*osudu*) člověka, vinoucí se u jednotlivé individuality od vtělení ke vtělení.

Vystupme nyní výše – k nejbližší skupině bytostí, k Archandělům, k Duchům ohně, jak jim také říkáme. Tyto bytosti se nezabývají jednotlivým člověkem, jednotlivou individualitou, nýbrž mají již obsáhlejší úkol: uvádějí do harmonického pořádku život jednotlivce a život větších souhrnů (*společenství*) lidstva, jako jsou např. národové, plemena atd. Uvnitř našeho pozemského vývoje mají Archandělé úkol, aby přivedli duši jednotlivce do určité souvislosti s tím, co nazýváme duší národa, duší plemene. Neboť pro toho, kdo vniká do spirituálního vědění, jsou duše národů, duše plemen, něčím zcela jiným, než pro přívržence dnešní abstraktní vědy nebo dnešní vzdělanosti vůbec.

Na nějakém území, třeba v Německu nebo ve Francii nebo v Itálii, žije tolik a tolik lidí, a protože smyslové oči vidí jen tolik a tolik lidí jako vnější postavy, mohou si takoví stoupcí abstrakcí to, co nazýváme duchem nebo duší národa, představovat jen jako toliko pojmový souhrn národa. Něčím skutečně reálným je jim jen jednotlivý člověk, nikoli duše národa nebo duch národa. Pro toho, kdo nazírá do skutečného dění duchovního života, pro toho je skutečností, realitou to, co nazýváme duší nebo duchem národa. V duši národa žije a tká, působí to, co nazýváme Duchem ohně neboli Archandělem. Archanděl upravuje tedy vlastně poměr jednotlivého člověka k celku nějakého národa nebo nějakého plemene.

Potom přicházíme vzhůru k bytostem, jež označujeme jako Duchy osobnosti, jako Prapočátky, Prasíly, Archai. To jsou ještě vyšší bytosti, které mají ještě vyšší úkol v souvislosti s lidstvem. Řídí zemské poměry celého lidského pokolení na Zemi, a žijí tak, že se vlnami času od epochy k epoše vždy ve zcela určité době promění tak, že přijímají jiné duchovní tělo.

Vy všichni již znáte, co je stoupcům naší dnešní abstraktní vzdělanosti jen pouhým pojmem, co je však realitou pro toho, kdo nazírá do duchovní skutečnosti – tedy tím, co by se mohlo vlastně hodně špatným současným výrazem nazvat duchem doby. Tyto duchovní bytosti mají co do činění s tím, co je smyslem a posláním toho kterého věku lidstva; – pomyslete jen, že můžeme líčit smysl a poslání např. v prvních tisíciletích po atlantské katastrofě. Duchové času obsahují tedy něco, co sahá nad jednotlivý národ, nad jednotlivé plemeno.

Duch toho kterého věku není omezen na ten či onen národ, neboť sahá dále nad hranice národů. Ale co nazýváme ve skutečnosti duchem času, duchem některého věku, to je duchovní tělo Archeů, Prapočátek neboli Duchů osobnosti. Těmto Duchům osobnosti je třeba připisovat např. to, že v jistých dobách vystupují na naší zeměkouli zcela určité lidské osobnosti.

Zajisté chápete, že pozemské úkoly musí být řešeny napřed pozemskými osobnostmi; v některém zcela určitém období musela vystoupit ta či ona osobnost, utvářející daný věk. V celém zemském vývoji by však nastal podivný zmatek, kdyby to vše bylo ponecháno náhodě, kdyby do nějakého věku byl postaven např. Luther nebo Karel Veliký. Především takto je nutno uvažovat v souvislosti s celým vývojem lidstva na Zemi; ze smyslu celého pozemského vývoje musí vlastně v určitém věku vystoupit správná duše. To řídí Duchové osobnosti, to řídí Archeové, Prapočátky.

A pak, když dospějeme vzhůru nad Prapočátky, pak přijdeme k právě oněm bytostem, jichž jsme se včera ještě dotkli, k tak zvaným Mocnostem, Exusiai, které nazýváme též Duchy formy. Zde ovšem přicházíme k úkolům, které již přesahují Zemi. Rozeznáváme ve vývoji lidstva vývoj saturnský, vývoj sluneční, měsíční, zemský, jupiterský, venušin a vulkánský. Vše, co se děje uvnitř samotné Země, o tom jsme nyní poznali, že to je vzhledem k jednotlivému člověku řízeno Andělem, vzhledem k soudržnosti jednotlivého člověka s většími skupinami lidí Archanděly; vzhledem k celému vývoji lidstva (od lemurské doby, až do doby, kdy člověk bude opět natolik zduchovněn, že sotva bude ještě náležet Zemi) je vše řízeno Duchy osobnosti.

Nyní však musí být řízeno ještě něco jiného. Lidstvo musí být vedeno od jednoho planetárního stavu ke druhému. Musí zde existovat i duchovní bytosti, které postupem celého zemského vývoje pečují o to, aby pak, až bude zemský vývoj skončen, mohlo lidstvo opětně projít správně pralájou a najít cestu k nejbližšímu cíli, k jupiterskému vývoji. To jsou Mocnosti, Duchové formy, neboli také Exusiai; včera jsme jejich úkol charakterizovali shora dolů, nyní jej charakterizujeme zdola nahoru. Duchové, kteří pečují o to, aby celé lidstvo bylo vedeno od jednoho planetárního stavu ke druhému, to jsou Mocnosti, neboli Duchové formy.

Je nyní potřeba najít si nějaké vysvětlení světového postavení těchto bytostí. V duchovní vědě (v tom, co má dnes opět pokračovat vpřed jako anthroposofie), tedy v podstatě v mysterijní moudrosti se vždy mluvilo tímž způsobem – i o těchto různých bytostech duchovních hierarchií – jako nyní před vámi. Včera jsme pak viděli, že dnešní Saturn je znamením, hranicí, po kterou působili Trůnové; že Jupiter znamená mezník, po který až působili Panovníci; a Mars znamená hranici, po kterou působily Síly neboli Dynamis, nebo také Virtutes.

Vyznačme si nyní také jednou příslušným způsobem, jak jsou rozděleny oblasti dnes jmenovaných bytostí v naší sluneční soustavě. Zde je nutno dotknout se jedné věci, která snad dokonce i vám (kteří jste v jistém ohledu již vzdělávajícími se v anthroposofii) způsobí značný údiv, která však přesto naprosto odpovídá pravdě.

V současném školním vyučování se lidem ukazuje, že kdysi v šerém starověku až do Koperníka platil o naší sluneční soustavě světový názor, jenž je znám jako Ptolemaiova světová soustava. Tehdy lidé věřili, že Země stojí uprostřed naší soustavy, a že planety, jak se to smyslovému zraku jeví, se pohybují okolo ní. Od doby Koperníka konečně víme – tak se říká – co právě dříve lidé nevěděli, že totiž Slunce stojí uprostřed, že planety se v kruhových, případně eliptických dráhách pohybují okolo něho. Dobře, ale při takovém popisování naší sluneční soustavy (je-li taková věc upřímně a poctivě v dnešním smyslu přednášena) by mělo být lidem především zcela přesně vysvětleno ještě něco jiného. Mělo by se říci: Až do Koperníka znali lidé jen jisté formy pohybu na nebeském prostoru a podle toho vypočítávali,

jaká by naše sluneční soustava mohla být. Co učinil Koperník, to nebylo, že by si snad vzal židli a posadil se ven do světového prostoru, aby přihlížel, jak Slunce stojí v některém bodu kruhu nebo elipsy, a jak se planety okolo něho pohybují; nýbrž udělal výpočet, který to, co vidíme – vzhledem ke dřívějším výpočtům – vysvětluje prostěji.

Kopernikánská soustava není ničím jiným, než výsledkem myšlenky. Odmysleme si to, co předpokládali Ptolemaiovcí. Udělejme výpočet tak, že Slunce stojí uprostřed, vypočítejme místa, kde musí být jednotlivé planety a zkoumejme pak, zda to souhlasí se skutečností. Zajisté, pro pouze fyzické pozorování prozatím výpočet souhlasí se zkušeností. Přirozeně, máme pak všemožné světové soustavy, např. Kant-Laplaceovu, která je na tom vybudována; ale zde již pronikaly postupující objevy do věci, která, v základě, již není vědecky zcela poctivá. Neboť později byly na základě čistě smyslového pozorování přidruženy dvě planety – dosud jsme se jich nedotkli, ukážeme však později, co znamenají pro naši sluneční soustavu: Uran a Neptun.

Při popisu této světové soustavy bylo ovšem nutno lidi stále znovu upozorňovat na to, že vlastně obě tyto planety, Uran a Neptun, dělají tlustou čáru přes tento výpočet. Kdybychom chtěli přijmout Kant-Laplaceovu soustavu, pak by se Uran a Neptun musely se svými měsíci pohybovat tak, jako se např. jiné měsíce pohybují okolo svých planet. Tak to však nedělají, nýbrž máme zde dokonce mezi těmito vnějšími planetami, mezi těmito později objevenými planetami jednu, která se chová zcela podivně. Pro tuto planetu, je-li Kant-Laplaceova světová soustava správná, by pak musel ten, kdo otáčel osou – (viz popis pokusu na str. **xx) – otáčet po odštěpení všech planet osou tak, že by byla o 90 stupňů otočena, neboť ona má jiný oběh, než ostatní planety. Tato dvojice, Uran a Neptun, se značně liší od ostatních planet naší sluneční soustavy. Uvidíme ještě, jak tomu s nimi je.

Nyní budiž jen upozorněno, že v koperníkovské soustavě máme co do činění pouze s výpočtem, s něčím, co bylo vytyčeno jako hypotéza, jako předpoklad v době, kdy úplně vymizelo poznání duchovní souvislosti a pozorování toho, co je vnějšímu dění duchovně základem. Avšak stará ptolemaiovská soustava není právě pouze fyzickou soustavou, je to soustava, která ještě sahá k duchovnímu pozorování, kdy lidé věděli, že planety jsou hranicemi pro jisté oblasti svrchovanosti vyšších bytostí. Chceme-li nyní tyto oblasti působnosti v naší planetární soustavě příslušným způsobem vyznačit, pak musíme celou naši planetární a sluneční soustavu nakreslit jinak.

Nakreslím vám tuto planetární soustavu tak, jak byla vysvětlována v Zarathustrových mystériích. Mohli bychom právě tak dobře vzít na pomoc jiná mystéria, ale chceme zvolit právě tuto soustavu pro charakteristiku naší sluneční soustavy s jejími planetami s ohledem na duchovní bytosti působící uvnitř této soustavy.

V Zarathustrově soustavě bylo totiž přijato něco, co se liší od našich nebeských pozorování. Víte přece, že během dlouhých let lze pozorovat jistý (říkejme tomu třeba zdánlivý) postup Slunce zvěrokruhem. Říká se – a je to správné – že přibližně od 8. století před naším letopočtem vychází Slunce na jaře ve zvěrokruhové znamení Berana, ale každý rok se posune o kousek dále, takže postupem dlouhých, dlouhých údobí proběhne svým jarním bodem celé souhvězdí Berana. Před rokem 800 před naším letopočtem nevycházelo Slunce v souhvězdí Berana, nýbrž v souhvězdí Býka – vycházelo v tomto znamení Býka asi po 2200 let, proběhlo tedy svým jarním bodem celé zvěrokruhové znamení Býka. Ještě před

tím vycházelo Slunce ve znamení Blíženců. Blíženci byli jarním souhvězdím zvěrokruhu asi před 2200 roky před naším letopočtem. Jdeme-li tedy nazpět do 3. a 4. tisíciletí před Kristem, musíme jarní bod přesunout do zvěrokruhového znamení Blíženců. To však byla doba, kdy byla v rozkvětu Zarathustrova mystéria. Byla v rozkvětu daleko do šerého starověku. A mluvilo-li se o zjevech na nebi, počítalo se vše s ohledem na hvězdný obraz Blíženců, takže kdybychom nakreslili zvěrokruh, jak jsme jej již včera vyznačili, museli bychom nakreslit zde nahoře souhvězdí Blíženců:

str 59

Pak bychom nutně (s bezprostřední návazností na zvěrokruh) kreslili to, co ohraničuje oblast svrchovanosti Trůnů, co tedy má jako mezník Saturn. Pak dospějeme k tomu, že ohraničíme – jak jsme řekli – oblast svrchovanosti oněch duchovních bytostí, jež nazýváme Panovníky neboli Duchy moudrosti. Nejkrajnějším mezníkem je Jupiter. Docházíme pak k tomu, že ohraničíme oblast působnosti Sil, nazývaných též Duchové pohybu. To je oblast svrchovanosti, která má jako hranici Mars. Poznali jsme, že mezi tyto spadá bojiště, jež zanechal zápas na nebi.

Nyní však, chceme-li správně oddělit oblasti působnosti, musíme nakreslit to, co má za hraniční znak (*písmeno, ohnisko*) Slunce.

Podobně, jak kreslíme Mars jako hranici, po kterou sahá působení Sil, musíme nakreslit Slunce samotné jako bod označující hranici, po kterou sahá působení Mocností nebo Duchů formy, Exusiai. A nyní přicházíme k hranici, kterou označíme znamením Venuše. Až k Venuši sahá oblast působení Duchů osobnosti, Archeů. Pak přijdeme k oblasti působení, kterou označíme znamením Merkura. Tedy až sem (k Venuši) sahá oblast svrchovanosti Duchů osobnosti. Až sem (k Merkuru) sahá oblast svrchovanosti oněch bytostí, jež nazýváme Archanděly neboli Duchy ohně. A nyní přicházíme již velmi blízko k Zemi. Nyní můžeme označit onu oblast svrchovanosti, která má jako svoje znamení Měsíc, a dojdeme k tomu, že sem nakreslíme Zemi.

Musíme tedy brát Zemi jako východisko, musíme si představit okolo Země oblast svrchovanosti, jež sahá až k Měsíci. Pak přichází oblast působnosti sahající až k Merkuru, pak oblast až k Venuši, pak další k Slunci. Budete nyní udiveni pořadím jednotlivých planet, jak jsem je podal. Je-li zde Země a zde Slunce, budete se domnívat, že bych sem do blízkosti Slunce musel zakreslit Merkur a sem Venuši. To však není správné, neboť obě tyto planety byly vzhledem ke svým jménům zaměněny pozdější astronomií. Co dnes je nazýváno Merkurem, je ve všech dávných naukách nazýváno Venuší, a čemu se dnes říká Venuše, jmenuje se ve všech dávných naukách Merkur.

xxxxxxxxxx

Dobře si tedy pamatujme: neporozumíme starým spisům a dávným naukám, jestliže to, co je tam řečeno o Venuši nebo Merkuru, spojujeme s tím, co se tím míní dnes. Co je tam řečeno o Venuši, musí být spojováno s dnešním Merkurem, a co je tam řečeno o Merkuru, musí být spojováno naopak s Venuší. Obě tato označení byla později vzájemně zaměněna. Tehdy, kdy byla obrácena světová soustava a Zemi bylo odňato její ústřední postavení, nebyla zaměněna jen perspektiva, nýbrž byl vzájemně prohozen Merkur s Venuší vzhledem ke starým

pojmenováním.

Nyní již velmi snadno dáte do souvislosti s fyzickou světovou soustavou to, co je zde nakresleno. Stačí jen, pomyslíte-li si: zde (viz obraz na str. **XX) je Slunce. Okolo Slunce se otáčí Venuše, dále se kolem Slunce otáčí Merkur. Pak se kolem něho otáčí Země s Měsícem.

Dále se kolem něho otáčí Mars, Jupiter, pak Saturn. Musíte si fyzické pohyby představit tak, že se každá planeta otáčí kolem Slunce, ale můžete si přece představit takové postavení, ve kterém Země stojí zde (viz*** obr.) a ostatní planety se otáčejí tak, že na své cestě stojí za Sluncem.

Chci-li to tedy nakreslit, pak by to bylo následovně: nakreslíme naši obyčejnou fyzickou soustavu, nakreslíme do jednoho ohniska Slunce, kolem něho necháme kroužit Venuši, Merkur a Zemi s jejím Měsícem. To je Země, Merkur a Venuše podle starého označení. Nejbližší planeta, která následuje, je Mars, příští – po planetoidech je Jupiter a pak přijde Saturn. Nyní si představte, že zatím co zde dole (viz.** obr.) stojí Země, pak přijdou Merkur a Venuše, že pak stojí Mars zde nahoře (viz. obr.), Jupiter zde, atd. Nyní máte Slunce, Merkur, dnešní Venuši zde (obr.).

Protože tyto planety zaujímají navzájem všemožná postavení, mohou přece také jednou stát takto. Není-li pravda? Je to přijatelné. Tím je nakreslena současná fyzická soustava; je jen volena chvíle, kdy Země, Merkur a Venuše stojí na jedné straně Slunce, a ostatní planety – Mars, Jupiter a Saturn na druhé straně. To je zde nakresleno, dále nic více. Zde je Země, Merkur, Venuše, a na druhé straně Slunce, Mars, Jupiter a Saturn.

Jde tedy jen o přeměnu perspektivy. Tuto soustavu si lze rozhodně představit, ale jen když je zde tato konstelace. Ta byla skutečně zde, v době, kdy nad Saturnem byli Blíženci. Tehdy bylo možné jasnovidně zvláště dobře pozorovat poměry svrchovanosti duchovních hierarchií. Potom se jevílo, že okolo Země až k Měsíci se nachází sféra Andělů. Skutečně, jestliže se neklade za základ fyzická soustava, nýbrž tato zvláštní konstelace, pak je kolem Země kruh Andělů až k Měsíci, potom dále až k Merkuru kruh Archandělů, pak až k Venuši kruh Duchů osobnosti, až ke Slunci nejdříve kruh Mocností neboli Exusiai neboli Duchů formy. Pak přijde kruh (jak jsem je vyznačil včera) Virtutes neboli Sil, pak kruh Panovníků a pak Trůnů.

Mluvíme-li tedy o Koperníkově a Ptolemaiově světové soustavě, jde o to, aby nám bylo jasno, že v ptolemaiovské soustavě zůstalo něco opožděno z konstelace vládnoucích duchů. Zde je nutno brát Zemi jako počáteční bod perspektivy. Jednou v budoucnu nastane doba, kdy tato světová soustava bude opět správnou, protože člověk bude opět vědět o duchovním světě. Doufejme, že pak budou lidé méně fanatičtí než naše přítomná doba.

Naše přítomná doba praví: Všichni lidé před Koperníkem tvrdili nesmysly, všichni měli primitivní světovou soustavu. Od dob Koperníka ale víme konečně to správné. Všecko ostatní je nesprávné, až do nejzazších dob – i kdyby to byly miliony let – protože kopernikovská světová soustava je správná, bude se samozřejmě vždy vyučovat.

Tak asi myslí a mluví lidé dneška. Sotva kdy bylo lidstvo tak pověřivé, jako jsou pověřiví dnešní astronomičtí teoretikové, a sotva kdy byl tak velký fanatismus, jako panuje v tomto oboru v současnosti. Doufejme, že budoucí generace budou snášenlivější a řeknou: Od 15., 16. století bylo pro lidi ztraceno vědomí, že je svět ducha a že ve světě ducha jsou jiné

perspektivy, že je tam nutno jinak uspořádat nebeská tělesa, než pozorujeme-li je pouze fyzicky. Dříve tomu tak bylo; pak nastala doba, kdy lidé jen fyzicky pozorovali uspořádání nebeských těles. Dobře, i to je možné – řeknou lidé budoucnosti – od 16. století to bylo zcela správné. Lidé museli na jistý čas nechat stranou vše, co je ve světě ducha, ale pak opět došli k tomu, že existuje duchovní svět a navrátili se zase nazpět k původnímu spirituálnímu pohledu (*perspektivě*). – Lidé budoucnosti, doufejme, pochopí, že kdysi byla možná i astronomická mytologie, nejen jiné mytologie, a nebudou na naši dobu hledět s týmž přezíráním, s nímž hledí lidé přítomné doby se svou pověrou na své předky.

Vidíme tedy, že koperníkovská světová soustava se stala něčím jiným prostě proto, že při ní bylo bráno v úvahu pouze fyzické nazírání. Dříve, v ptolemaiovské světové soustavě, zůstávaly duchovní názory ještě jako zbytky. Ale jen tím, že přihlídneme k této druhé světové soustavě, si můžeme vůbec učinit nějakou představu o vládnutí a působení duchovních bytostí v mezích naší sluneční planetární soustavy. Přihlížíme k fyzickým poměrům, když řekneme: Právě až k Měsíci vládnou Andělé, až k Merkuru Archandělé, až k Venuši Duchové osobnosti, až k Slunci Mocnosti, až k Marsu Síly. Zde přicházejí pak bytosti, které nazýváme Panovníky, a zde konečně Trůnové.

Stačí tedy pouze do fyzické soustavy zakreslit jiné linie – pak máme v těchto liniích ohraničeny oblasti svrchovanosti hierarchií. Pro duchovní působení vůbec nestojí ve středu soustavy naše Slunce, nýbrž Země. Proto všechny doby, v nichž bylo do duchovního vývoje kladeno podstatné, pravily: Jistě, že Slunce je (třeba) významnějším nebeským tělesem, na němž se vyvinuly bytosti stojící výše než člověk. Ale na čem záleží ve vývoji, je člověk, jenž žije na Zemi. A oddělilo-li se Slunce, pak tak učinilo proto, aby se člověk mohl správným způsobem dále vyvíjet. Kdyby bylo Slunce zůstalo sloučeno se Zemí, nebyl by se člověk mohl nikdy dostat do správného tempa vpřed. To bylo umožněno jen tím, že Slunce odešlo do kosmu s oněmi bytostmi, které snášejí zcela jiné poměry. Ponechalo Zemi samu sobě, aby pak člověk mohl začít vývoj svým tempem. Světová soustava se stane takovou nebo onakou podle toho, jaké je zvoleno východisko, jaká je zvolena perspektiva.

Tážeme-li se v rámci naší světové soustavy, kde je střed vzhledem k tomu, co mohou vidět čistě fyzické smysly, pak je to koperníkovská světová soustava. Tážeme-li se po uspořádání naší sluneční soustavy, které vychází z oblastí svrchovanosti duchovních hierarchií, pak musíme vždy ještě umístit do středu Zemi. Pak dostaneme jiné hraniční linie, pak jsou planety něčím zcela jiným – totiž hraničními mezníky pro oblasti svrchovanosti jednotlivých duchovních hierarchií.

A nyní, milí přátelé, budeme moci již snadno uvést, co bylo řečeno o prostorovém rozdělení jednotlivých oblastí svrchovanosti v souvislosti s tím, co bylo řečeno předtím o úkolech a poslání jednotlivých bytostí. Ony bytosti, jež jsou Zemi nejbližší, jež působí v přímém okruhu Země až vzhůru k Měsíci, to jsou Andělé. Z této oblasti řídí život jednotlivých individualit, jak prochází od vtělení ke vtělení. Naproti tomu je zapotřebí více: aby byly příslušným způsobem rozděleny celé národnostní spopolitosti na Zemi a přiděleno jim jejich poslání.

Že zde musí spolupůsobit světový prostor, může vám ukázat prostá úvaha. Nezávisí skutečně na zemských poměrech, nýbrž na kosmických poměrech, zda má některé obyvatelstvo ve svém charakteru tu či onu vložku. Není-liž pravda? Vzpomeňme si jen na

odlišné vlastnosti pokožky u jednotlivých plemen; zde spolupůsobí kosmické poměry, vztahy, které jsou nutně řízeny z nebeské oblasti. To se děje z oblasti svrchovanosti sahající až k Merkuru, až k hranici působnosti Archandělů.

A pak, má-li být řízeno a vedeno celé lidstvo, jak se na Zemi vyvíjí, pak se to musí dít z ještě vzdálenějšího světového prostoru – ze světového prostoru, který sahá až vzhůru k Venuši. Jestliže však má být pak řízena a usměrněna úloha Země samé, pak se to musí dít ze středu celé soustavy.

Řekl jsem vám: Naše lidstvo se vyvíjí prostřednictvím Saturnu, Slunce, Měsíce, Země, Jupitera, Venuše a Vulkánu. Bytosti duchovní hierarchie, které zařizují poslání lidstva od jedné planety ke druhé, to jsou Mocnosti (Duchové formy), které musí být na vyvoleném místě; jsou právě postaveny tak, že oblast jejich svrchovanosti sahá vzhůru až ke Slunci. Slunce zde již přece bylo jako zvláštní těleso vedle starého Měsíce, je nyní opět zde vedle Země a bude též ještě i vedle Jupitera. Oblast jeho vlády přesahuje nad jednotlivou planetu. Proto musí být existence Slunce spojena s oněmi duchovními bytostmi, jejichž oblast svrchovanosti také sahá dále nad tu kterou planetu. Slunce je tedy potud významným tělesem, sahá-li k němu ona oblast svrchovanosti, která přesahuje dále nad jednotlivou planetu.

Tak vidíte, milí přátelé, že vlastně zevní prostorový okruh, vnější bydliště hierarchií nenacházíme ani tak na jednotlivých planetách, jako spíše v kruzích, jež jsou planetami ohraničeny jako mezníky. Představujete-li si celý okruh Země až k Měsíci, je tento vyplněn působností Andělů, a okruh od Země až k Merkuru je vyplněn působností Archandělů, atd.

Máme tedy co činit s prostorovými sférami a planety jsou hranicemi, jsou mezníky pro toto prostorové působení vyšších bytostí. Vidíme tedy, že takřka přímou postupující linii dokonalosti je třeba hledat od člověka směrem vzhůru. Člověk sám je připoután k Zemi. Co jako věčné spěje od jedné inkarnace ke druhé, je řízeno bytostmi, které jsou nejen poutány na Zemi, nýbrž kterým patří vzdušný okruh a to, co je nad nimi až k Měsíci. A tak dále směrem vzhůru.

Člověk je od pradávnych dob na naší Zemi ve vývoji, a v jeho celém vývoji na Zemi s ohledem na jeho bytost je tomu s ním právě tak, jako je tomu s poměrem malého dítěte k dospělému člověku. Dospělý učí malé dítě. Tak je tomu též vzhledem k hierarchiím ve vesmíru.

Člověk, jenž je poután k Zemi, může se teprve postupně propracovat k poznání, které potřebuje k obratnosti nutné na Zemi. Vyšší bytosti jej musí vyučovat.

Co se musí stát za tím účelem?

V počátečních dobách zemského bytí musí sestoupit z vyšších sfér takové bytosti, které vlastně jinak na Zemi poutány nejsou. A to se skutečně děje. Bytosti, které by jinak mohly žít jen v okruhu Země, musí sestoupit dolů, aby to – co již smí jako starší, dokonalejší členové hierarchie – sdělili lidem. Musí se vtělit do lidských těl nikoli pro svůj vlastní vývoj, neboť ten nepotřebují, právě jako dospělý člověk necvičí abecedu pro svůj vývoj, nýbrž proto, aby tomu mohl naučit děti.

Tak se díváme nazpět do doby atlantské, do doby lemurské, kdy z okruhu Země sestupují

bytosti patřící k tomuto okruhu, vtělují se do lidských těl a stávají se učiteli lidí. Jsou to bytosti náležející k vyšším hierarchiím Merkura a Venuše. Synové Merkura a Venuše sestupují dolů a stávají se učiteli mladého lidstva, takže v tomto mladém lidstvu jsou také lidé, kteří ve svém putování po Zemi vlastně představují máju. Byli takoví lidé. Řekněme si, jak je zřetelně označit: nějaký normálně vyvinutý člověk lemurské doby se setkal s takovým druhým člověkem. Zevně se od jiných lidí příliš mnoho nelišil, ale vniknul do něho duch, jehož oblast sahala až vzhůru k Merkuru nebo až k Venuši. Tak představoval zevní zjev takového člověka vlastně máju, iluzi. Vyhlížel jen tak, jako ostatní lidé, byl však něčím zcela jiným, byl synem Merkura nebo Venuše. Tento zjev skutečně existuje v ranných červánkách lidského vývoje. Synové Merkura a Venuše sestoupili dolů a putovali mezi lidmi, aby i oni měli nyní takový ráz, jaký mají bytosti Merkura a Venuše. Řekli jsme, že bytostmi Venuše jsou Duchové osobnosti. Putovaly po Zemi takové bytosti jako lidé, které zevně byly úzce omezenými lidskými bytostmi, které však ve své mohutné moci řídily lidstvo. To byly ony poměry za velkých vládců v lemurské době, kdy synové Venuše řídili celé lidstvo. Synové Merkura řídili části lidstva. Byli tak mocní, jako jsou nyní ti, jež nazýváme Duchy národů nebo Duchy plemen.

Mája neboli iluze je nejen přítomna ve světě všeobecně, nýbrž též vzhledem k člověku. Člověk, jak stojí před námi, může vypadat tak, že jeho zjev je pravdou, že jeho vnějšek souhlasí přesně s jeho duší, avšak i to je mája: ve skutečnosti má úkol shodný s úkolem syna Merkurova nebo syna Venuše. To je míněno, jestliže je řeč o tom, že vedoucí individuality starých časů tak, jak putovaly po Zemi úplně představují svými obyčejnými jmény máju. A to měla na mysli H. P. Blavatská, když upozorňovala na to, že Buddhové představují máju. Můžete sami toto slovo najít v její Tajné vědě. Tyto věci veskrze pocházejí z nauk posvátných mystérií, je jen třeba jim rozumět.

Je nyní naší věcí se nejdříve otázat: Jak dochází k tomu, že takový syn Venuše sestoupí dolů? Jak dojde k tomu, že některý Bódhisattva může žít na Zemi?

Bytost některého Bódhisattvy, bytost synů Merkura nebo Venuše, tvoří důležitou kapitolu ve vývoji naší Země vzhledem k její souvislosti s kosmem samým. Budeme se proto zítra zaobírat přirozeností synů Merkurových a Venušíných, Bódhisattvů nebo Dhjáni-Buddhů.

VII.

Düsseldorf, 16. dubna 1909

Na začátku dnešní přednášky bych rád učinil ještě jednu poznámku vztahující se k závěru včerejší přednášky. Viděl jsem, že někteří z vás, vážení posluchači, přikládali jistou důležitost tomu (přirozeně je to možno pojmut jako myšlenku), že v náčrtku, jež jsem nakreslil, stály jednotlivé planety se Sluncem v jedné řadě, že jsem tedy nakreslil jakousi všeobecnou – jak se říká – konjunkci; ale poznamenávám výslovně, že pro věc, o kterou zde jde, na tom vůbec nezáleží. Potřebovat to totiž budeme později. Je zapotřebí, abychom se nijak neoddávali nesprávným představám.

Nakreslíme si nejprve ve smyslu Koperníkovy soustavy Slunce; pak to, co nyní nazýváme Merkurem – co se však v esoterním smyslu nazývá Venuší; pak Venuši, resp. Merkur v esoterním smyslu. Pak přijde ve smyslu této soustavy Země se svým Měsícem; pak následuje dráha Marsu, pak Jupitera, nakonec Saturna.

obr *****

To by tedy byla Koperníkova světová soustava. A nyní jsem řekl, že bych věc rád uvedl tak, jak tomu bylo vyučováno v některé Zarathustrově škole. Nesmíme si myslet, že tomu Zarathustra musel vždy učit sám; jsou to základní pravdy, – a těm bylo vyučováno v Zarathustrových školách.

Jestliže si nyní myslíme, že by zde bylo souhvězdí Blíženců, pak je nutno brát ony body, které prostě leží v této přímce (od X ke Slunci). Spojte prostě (je lhostejno, zda taková konjunkce je nebo ne) Slunce se souhvězdím Blíženců. Ať je již Saturn, Jupiter nebo Mars kdekoli, na tom nesejde. Nakreslil jsem to sem jen proto, abych označil dráhy. Jsou to především mezní body pro jednotlivé hierarchie.

Nyní, chceme-li nakreslit oblast např. Saturnu, musíme si představit nikoli Slunce, nýbrž Zemi jako střed a musíme nakreslit určitý kruh (ve skutečnosti to není kruh), určitou oválnou čáru, kde se Země stává středem. Právě tak to musíme učinit pro ostatní nebeská tělesa. Tedy, prosím, abyste vedlejší věci v tomto náčrtku nepokládali za hlavní. Hlavní věc spočívá v tom, že zde dostaneme příslušné oblasti svrchovanosti pro dotyčné hierarchie.

Dnes se chceme zevrubněji zabývat podstatou oněch článků vyšších hierarchií, jež stojí bezprostředně nad člověkem. Chceme-li se tímto zabývat, je dobře, vyjdeme-li od člověka. Neboť jen tím, že si učiníme úplné jasno o tom, co jsme o bytosti člověka a jeho vývoji častěji řekli, můžeme vystoupit k bytosti (čládkům) vyšších hierarchií.

Víme, že člověk tak, jak zprvu vstoupil na Zemi a na ní se vyvíjí, pozůstává v podstatě ze čtyř článků. Těmito čtyřmi články jsou tedy: tělo fyzické, tělo éterické neboli životní, tělo astrální neboli citivé a naše „já“. Nakreslíme si dnes schematicky tyto čtyři články lidské bytosti, jak je právě potřebujeme. Nakreslíme nejprve fyzické tělo člověka jako kruh, právě

tak tělo éterické, tělo astrální a konečně „já“ jako malý kroužek. – Pak je zřejmé, jak probíhá vývoj člověka. Člověk v průběhu svého pozemského vývoje začíná ze svého „já“ propracovávat své tělo astrální, citivé.

Všeobecně můžeme říci: Kolik ze svého astrálního těla přepracoval člověk svým „já“ (takže tato zpracovaná, přeměněná část těla astrálního se ocitla pod správou „já“), tolik nazýváme svým duchovním „já“ neboli také manasem; takže tedy vlastně na manas neboli duchovní „já“ nesmíme (jak bylo často zdůrazněno) pohlížet jako na něco nově přibylého, nýbrž prostě jako na přeměněný produkt astrálního těla člověka. Pamatujme si dobře, že všechny tyto věci, které nyní říkám, platí o člověku. Je důležité, abychom to nebrali všeobecně, ale aby nám bylo jasné, že bytosti světa jsou od sebe navzájem velmi, velmi odlišné.

Nyní nakreslíme jako pátý článek přeměněné astrální tělo, tedy manas, jako zvláštní kruh – vlastně by to mělo být zakresleno do astrálního těla.

Právě tak musíme zde nad tím nakreslit přeměněné tělo éterické, neboť tolik, kolik je z éterického těla přeměněno, to označujeme jako buddhi neboli životního ducha. A když je toto tělo přeměněno celé, pak je právě celé buddhi.

Právě tak je fyzické tělo přeměněno v átman, jestliže pozorujeme člověka v dokonalosti, kterou může dosáhnout ve vývoji jupiterském, na Venuši a Vulkánu. Když tedy člověk ve vulkánském stavu dosáhne své nejvyšší dokonalosti, pak jej můžeme schematicky nakreslit takto: museli bychom říci, že máme jeho átman, buddhi, manas, „já“, astrální tělo, éterické tělo a tělo fyzické.

Ve schématu I.* bychom pak měli jako charakteristické spatřovat to, že člověk je se svými sedmi principy celkem, že všech těchto sedm principů je vzájemně spojeno v jednotu, je zasunuto v sobě. To je podstatné:

obr*

Jdeme-li nyní k článkům následující hierarchie, k Andělům, pak tomu u nich není tak, jako je tomu u člověka. Můžeme toto schéma (I.) použít u člověka, nikoli však u některé andělské bytosti. Zde musíme říci: Tento Anděl vyvinul fyzické tělo (1), éterické tělo (2), astrální tělo (3), takže tato dávají v jistém ohledu jednotný celek. Nyní však musíme jeho „já“ (4), manas (5), buddhi (6) a átman (7) nakreslit odděleně.

Chceme-li si ujasnit povahu Anděla (ony vyšší články, k nimž se může vyvinout), pak si musíme uvědomit, že ve skutečnosti vyvinul dokonale teprve manas. Ostatní dva vyvine teprve později. Tyto vyšší články se vznášejí v duchovním světě nad tím, co je z něho přítomno ve fyzickém prostředí. Kdybychom tedy chtěli studovat povahu Anděla, pak bychom si museli říci: Anděl nemá takové „já“, jež by bezprostředně v těle putovalo po Zemi, jako má člověk. Nevyvíjí také svůj manas na svém nynějším vývojovém stupni na Zemi. Proto se také to, co je na Zemi z Anděla nejeví vůbec tak, jako by to náleželo nějaké duchovní bytosti.

Potkáte-li nějakého člověka, vidíte na něm: ten chová své principy v sobě; má tedy vše

organicky uspořádáno. Chceme-li vyhledat nějakého Anděla, pak musíme přihlédnout k tomu, že jeho fyzický článek dole je jen jakoby zrcadlovým obrazem jeho duchovních principů, jež lze také pozorovat jen v duchovnu. V tekoucí a proudící vodě, ve vodě měnící se v páry, dále ve větrech vzduchu a ve vzduchem se kmitajících blescích a pod., tam musíme hledat fyzické tělo andělských bytostí.

Potíž pro člověka spočívá zprvu v tom, že se domnívá, že tělo musí být kolem dokola určitě ohraničeno. Člověku je zatěžko si říci: Stojím před vystupující nebo klesající mlhou, stojím před rozstříkujícím se pramenem, stojím v ženoucím se větru, vidím, jak z mraků vyšlehne blesk a vím, že to jsou projevy Andělů; a za tímto fyzickým tělem, které právě není tak vymezeno jako fyzické tělo lidské, mám spatřovat duchovno.

Člověk má všechny svoje principy vyvíjet uzavřeně v sobě; s tím souvisí, že si nedovede představit, že by se nějaké fyzické tělo mohlo rozplývat, rozprchávat, že nepotřebuje vůbec být nějak odděleno. Rozhodně je nutno uvažovat tak, že v jedné jediné části té či oné vodní hladiny má třeba 80 Andělů nejhustší část svého fyzického těla, které jim náleží dohromady. Toto fyzické tělo Andělů ani nemusí vůbec být pojímáno tak, že by muselo vůbec být ohraničeno; může k němu patřit zde kousek vody a někde mnohem dále další kousek. Zkrátka, vidíme, že si vše, co nás obklopuje jako voda, vzduch a oheň Země, musíme představovat, že obsahuje v sobě těla nejbliže nad člověkem stojících hierarchií.

Abychom spatřili andělské „já“ a andělské manas, pak musíme jasnovidným zrakem nazírat do astrálního světa; ono na nás hledí z vyššího světa. A oblast ve sluneční soustavě, kde musíme pátrat, hledáme-li andělské bytosti, ta sahá až k hranici Měsíce. U těchto Andělů je to ještě poměrně jednoduché, protože když např. zde dole máme v nějakém množství vody, atp. fyzické tělo Anděla a pozorujeme tuto vodní oblast nebo vítr jasnovidně, najdeme tam éterické a astrální tělo. Proto jsou tyto tři věci i zde nakresleny pohromadě. Přirozeně není to, co se žene ve větru, co plyne nebo se tříští ve vodě, jen materiální podoba, kterou vnímá „hrubohmotné“ uvažování, nýbrž ve vodě, vzduchu a ohni žije nejrozmanitějším způsobem éterická a astrální podstata Andělů, nejbližší hierarchie nad člověkem. Chcete-li hledat duchovně-duševní bytost Andělů, pak ji musíte hledat v astrální oblasti, pak tam musíte nazírat jasnovidně.

Chceme-li však nakreslit další stupeň, stupeň Archandělů, pak je tomu ještě jinak. Archandělé vůbec nemají to, co jsme zde nakreslili jako astrální tělo, spojeno s fyzickým a éterickým tělem; a co můžeme u nich hledat jako jejich nejnižší článek, to musíme nakreslit takto: Fyzické tělo, éterické tělo, (III.*-1.,2.); to mají takřka oddělené a všechny vyšší principy jsou nyní ve vyšším světě zde nahoře. Úplný obraz Archandělů tedy máme jen když hledáme na dvou místech, když si řekneme: Zde není jako u člověka vše spojeno v jedné jediné bytosti, zde je jakoby nahoře duchovno a dole se duchovno zrcadlí. Fyzické a éterické tělo se může samo o sobě spojit jen tehdy, když toto fyzické tělo je jen ve vzduchu a ohni. Nemohli byste tedy např. Archanděle vnímat v množství vody podle jejich těla fyzického, nýbrž byste je mohli vnímat jen ve větru a v ohni, a k tomuto svištícímu větru a k tomuto ohni musíte tedy ve světě ducha jasnovidně hledat duchovní protějšek. Ten není spojen s fyzickým tělem, ba ani s tělem éterickým.

A konečně přicházíme k oněm bytostem, které označujeme jako Archai, Prapočátky, Prasíly nebo Duchy osobnosti. U těch můžeme zde dole kreslit stejně jen fyzické tělo (IV.);

všechno ostatní je nahoře ve světě ducha. Takové fyzické tělo může žít jen v ohni. Jen v plamenech ohně můžeme vnímat fyzické tělo Prasil. Vidíte-li vyšlehnout oheň blesku, pak si můžete pokaždé říci: V tomto blesku je něco z těla Prasil, Archeů; avšak nahoře v duchovním světě najdu jasnovidně duchovní protějšek, jenž je v tomto případě oddělen od fyzického těla.

Právě u těchto Archeů, Prapočátků neboli Duchů osobnosti si může jasnovidná schopnost učinit věc poměrně prostou. Představme si, že tito Duchové osobnosti jsou v oblasti, která sahá až k astronomickému Merkuru, t. j. až k Venuši ve smyslu mystérií. Dejme tomu, že někdo dospěl tak daleko, že může pozorovat, co se nahoře na Merkuru vyvíjí. Takový člověk může pak vnímat tyto velmi vyvinuté bytosti, tyto Duchy osobnosti. Když obrátí jasnovidně svůj pohled vzhůru k Venuši, aby tam nahoře pozoroval shromáždění Duchů osobnosti, a pak vidí v mracích zášleh blesku, pak vidí v tomto blesku zrcadlíci se Duchy osobnosti, neboť v něm mají své tělo.

Tím potom dospíváme vzhůru k vyšším duchovním bytostem, které dosahují až k hranici Slunce. Dnes nás zajímají ony Exusiai, Mocnosti; zdůrazňují, že jejich provádějícími orgány jsou bytosti Venuše a Merkuru – bytosti Venuše, které mají své fyzické tělo v ohni, bytosti Merkuru, které mají svoje fyzické tělo v ohni a větru. Přeložte si to tak, že si řeknete: Ony bytosti, které žijí ve Slunci, činí svými podřízenými orgány duchy Venuše v plamenech ohně a duchy Merkuru v burácení větru. „A Bůh činí plameny ohně svými služebníky a větry svými posly.“ – Přečtěte si to! – Takové věci v náboženských dokladech jsou rozhodně vytěženy z duchovních skutečností a shodují se s pozorováním jasnovidné schopnosti.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Viděli jsme tedy, že s naším vlastním bytí, jsou spjaty nejprve tyto tři nad námi stojící hierarchie. Člověk je onou bytostí, jakou je – tím, že se mu dostalo něčeho z pevné hmoty, od země. To jej činí tak odděleným od ostatních bytostí, to jej činí soudržnou, z jednotlivých článků pozůstávající bytostí. Člověk byl na Měsíci také ještě takovou bytostí, jako ostatní bytosti; zde prošel přeměnami, jaké tvoří právě vodní masy, ve kterých máme před sebou neustále se měnící tělesnost. Teprve na Zemi byl člověk pojat, uzavřen do své pokožky a tvoří nyní uzavřenou bytost, takže můžeme říci: Člověk sestává z fyzického, éterického, astrálního těla a z „já“. Tato uzavřenost není celkem ještě nikterak dávná.

Jdeme-li nazpět do staré atlantské doby, setkáváme se ještě v prvním věku této doby s člověkem, který ještě v sobě necítil úplně své „já“, který ještě čekal na úplné přijetí svého „já“. A kdybychom šli ještě dále nazpět v zemském vývoji, museli bychom říci: Co zde dole na Zemi máme z člověka, to pozůstává zatím jen z těla fyzického, z těla éterického a těla astrálního. A jdete-li nazpět do lemurské doby, najdete dole na Zemi člověka, který již nemá dole svým způsobem tělo fyzické, éterické a astrální, jak mají dole i Andělé. Od doby, kdy člověk přijímá jáství, po celou atlantskou dobu nastává sjednocení. Tedy v lemurské době putují po Zemi lidé, kteří mají jen fyzické, éterické a astrální tělo. To však nejsou lidé, kteří v dnešním smyslu myslí, kteří se v dnešním smyslu mohou lidsky vyvíjet.

A nyní děje se na naší Zemi něco nadmíru pozoruhodného. Tito lidé, kteří zde v lemurské době putují kolem a mají jen fyzické, éterické a astrální tělo, nemohou si sami pomoci; nevyznají se na Zemi, nevědí, co mají na Zemi činit. K těmto bytostem sestupují nyní dolů z oblastí nebes nejprve obyvatelé Venuše, kteří (protože mají vztah k fyzickému tělu) mohou právě tím fyzické tělo prvních obyvatelů Země prozářit a oduševnit. Máme tedy mezi těmito

lemurskými lidmi jednotlivce, kteří mezi celým tímto množstvím lidí putují pozoruhodným způsobem; mají jiné fyzické tělo než ostatní.

Takový obzvláště omilostněný člověk neměl obyčejné fyzické tělo, ale takové, jež bylo oduševněno, produševněno jedním z duchů Venuše, Duchem osobnosti. Tím však, že chodil s venušíným duchem ve svém fyzickém těle, měl tento člověk staré lemurské doby mohutný vliv na celé okolí. Takoví Lemurové se zevně nikterak nelišili od svých druhů; ale protože v jejich fyzickém těle byl jako zástupce duch osobnosti, působila tato vybraná individualita sugestivně v nejvyšším slova smyslu na svoje okolí. Vážnost, úcta a poslušnost, jež jim byly přinášeny vstříc – to je něco, co dnes vůbec není. Všechna stěhování na Zemi, jež byla podniknuta k zalidnění jednotlivých oblastí, byla vedena takovými bytostmi, do nichž vstoupili Duchové osobnosti. Nebylo zde zapotřebí žádné řeči, té ještě tehdy nebylo, nebylo potřeba ani žádných znamení, nýbrž stačilo, že zde byla takováto osobnost. A když pokládala za nutné převést velká množství lidí z jednoho místa na druhé, pak tito lidé uposlechli, aniž by o tom nějak přemýšleli. Přemýšlení tehdy také ještě nebylo. To se vyvinulo teprve později.

Tak ve staré lemurské době sestupovali dolů Duchové osobnosti jako duchové Venuše. A můžeme tudíž říci, že tito duchové Venuše, kteří na Zemi nosili lidskou tvář (právě takovou, jakou tehdy lidská tvář mohla být), v celé světové souvislosti znamenali něco zcela jiného. Uvážíme-li jejich kosmický význam, pak tento sahal až vzhůru k Venuši a jejich jednání mělo význam v celkové souvislosti kosmické soustavy. Protože věděli (ze souvislosti, kterou lze nahlédnout */pochopit/*, je-li známá nejen Země, ale i její sousedství), mohli vést lidstvo z jednoho místa na druhé.

Vývoj lidstva pokračoval dále. Tu se projevila nutnost zásahu Archandělů (duchů Merkuru) do vývoje. Tito museli nyní oduševnit a oživit, co bylo zde dole na Zemi. Tak tomu bylo převážně v době atlantské. Tehdy sestoupili dolů duchové Merkuru, Archandělé, Archangeloi; ti mohli produševnit, oduchovnit fyzické a éterické tělo dotyčných lidí. Tímto mohli být mezi Atlantovci opět takoví lidé, kteří se zevně nikterak nelišili od ostatních, kteří však ve svém fyzickém a éterickém těle byli oduševněni Archandělem. A uvážíte-li, že jsme včera řekli, že Archandělé mají za úkol řídit celé národy, pak porozumíte, že takovýto člověk, který v sobě choval Archanděla, mohl skutečně celému atlantskému kmeni dát bez dalšího příslušné, z nebe vyčtené zákony.

Tak byli velcí vůdcové staré lemurské doby tam, kde ještě bylo potřeba působit mnohem všeobecněji, oduševnění duchy Venuše. Ti, jejichž úkolem bylo ve staré atlantské době vést menší národní skupiny, byli oduševněni Archanděly. Ty, co nazýváme kněžími-králi atlantské doby, jsou májou. Nejsou vůbec takovými, jakými se zevně jeví. V jejich fyzickém a éterickém těle žije Archanděl, jenž je vlastně oním jednajícím.

A mohli bychom se vrátit nazpět do atlantské doby, mohli bychom zde vyhledat skrytá místa těchto vůdců lidstva. A z těchto skrytých míst oni vůdcové lidstva působili, zde konali svá bádání o tajemstvích světového prostoru. Co bylo v těchto starých atlantských skrytých místech vybádáno a provozováno, lze opsat slovem „věštírny“, ačkoli toto slovo pochází z pozdějších dob. Název „věštírna“ se hodí velmi dobře pro vlastní učiliště a vládní středisko oněch atlantských lidí, kteří v sobě chovali Archanděla. Odtud působili jako velcí učitelé tak, že vychovávali i jiné lidi a mohli je učinit služebníky a kněžími ve věštírnách Atlantovců.

Je důležité, abychom věděli, že ve staré Atlantidě byli lidé, kteří vlastně byli Archanděly, kteří ve svém fyzickém a éterickém těle přechovávali vtěleného Archanděla. Kdyby se jasnovidný pohled setkal s takovým člověkem, pak by vskutku uviděl fyzického člověka a za ním jakoby do obrovských rozměrů se zvedající, směrem vzhůru do neurčitých oblastí se ztrácející postavu inspirujícího jej Archanděla. Takováto osobnost byla dvojitou bytostí, jako kdyby za fyzickým člověkem, vyrůstaje z neurčita, stál zde jej inspirující Archanděl. Když nyní tito lidé zemřeli, rozpadlo se jejich fyzické tělo podle zákonů staré Atlantidy. Toto fyzické tělo přirozeně právě tak Archandělem inspirované, se rozložilo; avšak tělo éterické se nerozplynulo. Zde máme co do činění se spirituální ekonomii, která si žádá výjimky oproti tomu, co musí být jako duchovně-vědecká pravda všeobecně vytyčeno.

Říkáme – a všeobecně je to rozhodně správné: když člověk zemře, odloží svoje tělo fyzické, po nějaké době též tělo životní, éterické a toto éterické tělo se rozplyne s výjimkou svého extraktu. Tak je tomu však pouze všeobecně. Je velký rozdíl mezi takovýmto Archandělem proniknutým éterickým tělem, jaké měli tito zasvěcenci atlantských věštíren, a obyčejným éterickým tělem. Takovéto hodnotné životní tělo se neztrácí, je v duchovním světě uchováváno. Nejvyšším vůdcem atlantských věštíren bylo uchováno sedm nejvýznamnějších životních těl sedmi velkými vůdci těchto věštíren. Tato éterická těla byla tedy původně utkána tím, že v nich přebývali Archandělé, kteří se při smrti přirozeně opět vrátili do vyšších světů. Něco takového se přirozeně neuchovává v nějakých krabicích, nýbrž podle spirituálních zákonů.

Nejvyšším atlantským vůdcem je atlantský zasvěcenec sluneční věštírny, jenž však není nikdo jiný, než ten, který je často nazýván Manu, a jenž převedl zbytek atlantského obyvatelstva do Asie, aby tam založil poatlantskou kulturu. Vzal s sebou svůj malý hlouček a převedl jej do Asie. Po generace vzdělával tyto lidi, a když bylo vychováno a vypěstěno sedm způsobilých, vetkal (*včlenil*) jim do jejich vlastních éterických těl těchto sedm uchovaných éterických těl, jež byla ve staré Atlantidě utkána Archanděly. Oněch sedm, kteří byli velkým Vůdcem sesláni dolů, aby založili první poatlantskou kulturu, sedm svatých říšiů indické kultury, neslo vetkána éterická těla velikých atlantských vůdců, kteří zase tato éterická těla získali prostřednictvím samotných Archandělů. Tak spolupůsobila minulost, přítomnost a budoucnost.

V těchto sedmi lidech, jež nazýváme svatými říši, byste našli prosté lidi, neboť svým astrálním tělem a svým „já“ nestáli na výši éterického těla. Do éterických těl bylo vetkáno, co vlastně dovedli. Proto měli jisté hodiny, kdy v jejich éterických tělech působila inspirace; pak mluvili věci, jaké sami nemohli dosáhnout. Tehdy plynulo z jejich rtů to, co prostřednictvím jejich éterického těla bylo do nich vinspirováno. Tak byli prostými lidmi, když byli ponecháni svému vlastnímu úsudku; když však měli hodiny své inspirace, kdy působilo éterické tělo, vyslovovali největší tajemství naší sluneční soustavy, světa vůbec.

V poatlantské době nebyl také ještě vývoj tak daleko, aby lidé skoro již nic nepotřebovali shora, že by již nepotřebovali žádného oduševnění, nýbrž i zde nastávalo ještě jakési oduševňování shora. Viděli jsme, jak se takovéto oduševňování dělo u lemurského obyvatelstva tím, že fyzické tělo bylo oduševněno Duchy osobnosti; v atlantské době bylo fyzické a éterické tělo produševněno Archanděly; velcí vůdcové lidstva poatlantské doby byli zprvu oduševňováni tím, že k nim do jejich fyzického, éterického a astrálního těla sestupovali Andělé.

•

Velcí vůdcové první poatlantské doby neměli tedy pouze svoje fyzické, éterické a astrální tělo, nýbrž uvnitř dlel Anděl. Tím mohli tito velcí vůdcové nahlížet do svých dřívějších inkarnací. To obyčejný člověk nemůže, protože se ještě nevyvinul až k svému duchovnímu „já“, k manasu; musí se nejprve sám stát Andělem. Tito vůdcové, zrození z obyčejného obyvatelstva, nosili ve svém fyzickém, éterickém a astrálním těle andělskou bytost, která je oduševňovala, pronikala. Jsou tedy opět májou, opět bytosti, které jsou něčím jiným než co představují na Zemi. A velcí vůdcové lidstva šerého dávnověku byli rozhodně něčím zcela jiným, než se zevně jeví. Byly to osobnosti, v nichž byl Anděl, a jenž jim vnukal, co potřebovali, aby byli učitelé a vůdci lidstva. Velcí zakladatelé a vůdci náboženství, to byli takoví Anděly posedlí (*zaujatí*) lidé. Mluvili z nich Andělé.

Líčit věci ve světě je jistě třeba v úplné pravidelnosti, však vývojové děje do sebe zapadají. Co líčíme v takové dokonalé pravidelnosti, to se v takové úplné pravidelnosti také neděje. Jistě, v hlavních rysech to platí, takže tedy v lemurské době mluvili prostřednictvím lidských bytostí Duchové osobnosti, Archeové, v atlantské době Archandělé, a v poatlantské době Andělé. Ale do poatlantské doby zasahují ještě i takové bytosti, které jsou až do svého fyzického těla proniknuty Duchy osobnosti, přes to, že žijí v poatlantské době, jako žily kdysi v lemurské době ony bytosti, z nichž mluvili Duchové osobnosti. Mohou tedy existovat v poatlantské době lidé (protože lidstvo takové velké vůdce též potřebovalo), kteří mají rozhodně charakterové znaky vnějších národů, a kteří však ještě, nosí v sobě Ducha osobnosti; kteří jsou zevním vtělením takového ducha. Potom jsou (v poatlantské době) i takoví lidé, kteří v sobě opět přechovávají Archanděla, merkurského ducha, který jejich fyzické a zejména éterické tělo produševňuje.

A konečně je třetí druh lidí, kteří jsou produševňováni, inspirováni ve svém fyzickém, éterickém a astrálním těle andělskou bytostí, z nichž tedy mluví Anděl. Ve smyslu východní nauky dostávají pak takové osobnosti lidstva opět zvláštní jména. Lidská osobnost, která je vlastně zevně člověkem naší poatlantské doby, která však v sobě přechovává Ducha osobnosti, která je až do svého fyzického těla produševňována Duchem osobnosti, taková bytost je ve východní nauce označována jménem Dhjáni-Buddha. Dhyani-Buddha je tedy povšechný název pro lidské individuality, které jsou až do svého fyzického těla produševňovány Duchem osobnosti.

Ony osobnosti, které jsou až do svého éterického těla oduševňovány, které v sobě přechovávají Archanděla v poatlantské době, jsou nazývány jménem Bódhi-Sattva.

A ti, kteří v sobě chovají Anděla, kteří jsou tedy produševňováni ve svém fyzickém, éterickém a astrálním těle, jsou nazýváni lidskými Buddhy.

Máme tedy tři stupně: Dhjáni-Buddhy, Bódhi-Sattvy a lidské Buddhy. To je ta pravá nauka Buddhů o třídách a kategoriích Buddhů, na něž musíme pohlížet v souvislosti se způsobem využívání hierarchií. To je to podivuhodné, s čím se zde setkáváme, když pohlízíme nazpět na dřívější nevyvinuté lidi. Mezi těmito lidmi nacházíme takové, jimiž vlastně vznešené hierarchie mluví z kosmu dolů do naší planety, a že teprve poznenáhlu duchové horních hierarchií, kteří působili již před vznikem naší Země, propouštějí lidi, kteří zde dole bydlí, lidi na planetě propouštějí v té míře, jak dozrávají. A hledíme zde do nesmírné moudrosti. A mimořádně důležité je, že tuto moudrost chápeme právě v tom smyslu, v jakém jí bylo vyučováno v dávných dobách, kdy bylo lidstvo vyučováno světové pramoudrosti.

Jestliže tedy slyšíme o bytostech Buddhů (a ve východní nauce se nemluví jen o jednom Buddhovi, nýbrž o mnohých, mezi nimiž přirozeně jsou opět různé stupně dokonalosti), pak si můžeme povšimnout, že Buddha putuje po Zemi. Ale v pozadí za Buddhou přišel ještě Bódhi-Sattva a dokonce Dhjáni-Buddha.

Mohlo by tomu však být nyní i tak, že např. Dhjáni-Buddha a Bódhi-Sattva nesešoupili vůbec dolů až k produševnění fyzického těla, nýbrž že Bódhi-Sattva sestoupil jen k oduševnění těla éterického, takže můžeme tušit bytost, která nejde tak daleko, aby produševnila a inspirovala i fyzické tělo člověka, nýbrž jen tělo éterické. Zde se však může stát, že takový Bodhi-Satva, který tedy není fyzicky vůbec viditelný (neboť objevuje-li se jen v éterickém těle, není fyzicky viditelný a takoví Bodhi-Satvové, kteří nebyli fyzicky viditelní, zde rozhodně byli), že takový Bodhi-Satva může jako vyšší bytost opět obzvláště inspirovat lidského Buddha. Máme tudíž lidského Buddha, který je již inspirován andělskou bytostí, který je však ve svém éterickém těle ještě inspirován bytostí archandělskou.

Podstatné je, že zde nahlížíme do podivuhodné složitosti lidské bytosti. A mnohé individualitě dřívější doby, k níž pohlížíme nazpět, rozumíme vlastně jen tehdy, když ji chápeme jako shromaždiště různých bytostí, které se vyžívají a ohlašují prostřednictvím člověka. Neboť skutečně v mnoha obdobích nebyl dostatek velkých lidí, kteří měli působit. Potom musí mnohdy jediná osobnost být produševněna a oduševněna nejrozličnějšími individualitami vyšší hierarchie. A mnohdy, jestliže máme před sebou nějakou osobnost, nemluví k nám jejím prostřednictvím jen obyvatelstvo Merkuru, nýbrž mluví k nám individuality Merkuru a Venuše.

Podívejte se, to jsou tedy pojmy, které nás vedou k porozumění lidskému vývoji, takže poznáváme osobnosti v jejich pravé podobě, zatím co tyto, stojí-li před námi jako fyzičtí lidé, jsou vlastně pouze májou.

Zítřejší začneme tím, že se pokusíme pochopit jednotlivou fyzickou planetu, o níž jsme dosud uvažovali jen jako o hranici, že se ji pokusíme pochopit v jejím vzniku, abychom ji pak mohli pochopit jako bydliště pro příslušné bytosti.

VIII.

Düsseldorf, 17. dubna 1909

V líčení vyšších bytostí a jejich vztahů k naší světové a sluneční soustavě se dnes dostáváme ke kapitole, která vlastně náleží k oněm kapitolám, které pro dnešního člověka, poučujícího se o světě a o jeho poměrech z obyčejné populární vědy, musí být obzvlášť zarážející; neboť je nutno dotknout se oblastí, o kterých si moderní vědec nemůže naprosto nic představit. To přirozeně nespočívá na vzájemnosti; nýbrž ten, kdo stojí pevně na půdě okultismu, může ze svého hlediska veskrze přehlédnout skutečnosti moderní vědy. Nelze najít rozpor mezi tím, co bylo řečeno v těchto přednáškách a mezi skutečnostmi moderní vědy; ale zjednat soulad někdy není přirozeně tak snadné. Ti z vás, kteří mají trpělivost a postupně vše sledují, uvidí již, jak se jednotlivé věci spojují ve velký celek.

Při této příležitosti je možno říci, že velká část z toho, co zde v těchto přednáškách bude řečeno, bylo osvětleno z jiné strany – např. v přednáškovém cyklu stuttgartském (Svět, Země a člověk), lipském (Egyptské mýty a mystéria), atp.; kdo tyto cykly chápe zevně a porovnává je, může skutečně najít nějaký rozpor mezi tou či onou výpovědí. To plyne jen a jen z toho, že mým úkolem je v těchto přednáškách nemluvit o spekulativních teoriích, nýbrž o skutečnostech jasnovidného vědomí; a opravdu skutečnosti se přirozeně vyjímají jinak, jsou-li osvětlovány z jedné strany, než když je pozorujeme ze strany druhé.

Např. strom, který namalujeme z jedné strany, se bude vyjímat jinak, než když jej namalujeme ze strany druhé, a přece je to jeden a týž strom. Tak je tomu i s líčením duchovních skutečností, jestliže jsou osvětlovány z různých stran. Ovšem, vyjdeme-li z několika pojmů z nichž zkonstruujeme soustavu, pak je snadné již předem vytyčit abstraktní soustavu; ale my pracujeme zdola, a harmonická jednota vyplyne pak jako koruna. Při každém výroku je však obzvláště nutno uvážít, v jakém smyslu a v jakém směru byl učiněn. Je-li např. v nějakém populárním díle řečeno, že vzduch a plyn na Jupiteru musí být tak husté jako dehet nebo med, je to z pozice duchovní vědy v jistém ohledu dokonce groteskní představa; slovní obrat, jehož jsem použil, měl naznačit grotesknost věci – pak lze ze stanoviska dnešní vědy jistě říci: Což nevíš, že dnes fyzika dovede vyrobít vzduch v tak hustém stavu, jako je med nebo dehet? Jistě to je pro vědu samozřejmou věcí; ale na tom nesejde, neboť tímto směrem naši úvahu nevedeme. To, co věda nazývá vzduchem, jistě může být tím způsobem zhuštěno, ale pro duchovně vědecké pozorování to není vůbec nic jiného, než jiný případ pro to, že vodu lze učinit tak tvrdou jako kámen, tedy že vodu lze proměnit v led. Jistě, že je led vodou, ale jde o to, zda věci pozorujeme živě v jejich funkcích nebo v mrtvém smyslu dnešní vědy. Že led je vodou, je samozřejmé; ale kdybychom poradili někomu, kdo je zvyklý po celý rok pohánět svůj mlýn vodou, aby jej poháněl ledem, co by nám pak řekl?

Nezáleží tedy na abstraktní představě, že led je vodou, nýbrž na tom, abychom rozuměli vesmíru v jeho činnosti. Zde musí vládnout zcela jiná hlediska, než při abstraktním zabýváním se čistě látkovou přeměnou (hustotou). Právě tak, jako nemůžeme ledem pohánět mlýny, nemůžeme přirozeně vdechovat vzduch, který je tak hustý jako med nebo dehet. A v tomto uvažování spočívá klíč duchovní vědy. Neboť nepozorujeme světové koule způsobem, jak se dnes pozorují, jako hmotné hroudy určité velikosti, které se zde ve světovém

prostoru pohybují, a v nichž moderní astronomická mytologie vidí právě jen koule hmotného druhu. Pozorujeme je v jejich živém duševně-duchovním bytí, pozorujeme je, jinými slovy, v jejich celistvosti. Tedy v této celistvosti je nutno pozorovat to, co v duchovně vědeckém smyslu nazýváme vznikem jednotlivých světových těles.

A nyní zvolme jako první příklad vzniku světového tělesa starý Saturn, o němž víme, že z něho počala naše evoluce. Řekl jsem již, že tento starý Saturn byl zprvu tak velký, jako celá naše dnešní sluneční soustava. Tedy – co v obsáhlejší smyslu nazýváme starým, dávným Saturnem v jeho počátečním stavu, je přibližně tak velké, jako celá sluneční soustava. Nesmíme si však tento dávný Saturn představovat pouze jako hmotnou kouli, víme přece, že neměl ještě vůbec nic ze tří materiálních stavů, které dnes nazýváme pevný, tekutý a plynný, nýbrž že pozůstával jen z tepla nebo ohně. A nyní si představme, že by tato pradávna tepelná koule byla kruhem a-b-*c-d (viz. obr. na str. 80.).

Vzpomeňme si zároveň, že jsme řekli: tam, kde se tato tepelná saturnská koule vyvíjí dále v kouli sluneční, vystupují zřetelně v okruhu sluneční koule ony bytosti, jež tvoří zvěrokruh. Již tehdy jsem vám však naznačil, že tento zvěrokruh, i když zde ještě nebyl tak hustý, tak kompaktní, jako za slunečního bytí, přesto se již nachází i kolem starého Saturnu. Představme si tedy v okruhu starého Saturnu vládnout Trůny, Cheruby a Serafy, kteří jsou vlastně pro nás v duchovním smyslu zvěrokruhem. Nechť je tedy linie A-B-*C-D zatím v duchovním smyslu zvěrokruhem.

Možná si řeknete: jak to vlastně souhlasí s dnešním označením zvěrokruhu?

Ó, souhlasí to dokonale, jak se ještě v průběhu následujících přednášek o tom plně přesvědčíme. Jen si to musíme nejdříve představit následujícím způsobem: Mysleme si, že bychom se mohli postavit někde na této dávné saturnské kouli na určité místo. Nyní zvedneme ruku a ukážeme prstem ven; pak je nad tímto místem oblast oněch Trůnů, Cherubů a Serafů. Popojdeme-li kus dále a opět ukážeme prstem ven, pak jsou na místě, kam ukazujeme, opět jiní z Trůnů, Cherubů a Serafů, neboť tyto tři skupiny bytostí tvoří řady kolem dokola dávného Saturnu.

*****obr 80

A nyní si pomysleme, že bychom chtěli označit směr, v němž se jistí Trůnové, Cherubové a Serafové nacházejí. Zde není jeden jako druhý, nejsou jako dvanáct stejných vojáků, nýbrž velmi značně se liší jeden od druhého; všichni jsou individualizováni, takže ukazujeme-li z různých bodů, ukazujeme na různé bytosti. A abychom mohli ukázat na toho pravého z Trůnů, Cherubů, Serafů, označujeme si to určitou hvězdnou konstelací, postavením hvězd. Je to tedy znamení, značka. A zde potom říkáme: Zde, v tomto směru se nacházejí oni Trůnové, Cherubové a Serafové, jež nazýváme Blíženci, v jiném směru ti, jež nazýváme Lvem atd. Jsou to tedy jakoby znamení, udávající ten směr, v němž existují dotyčné bytosti.

•

Tato podivuhodná hvězdná seskupení chápeme zprvu jako taková znamení. Jsou ještě něčím jiným, ale zatím si musíme ujasnit, že mluvíme-li o zvěrokruhu, máme co do činění s duchovními bytostmi.

Nejprve na tento ohňový útvar, nazývajících se dávný Saturn, působí Trůnové. Došli ve svém vývoji tak daleko, že mohou dát své vlastní podstatě vytékat. Necháávají svoji tepelnou podstatu (substanci) vkapávat do této saturnské hmoty. Tím vznikají – jak jsem vám řekl – kolem dokola tyto útvary, které jsme označili jako vejčité formy, jako „vejce“ – poněkud groteskně, ale vždyť skutečně mají takovou formu.

Můžete se nyní ptát: Jak je to vlastně zde s touto podstatou? Byla zde již dříve nějaká tepelná substance?

Co zde existovalo dříve, to můžeme označit vlastně jen jako jakýsi neutrální světový oheň, který je celkově totožný se světovým prostorem, takže bychom mohli právě tak dobře říci: Dříve zde byl jen světový prostor, který byl jakoby ohraničen, a nyní je do povrchu vkapáváno to, co můžeme nazvat tepelnou podstatou starého Saturnu. V okamžiku, kdy tato tepelná podstata je vkapávána do starého Saturnu, jsou též z obou stran činný bytosti, k nimž je zde nutno přihlídnout. Řekli jsme již: Zde v nitru dávného Saturnu nacházíme Mocnosti neboli Duchy formy, Duchy pohybu neboli Síly a Panovníky neboli Duchy moudrosti. Ti jsou činní v nitru, zvenku působí dovnitř Cherubové, Serafové a Trůnové, a důsledkem toho je, že zde nastává součinnost bytostí z venku s bytostmi uvnitř.

*****81

V první přednášce bylo řečeno, že můžeme rozlišovat vnitřní, duševní oheň, který cítíme jako vnitřní tepelnou libost, a zevně vnímatelný oheň. Mezi oběma uprostřed leží neutrální teplo. Toto neutrální teplo je vlastně zde uvnitř této vejčité formy. Oproti tomu nacházíme nad tím jakoby rozestřeno duševní teplo, jakoby zvenku sem zářící, ale držící se nazpět. Je tomu obdobně, jako kdyby sem zvenku zářilo duševní teplo, ale zastavilo se před tím, co je zde uvnitř jak neutrální oheň. Z nitra je pak odráženo vlastní vnímatelné teplo. Pak je tedy to, co máme v náčrtku 1.* nakresleno jako takovou tepelnou vejčitou formu, takové „vejce“, uzavřeno mezi dvěma proudy: zevním $*(x)$ duševním tepelným proudem a vnitřním (y^*) tepelným proudem, který by zevními smysly byl vnímatelný. Tedy jen to, co je uvnitř, je fyzicky vnímatelným teplem.

A nyní se součinností vnějšího a vnitřního tepla začne každý takový saturnský vejčitý útvar otáčet. Každý takový saturnský ovoid se pohybuje kolem dokola a ocitá se pod působností některého z Trůnů, Serafů a Cherubů, kteří jsou zde kolem dokola. A nyní nastává něco velmi pozoruhodného.

Představte si: ony vejčité formy přicházejí při svém putování konečně opět na bod, kde byly původně vytvořeny. Jak již bylo řečeno (podávám skutečnosti duchovně vědeckého pozorování), když sem dojdou, zastavují se tiše, nemohou dále, jsou zde zadrženy. Každý takový ovoid, každé takové vejce, je vytvořeno na určitém bodě, projde kruhem dokola a je zadrženo, když došlo na místo, kde bylo vytvořeno. Vytváření trvá však pouze až do jisté chvíle, potom přestává, pak již tyto tepelné formy nejsou vytvářeny. Jestliže jsou nyní

všechna tato „vejce“ zadržena na jednom bodě, pak spadají na sebe. Potom, když se navzájem kryjí, tvoří všechna jednu jedinou vejčitou formu. Tedy na místě, kde jsou původně vejčité formy vytvářeny, tam nakonec zůstávají stát, tam nabývají klidu. A přirozeně – od okamžiku, kdy se již žádné nové netvoří, spadají všechny dohromady a nakonec se kryjí. Vznikne zde tedy koule v okruhu. Tato koule vzniká samozřejmě teprve průběhem doby. Je vlastně nejhustší ohňovou látkou, je také tím, co můžeme nyní v užším smyslu nazvat Saturnem – neboť stojí na onom místě, kde je dnešní Saturn. Protože se všechno jistým způsobem opakuje, opakoval se i při vzniku naší Země celý tento postup. I dnešní Saturn vznikl tak, že skutečně byl na určitém místě zadržen. Postup vzniku dnešního Saturnu je tentýž, ačkoli k tomu nedošlo přesně na místě, kde byl zadržen dávný Saturn (protože se věci z jistých důvodů posunují).

Malá saturnská koule se tedy rodí z velkého, rozsáhlého původního Saturnu součinností všech světových mocností, které náleží k hierarchiím. Nyní se podíváme na tento bod, kde se všechny tyto koule nejprvnějšího Saturnu nakonec zastavily. O tomto bodu nyní mudrci pramoudrosti pravili následující:

Na tomto starém Saturnu byla vytvořena první vloha fyzického lidského těla. Toto lidské tělo je ve své prvotní vložce formováno (*vytvářeno*) vlastně z tepla, ale v tomto tepelném těle jsou již uloženy v zárodku všechny vložky pro pozdější orgány. V bodě, kde prvně podnícený pohyb dospívá opět ke klidu, vznikla vložka pro ten orgán v lidském těle, který pak později, když svůj pohyb zastaví, přivádí ke klidu též celé hybné ústrojí fyzického těla – je to srdce. Zde, z prvního podnícení k pohybu, vychází vložka srdce, ale vzniká ve své první vložce jen tím, že je opět v tomto bodě pohybu přiváděna ke klidu. Tím se srdce, když přestane tlouci, stává oním orgánem, jímž je celé fyzické tělo ve svých funkcích přiváděno ke klidu.

Ve staré řeči byl pak každý článek lidského těla označován zcela určitým jménem. Srdce bylo označováno jako Lev v těle. Světová pramoudrost říká: Na který směr ve zvěrokruhu je nutno ukázat, chceme-li vystihnout oblast, z níž byla dána první vložka k lidskému srdci? Ukázali vzhůru, a nazvali tyto Trůny, Cheruby a Serafy, kteří odtamtud působili, oblastí Lva. Člověk promítl svoji vložku do světového prostoru a oblast svého těla, kterou si navykl vnitřně nazývat Lvem, pojmenoval i zevně ve zvěrokruhu oblastí Lva. Takovým způsobem spolu věci souvisí.

Tak byly i všechny ostatní vložky člověka vytvořeny tímto zvěrokruhem. Srdce bylo vytvořeno z oblasti Lva. Co je blízko srdce, podmínky hrudního koše, tedy to, co zde musí být k ochraně srdce, bylo nazýváno hrudním pancířem v lidském těle. Ten musel přirozeně být ve své vložce vytvořen o jednu oblast dříve, před ukončením srdce. A vytvořilo se jiné jméno pro hrudní pancíř, které bylo vzato z označení zvířete, které od přírody takový pancíř má, totiž od raka. To, co je u raka jako přírodní pancíř, to se vlastně venku ve zvěrokruhu nazývá „hrudní pancíř“. Proto byla tato oblast nazvána „Rakem“. Nachází se po jedné straně Lva.

Podle téhož principu byly pojmenovány i ostatní oblasti zvěrokruhu. Ve skutečnosti je to do světového prostoru promítnutý člověk, který poskytl jména pro označení různých oblastí zvěrokruhu. Není přece někdy snadné najít původní smysl (*význam*) z mnohdy zkomolených jmen, jak to vidíte na příkladu Raka. Jméno nebylo mnohdy předáno přímočaře. Chceme-li mít jasno, musíme často pohlížet zpět na původní smysl věci.

Nyní však ponechme stranou, jak tento Saturn opět zanikl, jak se opět rozplynul. Pohovoříme si hned o tom, jak vývoj pokračuje dále, když uplynula pralaja. Když se tedy onen saturnský útvar opět rozplynul, začíná doslova nová evoluce, nové tvoření. To první, co se děje, odpovídá přesně tomu, co se dělo dříve na Saturnu. Pak, když se celé saturnské bytí tímto způsobem opakovalo, počíná dále směrem ke středu druhé tvoření. Postupujeme k onomu vývojovému stupni, který obvykle označujeme jako vývoj starého, dávného Slunce.

To se děje tím způsobem, že podobně, jako se dříve obětovali Trůnové, se nyní obětuje jiný stupeň duchovní hierarchie – ony bytosti, které nazýváme Panovníky neboli Duchy moudrosti. Trůnové jsou mocnější bytosti; mohou ze sebe vykapávat fyzickou substancialitu, tepelnou substancialitu. Proto mohou ze svého vlastního těla – jak jsme to popsali – vykapávat podstatu Saturnu. Panovníci neboli Duchové moudrosti mohou však obětovat jen éterické tělo, které je řídkší. Fyzické tělo jako vlohu člověk již má; éterické tělo mu nyní dávají Panovníci neboli Duchové moudrosti. A to se děje ve druhém okruhu (*cyklu*).

Nakreslím nyní (viz. obr. na str.*** 84) druhý okruh. To by byla původní velikost dávného Slunce. Je zmenšena, stažena oproti velkému dřívějšímu okruhu. Tím, že byla zmenšena, stala se hustší; tím je dána možnost, že uvnitř dávného Slunce není nyní jen tepelná substance, nýbrž zhuštěná tepelná podstata, plynně-vzdušná podstata. Nyní spolu působí z okruhu s ostatními dříve jmenovanými bytostmi Panovníci a uvnitř v tomto slunečním okruhu jsou ještě pouze Mocnosti a Síly neboli Duchové formy a Duchové pohybu. Všechno ostatní působí dovnitř ze slunečního okruhu.

*****84

Nyní, zcela podobným způsobem jako u dávného Saturnu, probíhá následující: Tvoří se jisté proudy (*vlnění*), které jsou tvořeny duchy okolí. Jenže nyní spolupůsobí Panovníci. Tím jsou tyto proudy o něco hustší než byly ony, které dříve způsobovali pouze Trůnové. Zde uvnitř se masa stahuje, sráží, a nyní je jedna výparová koule (*koule z výparů*) po druhé mezi těmito oběma proudy stlačována. Tato koule se tedy liší od saturnské koule tím, že Saturn se všemi svými bytostmi pozůstává jen z tepelné podstaty a vše se vlastně koná jen v prostoru; ale tato koule zde je prolnta éterem, éterickou tělesností. I když je hustá jako plyn, je prolnta éterickou tělesností. Tím žije celá tato koule; je vnitřně živou bytostí. Zatímco Saturn je vnitřně pohyblivou bytostí, plnou ruchu – až je Lvem ve svém pohybu zastaven, je Jupiter – (můžeme jej nazvat Jupiterem, protože co je na nebi jako Jupiter, je opakováním toho, co tehdy jako kus Slunce se zpodobnilo) – je Jupiter vnitřně živý. Máme tedy dávné Slunce. Koule krouží nyní kolem, jsou živými koulemi, velkými živými bytostmi.

Nyní si musíte místo Lva představit jinou oblast zvěrokruhu, kde jsou tyto koule původně vytvářeny, rozněcovány; totiž onu oblast, kterou jsem na začátku nazval oblastí Orla. V této oblasti vzniká původně podnět k této sluneční kouli, k této živé bytosti v kosmickém prostoru. Nuže, když tato živá koule obešla jednou kolem, ukončila celý okruh, navrací se opět do oblasti Orla. Nyní však nastává něco jiného. Zatímco na tomto místě počala koule předtím vnitřně žít, je nyní, když přichází nazpět do téhož bodu, tímž vlivem, který ji dříve povolal k životu, usmrcována. Pak, když byly všechny usmrceny a žádná nová již nevzniká, je také konec se životem tohoto dávného Slunce. Život spočívá v tom, že zde vznikají nové koule

a nakonec se zde kryjí na místě, kde jsou ze světového prostoru usmrcovány. Tuto smrtící ránu, kterou život dávného Slunce dostává ze světového prostoru, pociťovali lidé jako bodnutí „Štíra“. Proto byla tato oblast, jelikož zároveň usmrcuje, nazvána oblastí Štíra. Tak vidíme na tomto místě nejen souhvězdí, jež probouzí mrtvou látku k životu: Orla, ale i souhvězdí vysílající síly usmrcující: souhvězdí Štíra.

Můžeme tedy říci: V souhvězdí Lva jsou ve zvěrokruhu ony síly, které původní život fyzické lidské vlohy přivedly ke klidu; v oblasti Štíra jsou ony síly, které jsou schopny život jako takový usmrcovat. Souvislost s dnešními jinak utvářenými poměry ještě poznáme; ale to se může dít jen postupně. Přes původní poměry je totiž položena hustá mája, hustý závoj.

Jděme nyní dále. Další poměry nemusíme již tak zevrubně rozebírat, neboť jsme již viděli smysl těchto označení, celého postupu. Jen jedno musí být ještě připomenuto:

Jakým tělesem je vlastně Saturn?

Je tepelným tělesem. Pohlížíte-li na Saturn, jste na zcela nesprávné cestě, domníváte-li se, že je tělesem, jež můžete srovnat s jinými světovými tělesy, třeba s Jupiterem nebo Marsem. To, co se tam nachází, není vskutku nic jiného, než tepelný prostor. A že jej vidíte právě tak, jak jej vidíte, má příčinu v tom, že je možné na něj pohlížet skrze světelný prostor.

Představte si, jak vypadá něco, nač se díváte jako na neosvětlené skrze prosvětlený prostor. Vyhlíží to modravě. Můžete to studovat při plamenu obyčejné svíčky; tato se jeví uprostřed modrou a kolem dokola je jakási světelná zář. Vždycky, když se díváme na něco temného skrze něco osvětlené, jeví se to modře. Říkám to vědomě; vím, že se ocitám v nebezpečí, že vyslovuji proti celé mechanické optice novější doby „nesmysl“. Ale tento „nesmysl“ je nyní opět správným. Dnešní fyzika neví, proč se celý nebeský prostor zdá být modrým. Zdá se být modrým proto, že je temný, černý, a že jej vidíme skrz prosvětlený prostor.

Všechno temné, viděno skrze prosvětlené, působí modře. Proto se také Saturn, když jej pozorujeme, jeví jako poněkud modravé světové těleso.

Věci, které se zde pronášejí, se úplně shodují se skutečnostmi vědy, neshodují se pouze s fantastickými teoriemi, jež jsou vymyšleny. Zašli bychom bohužel příliš daleko, kdybych vám ukázal, jak vzniká takzvaná tvorba kruhů – prstenců na Saturnu také z tohoto hlediska, protože máme právě u Saturnu co činit s neutrální tepelnou vrstvou, s duševní tepelnou vrstvou a fyzicky vnímatelnou tepelnou vrstvou. Tak vzniká z pozorování těchto různých vrstev skrze osvětlený prostor klam, jako bychom měli plynovou kouli, která by byla obklopena určitým prachovým kruhem – prstencem. Jde zde jen o optický úkaz: Saturn je i dnes ještě tělesem pozůstávajícím pouze z tepelné substance.

Tyto věci je přirozeně možno říci jen v takové souvislosti, jako je dnešní; jinak by jim nebylo možno porozumět. O každém Saturnu je tedy nutno mluvit tak, že ve své podstatě pozůstává z tepelné podstaty a že vše na Saturnu je nutno vysvětlovat tímto způsobem. Každý Jupiter, který není ničím jiným, než stupněm Slunce, je útvarem pozůstávajícím v podstatě z plynu a tepla. Tak je tomu i u dnešního Jupitera, který je opakováním starého Jupitera. Přirozeně, že se prostorové poměry poněkud mění. Dnešní Jupiter také nestojí na témže místě jako dřívější, ale v podstatě je tomu tak.

A nyní přicházíme dále, a museli bychom tímto způsobem vysvětlit Mars. Museli bychom jej vysvětlit jako kouli ochlazenou z veliké koule až k vodnatosti, a museli bychom nakonec vidět, jak ze všeobecné, velmi řídké vody se na jednom místě odlučuje zhuštěná vodní koule. Opětně vzniká tak, že všechny ty jednotlivé vodní koule, které v okruhu vznikají, jsou nakonec na jednom určitém místě zadržovány. Právě tak, jako je na Saturnu zabrzděn pohyb Lvem, jako je na Jupiteru způsobována smrt Štírem, tak jsou na Marsu zadržovány tyto vodní koule; přirozeně je to na Marsu v jednotlivostech poněkud jiné nežli u Jupitera a Saturnu. Dnešní Mars je tedy opakováním starého Měsíce. Stojí na témže místě, kam až sahal dávný Měsíc. Je to druhý kus dávného Měsíce; první kus je náš Měsíc, který je struskou; co zůstalo živé, co představuje druhý pól, zůstalo při opakování v dnešním Marsu.

Mluvíme-li o Marsu jako o třetím stavu našeho planetárního vývoje, souhlasí tento stav se stavem starého Měsíce. Mars je tedy v podstatě vodním tělesem. A na tomto dávném Měsíci nebo dávném Marsu bylo člověku včleněno astrální tělo, t. j. první (*počáteční*) vědomí. A tento člověk vzhledem ke svému tělu pozůstával ze substance martovské nebo měsíční vody. Právě tak, jako bylo dnes vybudováno lidské tělo ze substance země, bylo tehdy lidské tělo vybudováno z ohně, vzduchu a vody. Podle nejhustší substance byste tehdy mohli člověka nazvat vodním člověkem. Stal se jím hlavně tím, že mu bylo vočkováno astrální tělo. Nebyl to ještě člověk nadaný jáství, ale člověk nadaný astralitou. Událo se to, když byl na jednom místě k tomu opět dán podnět. Po pohybu v okruhu došlo k návratu na tentýž bod, odkud se vyšlo. Zde byla ve zvěrokruhu oblast, kterou označujeme jako vodního člověka, jako Vodnáře. Ve Vodnáři spatřujeme tedy znamení zvěrokruhu, které člověku na starém Měsíci nebo starém Marsu přineslo vědomí po jednom otočení.

A nyní již přikročíme k Zemi.

Země je čtvrtým vývojovým stavem (*manvantarou*) vývoje. Opakují se tři dřívější stavy: tvoří se Saturn; utváří se Slunce a zanechává pozadu Jupitera, který je opakováním Slunce; tvoří se Měsíc; zanechává pozadu Mars; a nakonec vzniká Země s tím, co jsem popsal, s oddělením se Slunce a s oním kusem, který se odděluje jako měsíční struska. – Víte, že první vložka k jáství se uskutečnila ve staré lemurské době, kdy nynější Měsíc vystoupil ze Země. K tomu mohlo dojít jen tím, že byl opět z okruhu dán k tomu podnět, že se uskutečnilo otočení. K čemu byl dán popud (k přijmutí jáství v prvním stupni), to pak uzrálo, když se uskutečnilo jedno otočení.

To se odehrálo ve staré lemurské době. A tehdy bylo nutno ukázat na ono místo zvěrokruhu, které dnes označujeme jménem Býka, a to z toho důvodu, že člověk v době, kdy byla tvořena tato pojmenování, velmi názorně a velmi konkrétně cítil (*vnímal*). Toto označení vzniklo v podstatě v egyptské tajné nauce, v chaldejské esoterní nauce. Tam byl původ tohoto označení a s věděním o pravém významu tohoto slova se setkáváme již jen u skutečných esoterních nauk.

Nejprvnější vložka k „já-jsem“ vyjadřuje se v řeči, v tónu; ale všechna tvorba tónů, tvorba hlasu, je v jistém vztahu, o němž se zde nebudeme zmiňovat, který zná však každý okultista a jenž může být sledován někdy v důvěrnějších přednáškách. Je ve zcela určitém vztahu k rozplozovacím dějům, což můžete poznat ze skutečnosti, že se u mužského pohlaví dostavuje s pohlavní zralostí přeměna hlasu. Zde je skrytá souvislost.

Vše, co souvisí s těmito schopnostmi a ději, to všechno shrnulo staré vědomí pod býčí povahu člověka. A z toho vlastně pochází toto označení zvláštního souhvězdí, které má pro Zemi opět týž význam, jako Lev pro Saturna, jako Štír pro Jupitera, jako Vodnář pro Mars. Když pak nadešla egyptská doba, nastala tím třetí poatlantská kulturní epocha. První byla „staroindická,,“, druhá „staroperská,,“, a třetí kulturou byla kultura „egyptská,,“. Tyto kultury jsou příslušná opakování (jak bylo již často vyloženo) celých vývojových stavů (*dějů*) Země. Lemurská doba je třetím zemským časovým obdobím (*eonem*). Egyptská skrytá nauka opakuje proto v podstatě v duchovním zrcadlení děje lemurské doby. Co se událo v této době, věděli nejlépe kněží egyptských mystérií, neboť se to zrcadlí ve zvláštní kultuře Egypta. Proto se egyptská kultura cítila spřízněna se souhvězdím Býka, se službou býku vůbec.

Tak vidíme, milí přátelé, že není nijak snadné poukázat na skutečné pochody, k nimž docházelo při vzniku našich nebeských těles a toho, co s tím souvisí. Neboť jak vznikají nebeská tělesa?

Náš Saturn, náš Jupiter, náš Mars atd. vznikly vlastně tím, že se původně utvořily schrány. Jedna po druhé je usmrcována, a když nyní ustává vyvolávání něčeho do života, stlačují se nakonec všechny tyto kulovité útvary, které dříve tvořily schrány, obaly, dohromady v jeden útvar okruhu. Každé takové nebeské těleso, jako je Saturn, Jupiter, Mars, vzniklo tím, že původně zde byla jakási schrána; ta se pak tím, že se jedna koule kladla na druhou, zhustila v útvar, který se pak viditelně objevuje v nebeském prostoru. Nemáte zde nic z nějakého mechanického postupu plitké Kant-Laplaceovy teorie o vzniku světa, nýbrž máte zde z duchovních vztahů hierarchií čerpaný živý vznik takových útvarů, jaké dnes vidíme jako světová tělesa v Saturnu, Jupiteru a Marsu.

Založení čtyř „základních“ částí člověka světovými bytostmi hlavních souhvězdí a sluneční soustavy.

Fyzické tělo založili v saturnském věku Duchové vůle.
Éterické tělo založili ve slunečním věku Duchové moudrosti.
Astrální tělo založili v měsíčním věku Duchové pohybu.
„Já“ založili v zemském věku Duchové formy.

Blíženci Rak

Býk Lev

První základ k „já jsem“. Základ fyzické soustavy.

Beran Panna

Síly (12) zvířetníku (jejichž nositelem je tělo éterické a astrální), by utvářely fyzické tělo člověka do zvířecí podoby
– lidské podoby nabývá spolupůsobením sil sluneční soustavy (*?7).

Ryby Váhy

•

Vodnář Štír, Orel

Základ astrální soustavy Základ éterické soustavy

Kozorožec Střelec

IX.

Düsseldorf, 18. dubna 1909

Je přirozené, že u takového výkladu, jako byl ten včerejší, se otázky přímo nakupí, a že u takového poprvé slyšeného líčení takových obsáhlých pravd, jež se vztahují ke kosmu, může všelicos zůstat nesrozumitelným. Nuže, již včera jsme zdůraznili – a prosím, abyste k tomu vždy přihlíželi – že zde nic není charakterizováno z nějaké spekulace, z nějakého schématu, nýbrž z opravdových skutečností, které nazýváme skutečnostmi kroniky akaše; a proto se tyto skutečnosti mohou teprve dodatečně spojit v určitý systém.

Jedna z otázek, která by mohla pro leckoho vyplynout, necht' je dnes předem zodpovězena; otázka zní: jak je tomu vlastně s dokončenou planetou?

Včera jsme v jistém vztahu sledovali vznik oběžnice až k jejímu dokončení, až k onomu časovému bodu, kdy je zde jako viditelný předmět. A nyní by mohl někdo říci: Ano, ale oběžnice, které nyní vidíme na nebi, ty snad přece nevznikly všechny před tímto časovým bodem, který jsme včera líčili; nejsou přece teprve v počátečním vzniku? Není tomu tak.

Musíme si ujasnit, že pro planetu, jakmile bylo dosaženo onoho bodu, o kterém jsem včera mluvil, pak vlastně nastává nové časové období. Představme si, že bychom chtěli sledovat vznik planety, ne jak se děl u dávného Saturnu, kdy zde byl právě jen tento dávný Saturn, nýbrž jak se děl při tvoření Země. Zde se také nejprve, jako opakování, utvořil prvotní Saturn, takže po uplynutí vývoje saturnského, slunečního a měsíčního se opětovně na počátku zemského vývoje nejprve vytvořilo mohutné tepelné nebo ohňové těleso, a pak tu vzniklo všechno, co jsem vám řekl o vývoji Saturnu. Tu pak také nastala chvíle, kdy se v jednom bodě této kolem sebe samé se pohybující mohutné ohňové koule vlivem oblasti Lva ve zvěrokruhu odloučil tento Saturn (ten, který dnes nazýváme Saturnem), který v tomto odloučení dosáhl svého vrcholu. Tehdy vznikla samotná planeta.

Nesmíme si nyní představovat, že by snad toto uklidnění bylo myšleno v této chvíli třeba jako vliv Lva obdobně, jak byl zastaven dávný Saturn, nýbrž dávný Saturn se má následovně: Saturn tehdy vznikl; pohyby, které zde dříve byly, ustaly. V sobě se Saturn stal bytostí, která vše, co dříve bylo kolem vsála, v sobě sjednotila. To vše se stalo následkem tohoto (jak bychom to mohli nazvat) lvího vlivu; ale velká koule, z níž se tento Saturn odloučil, se nyní stáhne, je nyní uvnitř jako malý míč. Protože se celý tento útvar stáhne dovnitř, podrží i Saturn (když tento vliv působil a jeho pohyby uvnitř byly zastaveny) jistým způsobem pohyb, jež původně dostal. Předtím potřeboval svůj vlastní pohybový popud; neboť se potřeboval v této kouli dále, jakoby plováním, pohybovat. Když se tato koule z něho stáhla nazpět, šlo to poté (ačkoli byl vnitřní pohyb přerušeno) samo sebou. A tento pohyb sám ze sebe, když se uskutečnil první náraz, to je dnešní pohyb, dnešní otáčení Saturnu.

Podobně je tomu u Jupitera, neboť když se počala tvořit Země, stalo se to, co jsem nyní líčil. Pak nastala diferenciacie v kouli, která se stáhla dovnitř. Pod souhvězdím Štíra nastalo usmrcení jednotlivých koulí. Ty se naskládaly vzájemně do sebe. Zato však nyní počal vlastní vnitřní život. Když byl Jupiter jako velká živá bytost usmrcen, započal život jednotlivých na něm žijících bytostí, a on se pohyboval dále, když se nyní opět celá koule stáhla, když tímto způsobem našel náraz (*impuls*) sám v sobě.

To, co dnes pozorujeme jako pohyb Saturnu, Jupitera atd., to je následek, důsledek, který vznikl teprve tehdy, když byl tvořivý děj, jež jsem líčil včera, ukončen.

Další obtíž, zdá se, vznikla, když jsem mluvil o tom, že druhá planeta, která se zde oddělila, je prý dnešní Jupiter, třetí Mars, zatímco v časovém postupu se přece mluví o tom, že nejprve zde byl vývoj saturnský, pak sluneční a pak měsíční. To je rozhodně oprávněné; neboť jak bylo řečeno, máme u nynějších planet co do činění s tím, co se událo jako opakování při čtvrtém stavu, při vývoji zemském. – Tehdy, když se nejprve tvořil Saturn, zde byl skutečně jen Saturn; když nastal vývoj sluneční, byly v tomto druhém tělese, které se vytvořilo, poměry takové, že musíme mluvit o Slunci.

Když však po saturnském vývoji proběhl vývoj sluneční, bylo přece celé dění se slunečním vývojem ukončeno, takže pohlížíme-li nazpět na tyto první stavy planetárního vývoje naší Země, musíme si uvědomit, že nyní již byly také ukončeny. Mluvíme-li o vývoji Země, pak tomu tak není. Zde vzniká nejprve Saturn; pak ovšem jako opakování Slunce; ale to se posunuje dále dovnitř, není to ukončeno. Je ponecháván pozadu Jupiter jako zbytek opakování slunečního vývoje. K tomu musíme přihlídnout. – Pak opakuje Země měsíční vývoj. Tento byl (jestliže opětovně pohlížíme nazpět na celý vývoj) přece tehdy ukončen. Při zemském vývoji není měsíční údobí žádným závěrem. Jde dále dovnitř. Co zde při opakování zůstává pozadu, je Mars.

Vidíme tedy, že nynější oběžnice, které můžeme spatřit na nebi, si musíme rozhodně představit tak, že vznikly během oné doby, kterou v naší soustavě kroniky akáša označujeme jako čtvrtou, jako dobu zemského vývoje.

*****91

Musíme tedy přihlížet k těmto věcem. Není možné mluvit o celém světě a o všem se zmínit. Jen jedno vás asi ještě napadlo: že nejprve zde bylo jakési kulovité těleso. Např. u Saturnu jsme hovořili o ohňové kouli, nebo o jakémisi velkém ohnivém ovoidu, a pak jsme vlastně mluvili o otáčení. Tak tomu také vskutku je, představíme-li si původně jakýsi vejčitý útvar nebo kouli.

Když se nyní tato koule, shodující se s nejpůvodnějším saturnským stavem otáčí, děje se stále více a více toto: odlučuje se jakýsi pás, který nejde kolem celého ovoidu, nýbrž který je jen jakousi širokou páskou, stuhou. A uvnitř tohoto pásu se hromadí jednotlivé formy, útvary, které jsou kolem dokola vytvořeny. (Viz. náčrtek a.)*

Tvorba tohoto prstence je zcela všeobecný kosmický zákon. Mimo jiné vidíte v kosmu tento zákon v tom (jestliže si všimnete), že vše spočívá vlastně v jistém nahromadování podél rovníku nebo prstence; neboť tomuto zákonu vděčí za svoji existenci Mléčná dráha. Vidíme-li tuto Mléčnou dráhu jako nejkrajnější prstenec kolem dokola v nebeském prostoru, a mezi tím ojedinele hvězdy, pak to plyne ze zákona, že jakmile začíná otáčení, shromažďují se věci v prstenci. Naše světová soustava, jaká je, má vlastně proto jakousi čočkovitou formu – není přímo kulatá, jak se obecně tvrdí, nýbrž je čočkovitá, a na dalekém rovníku je nahromaděn

prstenec.

Takový prstenec si také musíte představit při vzniku planety. Kdybychom tedy – všeobecně řečeno – vzali např. vejce a chtěli na ně schematicky nakreslit ony různé stavy, pak bychom museli vzít celé vejce a namalovat na ně (třeba červeně) takovýto prstenec. Nesměli bychom namalovat červeně celé vejce, nýbrž jen prstenec. Podél tohoto prstence se shromažďují tělesa, která jsou vybrána k tomu, aby vytvořila světové těleso. Na jednom místě bychom museli nakreslit bod, kde se vše shromažďuje.

Vidíme tedy, milí přátelé, že seskupení, rozdělení hvězd, jak je máme kolem sebe v prostoru, je výsledkem působení duchovních bytostí, nebo hierarchií. Neboť mluvíme-li o zhuštění, stahování velké masy, musíme si být vědomi, že toto stahování se neděje samo sebou, nýbrž že se děje působením oněch bytostí, které jsme si vylíčili jako bytostí vyšších hierarchií.

A shrneme-li si, co jsem líčil, pak musíme říci: Zatím co se vytvářel starý Saturn, zatím co se tedy do dávného Saturnu včleňovala ona mohutná ohnivá masa, z níž vpodstatě vznikla celá naše sluneční soustava, prožívali Duchové osobnosti svoje lidské bytí; za slunečního vývoje prožívali svoje lidské bytí Archandělé neboli Duchové ohně; pak za měsíčního vývoje Andělé, a na Zemi prožívá svoje lidské bytí člověk.

Ale zde je tomu přece tak, že tento člověk měl co do činění se vším, co se stalo před tím. To, co dnes nazýváme fyzickým tělem, obdrželo svoji první vlohu v průběhu nejprvnějšího vytváření Saturnu. Tehdy toto fyzické tělo ještě nebylo proluto nějakým éterickým tělem, nebylo ještě proluto tělem astrálním; ale bylo již tehdy založeno tak, že po přeměnách, k nimž u něho došlo později, se mohlo stát nositelem našeho dnešního duchovního pozemského člověka. Zcela pomalu a poněmáhu dostávalo toto lidské fyzické tělo svoji vlohu v průběhu dávného saturnského vývoje, a tím, že se tento dávný Saturn vytvořil, že se otočil, kroužil podél jednotlivých znamení zvěrokruhu, vznikly vlohy lidského těla články po článku.

Tak, jako v době, kdy Saturn stál ve znamení Lva vznikla vloha pro srdce, tak vznikla vloha pro hrudní koš, hrudní pancíř, když se Saturn nacházel pod vlivem znamení Raka; vloha k symetrickému vytvoření člověka (tj. že je utvářen na obě strany stejně) vznikla, když se Saturn nacházel pod vlivem souhvězdí Blíženců. A tak bychom mohli sledovat lidské tělo část po část. A když se podíváme na zvěrokruh, kde stojí znamení Berana, mohli bychom říci: vloha k naší horní části hlavy vznikla (byla nám poprvé včleněna), když dávný Saturn stál ve znamení Berana. Vloha k našemu mluvícímu ústrojí nám byla včleněna, když Saturn stál ve znamení Býka. Představíme-li si nyní člověka takto rozděleného, pak můžeme venku ve zvěrokruhu spatřit tvůrčí síly pro všechny lidské články.

Toto bylo ve starých mystériích obrazně vyjádřeno tak, že se zvěrokruh nakreslil podobně jako zde na stropě sálu. Jsme náhodou, jak se říká – není však náhody – v sále, který je nahoře vyzdoben zvěrokruhem. Dříve nebyl zvěrokruh kreslen tak, že by byl rozložen na své příslušné formy zvířat, ale tak, že k příslušným sférám byly přikreslovány jednotlivé články: k Beranu hlava, dále to, co je partií hrtanovou, k Býku. To, co nejvýznamněji vyjadřuje symetrii – obě paže, k Blížencům, hrudní koš k Raku a srdce ke Lvu; a tak se pokračovalo dále, až byl k dolní části nohou přikreslen Vodnář a chodidla přikreslena k Rybám. Představíme-li si tedy takový zvěrokruh vkreslený do kosmu jako člověka, pak dostaneme to,

•

co z kosmu, tj. z příslušných sil hierarchií Trůnů, Serafů a Cherubů vytvořilo původní vlohy k lidskému fyzickému tělu.

To je ten velký kosmický člověk, člověk, o němž mluví všechny světové pověsti a mýty, z něhož byli vytvořeni jednotliví lidé v nejrozmanitějších podobách. Vzpomeňme si na obra Ymira, který je rozprostřen ve velkém kosmu; neboť mikrokosmický člověk je vytvářen z obra. Máme jej všude, tohoto velkého makrokosmického člověka, který je tu tvůrcem, jež venku v sobě chová to, co člověk ve svém nitru; neboť základem takových líčení je hluboká pravda, pravda, která se podle jasnovidných schopností národů projevuje více či méně zkreslená. A září i skrze onu moudrost, která byla zevně vyjádřena ve Starém Zákoně. Září k nám v moudrosti, která se jako starohebrejská nauka odvozuje z oné tajné nauky, která je základem Starého Zákonu: v Adamu Kadmonovi v Kabale. Makrokosmický člověk není nikým jiným, než člověkem, kterého jsme nyní zakreslili do kosmu; pouze si o tom musíme učinit správnou představu.

To, co jsem vám tu nyní rozvinul a co tu vrcholí v nauce o makrokosmickém člověku, to je nauka, která vsutku obsahuje nejhlubší světová tajemství; nauka, která bude postupně vplývat do všeobecné vzdělanosti lidstva.

Dnes je lidstvo ještě příliš vzdáleno tomu, aby porozumělo této nauce; neboť jestliže by někdo, kdo je pouhým učencem, poslouchal tyto přednášky, pak by toto auditorium pokládal pravděpodobně za něco jiného, než za rozumné shromáždění. Lidstvo je dnes příliš vzdáleno porozumění těmto věcem. Ale stojíme na počátku doby, kdy skutečnosti, které jsou nacházeny proti fantastickým teoriím dnešní vědy lidstvo nutkají, aby hledalo cesty k těmto velkým pravdám světové pramoudrosti; a nikdy nevníkne do tajemství např. tzv. děje oplodňovacího, o němž lidé dnes tak dětinsky spekulují, dokud nebude možno (pro tyto pochody) učinit plodnou nauku o makrokosmickém člověku. Právě to, co se děje jako reálné mystérium a jako reálné mystérium se nejvíce vymyká pomůckám a nástrojům, právě to bude osvětleno jako nejmenší bod bádání. Neboť jak maličká je buňka, uvnitř které se oplodnění uskutečňuje, v poměru ke kosmu! Avšak tajemství velkého kosmu může vyřešit jen a jedině to, co se děje v nejmenší buňce; nic jiného nemůže dění v buňce vyřešit. Pokud jde o problém oplodňování, nejsou výzkumy vnější vědy bezcenné, mají svoji jistou zásluhu; ale všechny jsou dětskou hrou oproti velkému mystériu, které tu je, a jež může být vyřešeno jen tehdy, nahlédneme-li, jak se odpověď na ony pochody nachází v bodě, jak spočívá v kruhu, v okruhu. Proto starý mysterijní učitel praví: Chceš-li pochopit bod, pak probádej okruh; neboť on obsahuje řešení. Důležité je následující: bod lze pochopit, teprve když pochopíme okruh.

Vzpomeneme-li si nyní, že jednotlivá světová tělesa udržují svůj pohyb, když jsou sama pro sebe ukončena, sama pro sebe hotova, pak také porozumíme, co je třeba nazývat karmou světových těles. Od okamžiku, kdy planeta sama pro sebe došla k závěru, musí ony bytosti, které k ní patří, počítat opět s jejím rozplynutím, s jejím zmizením ze světové souvislosti. Je třeba si tedy říci: když pozorujeme např. dávný saturnský vývoj, je až do spojení, sloučení celé tepelné koule postup saturnského vývoje vzestupný, nebo také, chcete-li, sestupný; neboť je to zhušťovací proces, zhušťovací děj. Pak v okamžiku, kdy se Saturn dále otáčí – ale nyní při prvním saturnském vývoji – je tu dána saturnská koule, jsou zde věci, o něž se jedná. Jsou-li toho duchové účastni, pak musí při rozplynutí počítat s tím, co bylo až do vzniku sestaveno dohromady, zbudováno – a to je karma. Nelze tomu uniknout; věci musí být opět

tak rozpuštěny, jak byly souborně zbudovány.

Tak se vyplňuje karma první poloviny evoluce v polovině druhé. V druhé polovině evoluce je poněkud odbouráváno to, co bylo v první polovině vybudováno. Vznik světa je vytvářením karmy; zánik světa v nejobsáhlejší slova smyslu není ničím jiným, než utrpením karmy a také jejím vyrovnáním. Tak je to ve velkém, ale též v malém, u každé oběžnice. Neboť každá planeta věrně zrcadlí poměry ve velkém.

I u národa můžete spatřit tentýž postup. Představte si nějaký národ, postupující vzhůru ve svém vývoji, v mládí, plný činorodé síly, plný energie; představte si tento národ, jak ze sebe rodí, jedno údobí po druhém, nejrozmanitější prvky kultury a vzdělanosti. To vše musí dospět k jistému vrcholu; ale když se to vše nashromáždí, shromáďuje se také karma národa. Právě tak, jako se při saturnském vývoji hromadí karma tak, že je nutno počítat s tím, co vzniklo, tak se hromadí karma i u národa, zatímco je budována kultura. Tato karma je právě ve svém nejvyšším bodě, ve své nejvyšší míře přítomna tam, kde národ ze sebe zrodil původní, elementární síly.

Nyní jsme viděli, že všude jsou vedoucí bytosti. U Země jsme viděli, jak sestupují vyšší duchovní bytosti – Andělé, Archandělé, Prasíly – a jak tam, kde si lidstvo samo ještě nemůže pomoci kupředu, ho vedou a řídí až k jisté výši. Jsou to bytosti duchovních hierarchií, které v dřívějších dobách dospěly ke svému dokončení a zralosti. Je-li však této výše dosaženo, jestliže duchové, kteří sestupují z nebeských výšin, aby vedli národy dosáhnou svého cíle, pak se musí jiné duchovní bytosti stát vůdčími, řídicími bytostmi příslušných národů.

Mají-li národy ještě jistým způsobem stoupat přes svůj vrchol, pak se musí vedoucí osobnosti dobrovolně ujmout úkolu, aby byly nositeli vyšších duchovních bytostí; jen tak je možné, aby to, co bylo v původním plánu, bylo o jistý stupeň překročeno, dále vedeno. Jedno se však v tomto případě musí stát: Ti, kteří tu sestupují do oněch bytostí, které mají být vůdci národů, kteří po jistou dobu mají pokračovat, dále vést kulturu, musí, protože se karma nahromadila, vzít tuto karmu na sebe. To je onen významný zákon o převzetí karmy národů a plemen na sebe. Od jistého časového bodu musí vedoucí osobnosti karmu národů nebo plemen nést v sobě, musí ji v jistém ohledu převzít. Podstatné je např. to, že takové individuality, jakou byl např. Hermes, musely převzít to, co spočívalo v karmě jejich národa, co se do té doby v jistém stupni nahromadilo. Tyto věci jsou na té které oběžnici zrcadlovými obrazy velkých kosmických dějů.

Avšak takovéto zrcadlové obrazy máme ještě dále. Viděli jsme, jak se Trůnové stali Trůny jen tím, že se mohli stát z tvorů tvůrci, že ze stavu přijímání dospěli ke stavu dávání. Řekli jsme: Trůnové také kdysi v jiných světových soustavách prožili svůj vývoj, dospěli tak daleko, že mohli dávat vytékat svojí substancialitě. To je právě vyšší stupeň vývoje, že lze dávat, že se lze obětovat, a ne sám sklízet, co je v kosmu. K tomu dochází opět v zrcadlovém obraze u člověka. Jaký je vlastně tento vývoj člověka?

Podívejme se v duchu nazpět atlantskou dobou, lemurskou dobou, a pohledme vpřed! Člověku se dostává těla fyzického, éterického, astrálního a „já“, a pak vidíme opět zpětnou práci z lidského „já“, na ostatních člancích: přetváření těla astrálního, éterického a fyzického v manas, buddhi, átman (v duchovní „já“, životního ducha a duchovního člověka). Světová pramoudrost všech věků učila, že člověk přetváří svoje astrální tělo tak, že toto astrální tělo

pozůstává nejprve ještě ze staré astrality a částečně z manasu, že však bude postupně zcela a naprosto přetvořeno, že bude úplně proniknuto jástvím a jeho prací.

Představte si člověka, který ještě nedospěl k onomu stupni vývoje, kdy je jeho astrální tělo již zcela proniknuto prací „já,“; na tomto stupni, v tomto stavu jsou ještě všichni lidé, se zcela skrovnými výjimkami. Co člověk již přepracoval, jde s ním po všechny věky; co ještě nepřepracoval, takže „já,“ na tom ještě nemělo podíl, to musí být, když člověk prošel káma-lókou (*stavem žádostí*) jako jakási slupka vzdáleno, odstraněno, to se rozptyluje v astrálním světě; neznamená to ovšem, že by to nemohlo působit značné nepřístojnosti, byly-li tyto síly (jako astrální tělo) jako špatné žádosti a náruživosti.

Můžeme tedy říci, že vývoj člověka spočívá v tom, že v astrálním světě ze sebe nechává stále méně a méně. Sledujme tento pochod: člověk zemře; brzy po jeho smrti se rozplyne jeho éterické tělo; zůstává z něho extrakt. Člověk prochází kama-lokou; zde se odpoutává nezpracovaná část jeho schrány; co je již zpracováno, jde v našem „já,“ veškerou věčností a je přinášeno nazpět do nové inkarnace. Čím dokonalejší je člověk, tím menší budou tyto zbytky, které zanechává v astrálním světě; až na konec je tak daleko, že již nic z jeho astrálního těla v kama-loce nezůstává, až je tak daleko, že svými zbytky astrálního těla, zanechanými v kama-loce, nemůže již nikomu na Zemi uškodit. Takový člověk má pak také možnost nazírat do světa duchů. Neboť není možné dosáhnout tohoto stavu, aniž by člověk v astrálu dospěl k jistému stupni jasnovidnosti. Celé astrální tělo je pak zduchovněno, stalo se duchovním „já,“; člověk bere celé astrální tělo s sebou.

Dříve muselo být to, co bylo špatné, zanecháno zpět, nyní může být celé astrální tělo vzato s sebou do celé příští doby. A v okamžiku, kdy je astrální tělo tak daleko, že je úplně přepracováno, vtiskuje se celá nová forma astrálního těla, duchovního „já,“ do těla éterického, takže éterické tělo je pak otiskem přepracovaného astrálního těla. Nemusí být ještě úplně přepracováno, ale co mohlo být do astrálního těla vpracováno, je otisknuto do těla éterického. Zkrátka, vidíte – vyličil jsem tím obzvláště vysokou bytost, která v nejvýznamnějším smyslu došla daleko tím, že vyvinula celé duchovní „já,“; duchovní jáství. Tato bytost se ve východní vědě nazývá Nirmána-kája; neboť její astrální tělo, její astrální kája dosáhlo stupně, kde již nenechává žádné zbytky. To je Nirmána-kája.

Jdeme nyní dále. Člověk může stále pracovat dále a dále; přepracovává svoje éterické tělo, nakonec přepracovává i svoje tělo fyzické. Co nastává pak, když člověk přepracovává éterické a fyzické tělo tak, že se dostávají v moc člověka? Je-li přepracováno éterické tělo, má-li tedy člověk nejen ve svém astrálním těle svoje duchovní „já“, nýbrž vyvíjí-li ve svém éterickém těle postupně buddhi neboli životního ducha, otiskuje-li se tak tento životní duch neboli buddhi ve fyzickém těle – pak je dosaženo nejbližší vyššího stupně vývoje, jakéhosi mezistupně. Tímto mezistupněm dospívá člověk k tomu, že nemusí ani ze svého éterického těla nic nechávat pozadu, že udržuje toto éterické tělo, v němž si vytvořil životního ducha neboli buddhi, v téže formě pro všechny časy.

Takovými vlivy se tedy člověk stává stále více a více schopným stát se pánem nad svým astrálním a éterickým tělem. Takové ovládnutí umožňuje pak člověku toto astrální a éterické tělo v jistém ohledu také řídit. Ten, kdo astrální tělo ještě nepodřídil vládě „já,“; musí přirozeně čekat, až jak daleko dospěje; kdo však již má vládu nad astrálním a éterickým tělem, může s nimi nyní volně nakládat. Může si říci: Tím, že jsem se svým „já,“ prošel

všechna vtělení, která mne naučila, abych přetvořil svoje astrální a éterické tělo, stal jsem se schopným vytvořit si, až opět půjdu na Zemi, z éterické a astrální podstaty nové astrální a éterické tělo, která jsou právě tak dokonalá. A tím je s to, jak se říká, obětovat svoje astrální a éterické tělo, přenášet je na jiné lidi.

Z toho tedy vidíme, že jsou individuality, které tím, že se staly pány ve svých astrálních a éterických tělech, stávají se také schopnými obětovat toto astrální a éterické tělo, protože se naučily vybudovat si tyto schrány znova. Chtějí-li opět sestoupit na Zemi, pak si znovu vybudují – z látky, kterou mají po ruce, astrální a éterické tělo. Čeho však dokonale dosáhly, předávají jiným osobnostem, které mají ve světě vykonat jisté úkoly. Takto jsou pozdějším osobnostem vetkávána, vtělována taková astrální a éterická těla od osobností doby dřívější. Děje-li se to, vidíte pak, že osobnost dřívější doby nepůsobí jen tam, kde stojí, nýbrž že s tím, co v ní je, působí ještě do budoucnosti.

Tak si mohl např. Zarathustra, který byl schopen vládnout svým astrálním tělem, a který je později převedl do Herma, říci: Žiji, ale nebudu působit jen tak, jak působím nyní sám jako vnější osobnost, nýbrž protkám ještě i astrální tělo egyptského Herma, toho, jímž počíná egyptská kultura. Taková osobnost má tělo (kája), které nepůsobí jen na onom místě, na němž je, nýbrž které působí do budoucnosti, které dává zákonitost pro budoucí vývoj. Zákon do budoucnosti se jmenuje „dharma„. Takové tělo se nazývá „dharma-kája„.

To jsou jisté výrazy, které se ve východní vědě často opakují. Zde máte pravé vysvětlení, jaké bylo ve světové pramoudrosti stále podáváno.

A nyní pohledme na celou rozmanitost toho, co před námi v těchto dnech prošlo. Může nám tak naléhavě proniknout do duše otázka: Co jsme vlastně dosud nazývali člověkem?

Člověkem jsme nazývali jistý vývojový stupeň. Zjistili jsme, že Duchové osobnosti byli na starém dávném Saturnu lidmi; zjistili jsme, že dokonce i Trůnové kdysi museli být lidmi; shledali jsme, že člověk se vyvíjí dále, že stoupá do vyšších bytostí; poznali jsme dokonce první úseky výstupu v Andělech, Archandělech; poznali jsme v těchto bytostech ony bytosti, které něco obětují; viděli jsme počátek oběti, která je v nejvyšším smyslu zde u Trůnů. První zazáření tvůrčí činnosti vidíme u těch, kdož jsou vůdci národů a plemen, kteří dovedli svá vlastní těla zpracovat tak, že tato mohou něco vyzařovat. Jako Trůnové vyzařovali svoji bytost, tak vyzařovali v jiném měřítku Nirmána-kájové do budoucnosti svá vlastní těla pro pozdější individuality, které by na příslušném místě nedošly tak daleko, kdyby jim nebylo vtěleno, co vyzářily dřívější bytosti.

Tak dostáváme dohromady pojem vývoje od bodu, kdy bytosti přijímají, k bodu, kdy dávají ze sebe proudit, kdy tvoří. Vidíme, jak se před naším duchovním zrakem vynořuje pojem Tvůrce, a tu si řekneme: Od tvora k tvůrci se vyvíjí každá bytost. Ale: Archandělé, ti se vyvinuli na lidi na dávném Slunci, Duchové osobnosti na dávném Saturnu, Andělé na dávném Měsíci, my lidé na Zemi, a tak to půjde dále; stále se budou bytosti vyvíjet na lidi. Jde to tak všechno do nekonečna?

Je to skutečně jediné probíhání okruhů (*cyklů*), jimiž se např. na Slunci opakuje to, co již bylo zde na Saturnu, jenže jistý počet bytostí přichází na řadu později? Neboť Duchové ohně přicházejí o stupeň později, než Duchové osobnosti. Je to skutečně tak, že bytosti se vždy

vyvíjejí z bezmocných tvorů na začátku v bytosti, které se mohou obětovat?

Není tomu tak, naprosto tomu tak není! Vzniká velká otázka: Je lidství Duchů osobnosti na Saturnu, které prožívali Duchové osobnosti, lidství Archandělů na Slunci, lidství Andělů na Měsíci totéž lidství jako ono, které žijeme my zde na Zemi? Pohlédneme-li např. na přirozenost Andělů, vidíme v nich jen obraz naší vlastní příští doby, doby jupiterské. Jsou Duchové ohně také jen obrazem oněch bytostí, jimiž budeme na Venuši? Je skutečně důvod k tomu, abychom si řekli: „Zde stojíme na naší Zemi, dosáhneme ve světovém vývoji vyšších stupňů, postoupíme sami v hierarchiích, ale bytosti, jimiž se budeme moci stát – to jsou ony bytosti všechny již zde? Náš vlastní stupeň byl přece dříve stupněm jiných bytostí dosažen!“ Je tomu tak? To je ona velká otázka důsledku, která vlastně musí vstoupit před duši každému, kdo na sebe nezaujatě nechal působit tyto přednášky. Jestliže zde máme co do činění pouze s procesem stávání se člověkem, který se věčně opakuje, pak jsme jako Duchové osobnosti na dávném Saturnu, jako Archandělé na dávném Slunci, jako Andělé na Měsíci.

Pro nás to může být důležité, pro vyšší božstva by to bylo jen rozmnožením jejich tvorů, a nedosáhli by ničeho zvláštního, jako pokroku. Jinou otázkou však je: „Vyvinou se snad lidé někdy právě tím, že se na Zemi stávají lidmi, v bytosti, které dovedou něco, co nedovedou Andělé, co nedovedou ani Archandělé a Duchové osobnosti, Archeové? Přiučilo se celé stvoření (*stvořitelské dílo*) něčemu tím, že po Archandělech a Andělech vytvořilo člověka? Dosáhlo stvoření nějakého pokroku? Má snad člověk tím, že sestoupil hlouběji, vyhlídku vystoupit ještě výše? Tuto otázku si položíme jako otázku na následek. Zbytek našich úvah jí musí být věnován – celému významu člověka v kosmu a poměru člověka k vyšším hierarchiím. Čím se stane člověk v posloupnosti hierarchií?

X.

Düsseldorf, 18. dubna 1909

Mimo otázku, vytyčenou na konci včerejší přednášky, by bylo jistě tématu našich přednášek přiměřené, abychom rozvedli ještě všelicos; ale není možné v deseti přednáškách vyčerpat všechno o všech našich světech. Dovolte proto, abych dříve, než přejdu k naší otázce, uvedl ještě několik poznámek, které budou v jistém smyslu souviset i s naší závěrečnou úvahou.

První poznámka, kterou učiním, je něco, co je pro soudobé vědomí těžko srozumitelné, nebo – smíme snad říci – dokonce až vůbec nesrozumitelné; ale je dobře, víme-li, že něco takového existuje. Je to totiž otázka: Jak vlastně opět mizí tyto planetární útvary? – Jak se děje vývoj v duchovnu je vám přece jasné: Bytosti stoupají vzhůru k vyšším stupňům, a stoupající vzhůru, musí opustit staré dějiště, staré bydliště, které jim po jistou dobu sloužilo k tomu, aby vyvinuly jisté schopnosti, které by jinak nemohly vyvinout.

Když se ve vývoji přiblížila ona doba, kterou nazýváme starou dobou lemurskou, byl člověk v průběhu svého celkového vývoje tak daleko, že všechno, čeho bylo možné dosáhnout v saturnském, slunečním a měsíčním vývoji, opakoval. Nyní vystoupil v sídle naší zemské evoluce, které se pro jeho další vývoj teprve vytvořilo. Vyvíjel se lemurskou a atlantskou dobou do naší doby a bude se vyvíjet do budoucna tak, jak to známe – pokračuje od inkarnace k inkarnaci. Bude však – tento člověk – muset po jisté době zase opustit Zemi, protože mu nebude mít více co dát, protože mu již nebude moci poskytnout žádné vývojové možnosti.

Mohli byste si nyní nejprve představit, že by se naše Země, až by ji člověk opustil, stala pustým rumišťem; mohli byste to srovnat s městem, jež by veškeré obyvatelstvo opustilo. Víte, jak takové město již po krátké době vypadá; jak se postupně stane jakýmsi pahorkem. Pohled na stará, zemskou říší opět přijatá města, nám o tom dává postačující představu. Tak tomu opravdu dnes je. Ale nebude tomu tak s budoucností Země. To, co vás může vést k zodpovězení otázky, jak tomu bude s budoucností naší Země, vám může podat následující úvaha.

Co vlastně znamenají pro zemský vývoj lidé, jako např. Leonardo da Vinci, Raffael, nebo jiní velcí géniové v tom, či onom oboru? Co znamená pro zemský vývoj, že Raffaelem, nebo Michelangelem byla vytvořena ona podivuhodná umělecká díla, kterými se ještě dnes těší tisíce a tisíce lidí? Ale snad ten či onen z vás, milí přátelé, pocítil jistou lítost při pohledu na Večeři Páně od Leonarda da Vinci, když si před tímto obrazem v Miláně musel položit otázku, jak dlouho ještě tento zázračný výtvar Leonarda da Vinci vytrvá. Neboť nesmíme zapomínat, že např. Goethe na své první cestě po Itálii mohl toto umělecké dílo ještě spatřit v plném lesku, a že my to již v téže míře nemůžeme. Tedy od Goethova mládí do dnešní doby dospělo toto umělecké dílo v rámci vnějšího hmotného světa tak daleko, že vyvolává tento bolestný pocit. Pro lidi, kteří budou žít o tolik později po nás, o kolik žijeme my po Goethovi, zde již toto dílo nebude.

Tak je tomu se vším, co lidé na Zemi vytvoří a co je vtěleno ve fyzické hmotě. Podobně je

tomu však i se samotnou Zemí, ba, je tomu tak i s lidskými myšlenkovými výtvoři. Přeneste se jen v duchu do oné doby, kdy zduchovněné lidstvo bude vystupovat do vyšších sfér. Myšlenky v dnešním smyslu – nechci ani říkati vědecké myšlenky, neboť ty již po 300 – 400 letech nebudou mít žádný význam – tedy myšlenky lidí vůbec, jak nyní mají pro Zemi význam, jak vycházejí z mozku, ty přirozeně nemají žádný význam pro vyšší svět, nýbrž jen pro Zemi. Ale člověk opustil Zemi. Co se stalo se všim tím, co lidé v průběhu tisíciletí a tisíciletí na naší Zemi vytvořili?

Co je nejprve třeba duchovně uvážit, je přirozeně vývoj individuality. Leonardo da Vinci vystoupil výše tím, co vykonal. To je jeho vzestup. Ptejme se však: Neznamenají velké myšlenky, velké popudy, jež mohutní tvůrci vtiskují zemské látce, pro budoucnost Země nic? Rozdrobí budoucnost Zemi v prach, a to co člověk ze Země učinil, zmizí s bytím Země? Obdivujete kolínský dóm. Jistě z něj již v poměrně krátké době nezbude kámen na kameni; ale neznamená to, že jednou člověk vyjádřil tuto myšlenku kolínského dómu v kameni nic pro celou Zemi? Ponecháme tedy stranou, co lidé ze Země berou s sebou, díváme se na Zemi samotnou. Podívejte se, oběžnice se během svého vývoje vskutku stále zmenšují a zmenšují, stahují se dohromady. To je osud hmoty oběžnice; ale není to vše, je to jen něco, co můžeme na planetě pozorovat fyzickým zrakem a fyzickými nástroji. I za tímto bodem však existuje vývoj hmotna.

A nyní se podíváme na tento vývoj hmotna za tímto bodem. Milí přátelé, dostávám se zde k tomu, o čem jsem řekl, že je to pro současný rozum těžko pochopitelné, nebo snad vůbec nepochopitelné. Je tomu tedy tak, že se Země neustále smršťuje, zmenšuje. Tím se stlačuje hmota ze všech stran ke středu. A nyní říkám – samozřejmě s plným vědomím, že existuje zákon o zachování síly, ale taktéž každému okultistovi známých skutečností: hmota se tlačí stále více a více dohromady směrem ke středu a je při tom zvláštní, že hmota ve středu mizí.

Abych to názorně předvedl: představte si, že máte kus hmoty; ten je tlačěn stále více a více do středu. Ve středu mizí. Není vytlačován na druhou stranu, mizí ve středu v nic; skutečně! Můžete si tedy představit, že celá Země jednou tím, že se hmotné části stlačují směrem ke středu, zmizí do středu. To však není všechno: V téže míře, v jaké se to ztrácí do středu, se to také objevuje v okruhu (*obvodu*). Zde venku to opět vystupuje. Na jednom místě prostoru mizí hmota a z venku se opět objevuje. Všechno, co se ztrácí do středu, přichází z okruhu opět přitahováno, a sice tak, že do této hmoty je nyní vpracováno všechno, co bytosti, které na oběžnici pracovaly, do hmoty vtiskly; přirozeně nikoli v dnešní formě, avšak ve formě, jaká tomu právě touto přeměnou bude dána. Uvidíte tak kolínský dóm, jak se hmotné částice ztrácejí směrem do středu a z druhé strany opět přicházejí. Nic, naprosto nic se neztrácí z toho, co bytosti na planetě vytvořily, nýbrž to sem opět přichází z druhé strany.

To, co sem přišlo na počátku našeho zemského vývoje před vývojem saturnským, to bychom museli hledat venku, mimo zvěrokruh. Světová pramoudrost to nazývala křišťálovým nebem. A v tomto křišťálovém nebi byly uloženy činy bytostí dřívějších evolucí. Ty tvořily to, na základě čeho nové bytosti začaly tvořit.

Jak bylo řečeno, pro dnešní rozum je mimořádně těžké takovou věc chápat, protože je zvyklý přihlížet jen k hmotnostem, protože si nezvykl nahlížet (*chápat*), že z třírozměrného prostoru může na jednom místě hmota zmizet a na jiném místě, když prošla jinými rozměry, může přicházet nazpět. Dokud zůstáváte se svými představami v třírozměrném,

trojdimenzionálním prostoru, nemůžete to pochopit; neboť to třírozměrný prostor přesahuje. Proto to nelze vidět, dokud to zase z druhé strany do třírozměrného prostoru nevstoupí. V mezidobí je to v jiné dimenzi.

To je věc, kterou již také musíme chápat, neboť věci našeho vznikání světů spolu vzájemně souvisí nejrozmanitějšími způsoby, a něco, co je na jednom místě, souvisí někdy hodně složitě s něčím jiným, co se nachází na zcela jiném místě v trojdimenzionálním prostoru.

Řekli jsme, že naše planetární utváření započalo dávným Saturnem. Pak pokračovalo dále, až k Jupiteru. Když nyní začalo celé tvoření na Jupiteru, byly při tom – jak víte – činny i všechny bytosti okruhu. Ale právě tak, jako bytosti působí a dále se vyvíjejí uvnitř celého rozdělení planetární soustavy, tak je tomu stejně i s bytostmi venku, s těmi, které působí z okruhu. Jako se tedy jisté bytosti z okruhu stahují nazpět, tak se také stahují jisté bytosti z těch, které jsou venku ve světovém prostoru. A právě tak, jako byl stlačen, stěsnán Jupiter, tak bylo také bytostmi, které se stáhly nazpět, stlačeno něco, co s naším vývojem nemá nic společného, co se, stahujíc s sebou bytosti, stalo nejprve Uranem, a pak – za vývoje Marsu, Neptunem. Jména Uran a Neptun nejsou přirozeně již volena způsobem, jakým jména pro věci volili dávní, třebaže právě ve jméně Uran ještě smysl je; bylo zvoleno v době, kdy měli lidé ještě alespoň malé tušení o správném pojmenování; proto bylo to, co se nachází mimo náš okruh, shrnuto pod jménem Uran.

Vidíme tedy, že obě planety, jimž naše astronomie přikládá stejný význam jako ostatním oběžnicím, stojí na zcela jiné půdě, že nemají s vývojem našeho světa celkem nic společného; představují právě ony světy, které vznikly tím, že se bytosti, které s námi měly v průběhu saturnské doby ještě co do činění, stáhly nazpět a vytvořily si venku svá sídla. Z toho si můžete odvodit ještě některé jiné skutečnosti, např. že tyto planety mají obráceně se otáčející Měsíce, aj.

Tímto jsme tedy přehlédli v hrubých rysech vývoj naší sluneční soustavy a položme si nyní otázku: V jakém postavení je tedy vlastně člověk k těmto bytostem vyšších hierarchií, které byly v podstatě jeho lidskými předky? Můžeme začít u nejvyšších, u Serafů, Cherubů a Trůnů, a právě jejich charakterizováním si budeme moci učinit dobrou představu o člověku. Kdybychom šli výše nad Serafy, přišli bychom do oblasti Božské Trojice.

Co to vlastně je, co mají Serafové, Cherubové a Trůnové jako něco zcela zvláštního před všemi jinými bytostmi ve světě? Mají to, co bylo nazváno „bezprostředním zřením na Božství“. To, co musí člověk svým vývojem postupně hledat, mají oni již od prvopočátku. My – lidé říkáme, že musíme vycházet ze svého dnešního stanoviska, abychom dosahovali stále vyšších sil poznání, vůle, atd.; tím se dostáváme stále blíž a blíž k Božství; Božství se nám stává stále přítomnější. Ale říkáme si: vyvíjíme se vzhůru k něčemu, co je nám ještě zahaleno, k Božství. To je onen rozdíl mezi Serafy, Cheruby, Trůny a člověkem, že od počátku našeho vývoje jsou tyto nejvyšší bytosti duchovních hierarchií bezprostředně kolem božské bytosti, kolem Božské Trojice, že od počátku požívají pohledu na Božství. K čemu se má člověk vyvinout, to mají ony od počátku.

Je tedy nekonečně důležité vědět, že tyto bytosti od svého vzniku zírají na Boha, že, žijíce, neustále zírají na Boha. To, co nyní činí, co uskutečňují, to činí ze svého nazírání na

Boha, Bůh koná skrze ně. Nemohly by ani jinak, nebylo by jim nikdy možné jednat jinak, než jak jednají, neboť zírání na Boha je tak velikou silou, má na ně takový účinek, že s bezprostřední jistotou a s bezprostředním popudem konají to, co jim Božství přikazuje. Něco takového, jako uvažování, usuzování, není v kruhu těchto bytostí; je zde jen nazírání příkazů Božství, aby měly bezprostředně popud k vykonání oněch příkazů, které zří. Při tom vidí Božství v jeho původní, pravé podobě, v jaké toto Božství existuje. Samy na sebe hledí však jen jako na vykonavatele božské vůle, božské moudrosti. Tak je tomu u nejvyšší hierarchie.

Jdeme-li dolů k nejbližší následující hierarchii, k oněm bytostem, které nazýváme Panovníky, Silami a Mocnostmi, neboli též Duchy moudrosti, Duchy pohybu a Duchy formy, musíme si říci: jejich zření na Boha není již tak bezprostřední; nevidí Boha již v bezprostřední podobě, jaký je, nýbrž v jeho zjeveních (*projevech*), v tom, jak se projevuje – smím-li tak říci – svou tvář, svojí fyziognomií. Je jim samozřejmě zjevné, že je to Božství; je jim to bezprostředním popudem, aby zjevení Božství poslechli, jako u Serafů, Cherubů a Trůnu. Popud není již tak silný, ale je ještě bezprostřední. Serafům, Cherubům a Trůnům by nebylo umožněno, aby si řekli, že nevykonají to, co vidí jako Božstvím předepsané; to by bylo nemyslitelné pro blízkost, v níž vůči Božství stojí. Avšak i pro tyto Panovníky, Síly a Mocnosti by bylo jistým způsobem zcela vyloučeno podniknout něco, co Božství samo nechce.

Proto, aby světový vývoj vůbec mohl postupovat vpřed, muselo nastat něco zcela zvláštního. Přicházíme zde k oblasti, která byla lidem vždy těžce srozumitelná, dokonce i těm, kteří pokročili k jistému stupni mysterijní moudrosti. Ale ve starých mystériích se vedoucí učitelé snažili učinit tuto mysterijní moudrost srozumitelnou následujícím způsobem: Na jistém stupni mysterijního zasvěcení byl žák, který měl být zasvěcen, veden před nepřátelské mocnosti, které zevně vyhlížely strašně a před zrakem zasvěcovaného také prováděly strašné činy. Vykonavatelem nebyl nikdo jiný než maskovaní kněží, maskovaní mudrci. Aby vyvolali nutná pokušení, museli se kněží zakuklit v děsivé démonické postavy, ve strašné bytosti, které prováděly hrůzné věci, ohavnější, než by kdy lidé mohli vynalézt.

Jaký zde byl důvod?

Aby se zasvěcovanému ukázalo, jak dalece se vývoj může odchýlit od přímé cesty; proto mu byl předveden sám zasvěcující kněz v masce zločince, v masce zla. Zasvěcovaný měl mít iluzi, že před ním stojí zlo. Až poté, co se kněz odstrojil, spatřil žák pravdu; iluze mu byla sňata z očí a viděl, že se jednalo o zkoušku. Aby byl učiněn silným, aby byl obrněn proti zlu, bylo mu to předvedeno v nejohavnější, nejstrašlivější podobě, bylo mu to předvedeno kněžskými mudrci, kteří přirozeně nezabloudili. Zde jsme si zobrazili to, co se odehrávalo v kosmickém vývoji.

V mezidobí mezi vývojem jupiterským a vývojem Marsu – smím-li se tak lidověji vyjádřit – byl jistý počet bytostí ze Sil odvelen; tyto bytosti byly do vývojového postupu postaveny tak, že místo, aby vedly vývoj vpřed, kladly mu do cesty překážky. To je jev, který jsme poznali jako spor na nebi. Do vývoje byly tedy vrženy činy – smím-li tak říci – odvelených Sil. Vládnoucí světové mocnosti hierarchií si musely říci: Nikdy by nemohlo vzniknout to, co má vzniknout, kdyby cesta vedla přímo dál. Musí vzniknout něco, co má vzniknout, aby tato cesta přímo dál šla. Musí vzniknout něco většího.

Představte si, že byste měli tlačit nějaký vozík. Tím, že jej tlačíte kupředu, vyvíjejí se

jistým způsobem vaše síly. Kdyby se nyní vozík zatížil těžkou zátěží, tlačili byste jej tíže, ale zato by se více vyvíjely vaše síly. Představte si, že by Božství ponechalo světovou evoluci tak, jak probíhala až do jupiterského vývoje (včetně); jistě, lidé by se mohli dobře vyvíjet; ale tím, že mu do cesty byly položeny vývojové překážky, mohlo se lidstvo stát ještě silnějším. Pro dobro lidstva musely být jisté síly odveleny. Tyto Síly nebyly zprvu zlé, není třeba je chápat jako zlé Síly, nýbrž můžeme dokonce říci, že se obětovaly tím, že se postavily vývoji do cesty jako překážky. Tyto Síly můžeme tedy nazývat božstvy překážek (v nejširším slova smyslu). Jsou božstvy překážek, které byly vývojové dráze položeny do cesty. A od této doby byla dána možnost pro všechno, co se v budoucnu událo. Ony Síly, které byly odveleny, nebyly ještě samy o sobě zlé, naopak, byly velkými podporovateli lidského vývoje tím, že útočily proti normálnímu vývoji. Ale byly vlastně „výrobci“ zla, protože šly proti proudu; tím vznikalo poněkud zlo.

Vývojová cesta těchto „odvelených“ Sil se přirozeně utvářela zcela jinak, než cesta jejich bratrů. Jejich působení bylo zcela odlišné a jeho následkem bylo, že se ony Síly postupem měsíčního vývoje staly v jistém ohledu svůdci oněch bytostí, které nazýváme Anděly. Andělé prožívají postupem měsíčního vývoje svůj stupeň lidství. Na Měsíci byli andělští lidé, kteří pohlíželi, jak vývojové překážky působily, a kteří si řekli: „Nyní můžeme podstoupit boj s těmito překážkami a zdolávat je, vrhnout se do celého měsíčního proudu vývoje. Ale to chceme pominout, nechceme se ponořit dolů, chceme zůstat nahoře u dobrých božstev.“ Tyto andělské bytosti se v jistém časovém bodu měsíčního vývoje vytrhly Silám, které zde do tohoto měsíčního vývoje metaly překážky. Proti tomu si jiní z andělských lidí na Měsíci řekli: „Ty nebudeme následovat, kdybychom je následovali, pak by se vývoj zase obrátil, nebylo by mu vtěleno nic nového.“

Právě tím, že zde tyto překážky existovaly, bylo do vývoje od měsíčního věku včleněno něco nového. Ony bytosti, které si řekly: „Nechceme mít nic společného s tím, co se děje zde dole, zůstaneme u Sil, které nechtějí být dotčeny ničím nižším“. Tyto bytosti se v postupu starého měsíčního vývoje odpoutaly od měsíční masy a staly se bytostmi, náležejícími k tomu, co je ve Slunci. Zůstaly stranou toho, co se dělo ve vyvrženém Měsíci, v němž právě byly překážky. Ostatní bytosti, které se ponořily, musely však nyní do celé své tělesnosti, do všeho toho, co z Měsíce dostávaly, přijmout to, co zde bylo jako vývojové překážky; musely být tvrdší, než by tomu bylo jinak. Jejich tělesné schránky se staly hustšími, než by se byly jinak staly. Měly ve svém těle následek činů Sil. Činy Sil však byly v božském světovém plánu zajisté zdůvodněny – to musíme mít stále na očích. Dalším důsledkem bylo, že když měsíční vývoj přešel k vývoji pozemskému (když se to vše jistým způsobem opakovalo), ony bytosti, které se vrhly do plného proudu měsíčního vývoje, zůstaly pozadu za těmi, které o tom nechtěly nic vědět, a že ještě více opožděny zůstaly jiné bytosti, které byly přitaženy nazpět krácejícím vývojem. Následkem toho zde – v postupu zemského vývoje – existovali pokročilí andělští lidé a také opozdilí.

Pokročilejší andělští lidé se začali zabývat člověkem v době, kdy se stal v Lemurii zralým k přijetí lidského „já“ a dali mu vlastně na vybranou: buď již nyní vystoupit vzhůru do duchovních světů, anebo nepouštět se dále do toho, co od měsíčního věku bylo přimíseno do běhu světového vývoje. Byly to ony bytosti, které se tehdy opozdily a které nazýváme bytostmi luciferskými, které se chystaly (*zaútočit*) na astrální tělo člověka. Na jeho „já“, nemohly – a do tohoto astrálního těla naočkovaly všechny následky sporu na nebi. Zatímco tedy byly Síly odveleny ke sporu na nebi a učiněny zde jen jako božstva překážek, vkrádaly se

nyní následky jejich činů do lidského astrálního těla. Zde však znamenají něco jiného, znamenají zde možnost omylu a možnost zla. Nyní byla tedy člověku dána možnost omylu a možnost zla, tím však zároveň možnost dostat se vlastní silou nad tento omyl a zlo.

Uvažte nyní, že takové bytosti, jako jsou bytosti, náležící ke druhé hierarchii, by vůbec z vlastní síly neměly možnost stát se zlými; musely být odveleny. Teprve bytosti třetí hierarchie, a to teprve ty, které stojí člověku nejbližší – Andělé – mohly uposlechnout nebo neuposlechnout brzdicí Síly. Bytosti, které zde neuposlechly, nacházíme vždy znovu znázorněny v obrazech, jež mají pro naše smysly znázornit vítězství, jež jsou na nebi dobytá. Ony obrazy mají vyjádřit, co se odehrávalo tehdy za měsíčního vývoje, když člověk pokročil až ke včlenění astrálního těla, tj. k člověku-zvířeti. Ony andělské bytosti, které zůstaly dobrými, se tomuto měsíčnímu dění vytrhly, unikly tomu, co bylo zde dole na Měsíci.

A tento obraz se objevuje v různých podobách před duší člověka. Je to obraz, jenž původně znamená Michaelův boj s drakem. Tento obraz vidíte také v obraze Mithrova býka, a to obzvlášť názorně. Přirozeně se tím nechtělo říci, že by se tyto andělské bytosti vymkly svému úkolu, nýbrž zde byly postaveny jako ideál budoucnosti. Tyto bytosti – říká se – daly přednost výstupu do duchovních světů.

„Ty jsi sestoupil dolů. S tebou sestoupily jiné bytosti, které uposlechly bytosti překážek. Nyní musíš zpracovat, co jsi tím na sebe přijal a vynést to vzhůru do světa ducha. Při svém opětovném výstupu se doslova musíš stát takovým Michaellem, takovým vítězem nad Býkem., (Každý takový symbol lze rozhodně použít tímto dvojím způsobem.)

Vidíme tedy, že v jistém ohledu teprve tím, že Silám (Duchům pohybu) bylo přikázáno jiné působiště, byla člověku dána možnost, aby sám ze sebe dosáhl cíle, jehož ani nejvyšší Serafové sami ze sebe dosáhnout nemohou. To je to podstatné. Serafové, Cherubové a Trůnové – ti naprosto nemohou jednat jinak, než bezprostředně poslouchat popudy, které jim dává Božství. Panovníci, celá druhá hierarchie, ti také nemohou jednat jinak. Ze Sil byla část odvolána; tedy tyto Síly, které se vrhly vývoji do cesty, nemohly jinak, než uposlechnout rozkazy Božství. I v tom, co bychom mohli nazvat původem zla, vykonávají tyto Síly jen vůli Božství. Tím, že se činí služebníky zla, vykonávají jen vůli Božství, které chce oklikou přes zlo vyvinout silné dobro.

Sestupme nyní dolů k oněm bytostem, jež nazýváme Mocnostmi. Samy sebou by se nemohly stát zlými, samy od sebe by toho nemohly dosáhnout – obdobně jako Duchové osobnosti a Duchové ohně. Neboť když tito byli na Slunci lidmi, nebyly ještě Síly odvolány, nebyla zde ještě vůbec možnost stát se zlým. První, kteří tuto možnost stát se zlými měli, byli Andělé, neboť tato možnost zde byla teprve od měsíčního vývoje. Tady, od Slunce k Měsíci, nastal tento spor na nebi. Část Andělů pak tuto možnost odmítla, nedala se svést Silami, které měly vést k překážkám. Ti zůstali u své staré přirozenosti. Máme tedy až dolů k Andělům (ještě i v části Andělů) před sebou takové bytosti duchovních hierarchií, které bezpodmínečně nemohou jinak, než poslouchat božskou vůli, kterou není možné neposlechnout. To je podstatné.

Nyní přicházíme ke dvěma kategoriím bytostí. Předně k oněm Andělům, kteří se vřítli do toho, co Síly za sporu na nebi způsobily. Byly to ony bytosti, které právě pro jejich další činy nazýváme luciferskými bytostmi. Tyto bytosti se pak vloudily do astrálního těla člověka za zemského vývoje a daly člověku možnost zla, ale tím také možnost vyvíjet se ze své vlastní

svobodné síly.

Ze všech hierarchií máme tedy jen u části Andělů a u člověka možnost svobody. Doslova uprostřed v řadě Andělů počíná možnost svobody. Avšak teprve v člověku je vytvořena správným způsobem. Když člověk vstoupil na Zem, musel samozřejmě zpočátku propadnout velkému náporu luciferských duchů, kteří svými silami pronikli astrální tělo člověka. A „já“ tím bylo vtaženo do těchto sil, takže v průběhu lemurského a atlantského vývoje, a ještě i potom, máme své „já“ jakoby v mraku, jakoby zahaleno do oblaku, vytvořeného Luciferovými zásahy. Člověk byl uchráněn před přemožením silami, stahujícími jej dolů, jen tím, že jej zastiňovaly dřívější bytosti; že se Andělé a Archandělé, kteří zůstali nahoře, vtělovali do zvláštních osobností a vedli jej. To se dělo až do oné doby, kdy se dostavilo něco zcela zvláštního: kdy bytost, která byla až dosud spojena jen se slunečním bytím, došla tak daleko, že nyní mohla (nejen jako dřívější bytosti vyšších světů) vstoupit nejen do fyzického, éterického a astrálního těla člověka, nýbrž mohla vniknout do člověka až k jeho „já“.

Vzpomeňte si, jak jsem líčil, že v předešlých dobách sestupovaly vyšší bytosti dolů a oduševňovaly lidské fyzické, éterické a astrální tělo. Nyní se, ve zvláštní době, která k tomu byla povolána, objevila osobnost, která do sebe přijala nejvyšší bytost, bytost, která byla spojena s naším slunečním bytím, a která působila inspirativně až do „já“, až do veškerých sil jáství.

„Já“ nachází svůj výraz v krvi. Právě tak, jako je krev (jako hmotná látka) projevem „já“, jako je krevní teplo, krevní oheň, zaostalým zbytkem starého saturnského ohně, tak je tento oheň výrazem Já v živlech. Tato bytost se musela fyzicky projevit dvojnásobným způsobem: nejprve v ohni. Ohlásila se v ohni – Mojžíšovi v hořícím keři a v blesku na Sinai. Neboť je to táž bytost, která se pak mohla usídlit v lidském „já“ a mluvila k Mojžíšovi z hořícího keře, z blesku a hromu na Sinai, bytost, která připravuje svůj příchod a objevuje se pak v těle, chovajícím v sobě krev, v Ježíši Nazaretském. Takovým způsobem vstupuje sluneční bytost do pozemského individua.

Tím, že lidské „já“ bude stále více a více pronikáno a prolínáno silou, která tehdy vnikla do tohoto „já“, tím bude naše jáství dosahovat schopnosti stále více se pozvedat nad všechny vlivy, které toto „já“ mohou strhávat dolů. Ona bytost, která proniká až do „já“, je jiného druhu než ony bytosti, které dříve sestupovaly dolů na Zem a oduševňovaly fyzické, éterické a astrální tělo.

Vzpomeňme si na dávné svaté říše. V jejich éterickém těle byl, jak jsme viděli, duch jisté vyšší bytosti; neboť zdědili toto éterické tělo od velkých atlantských předků, mezi nimiž tato vyšší bytost dlela. Toto na ně bylo přeneseno. Svým astrálním tělem a „já“ nemohli ani následovat to, co vznikalo z inspirace éterického těla. A tak tomu bylo od jednoho věku ke druhému. Lidé byli inspirováni. Při inspiraci v nich bylo (*dělo se*) stále něco jako násilí. Jako by byli touto inspirací násilím bráni do zajetí. Od toho, co bylo osudem člověka, tedy být ponechán sobě samému, byl člověk poněkud odtažen, oddálen pro to, aby byl učiněn lepším. Byl inspirován lepší bytostí. Tak tomu bylo u všech zakladatelů náboženství. Byla jim včleněna bytost, která byla ještě povznesena nad spor na nebi, takže nebyli ponecháni zcela sami sobě.

V Kristu se objevila bytost zcela jiné přirozenosti, bytost, která nečinila zprvu nic, ale

naprosto nic, aby nějakým nátlakem přivedla člověka k sobě. A to je podstatné! Uvážíte-li celé rozšíření křesťanství, bude vám živým důkazem toho, že Kristus ve svém životě vlastně nikdy nečinil to, co se dělo pro rozšíření křesťanství. Pohled'te na zakladatele náboženství dřívější doby! Jsou velkými učiteli lidstva, učí od určité doby svého vývoje a jejich nauky lidi překonávají.

Pohled'te na Krista! Působí On celkově (pouze) svými naukami? Kristu nerozumí právě ten, kdo se domnívá, že v naukách, v učení spočívá to hlavní.

Kristus zprvu vůbec nepůsobil svými naukami, nýbrž tím, co konal. Největším Kristovým činem byl ten, který skončil smrtí. Největším Kristovým činem tedy byla smrt. Podstatné je to, že Kristus působil činem, při jehož šíření ve světě již fyzicky vůbec ani nemohl být. To je ten velký rozdíl mezi působením Kristovým a ostatních zakladatelů náboženství. Tomuto rozdílu se ještě vůbec nerozumí, ale je tím podstatným znakem. Můžete sledovat všechny nauky křesťanství, vše, co je jako nauky v křesťanství kázáno, a můžete každou křesťanskou nauku najít také v některé jiné náboženské soustavě. To nelze vůbec popřít. Můžeme říci: „Všechno podstatné z křesťanských nauk je obsaženo v jiných náboženských soustavách.“

Působilo však křesťanství obsahem svých nauk?

Ten, jenž zprvu konal podstatné věci k rozšíření křesťanství – opíral se o nauky?

Pohled'me na apoštola Pavla! Dal se přeměnit ze Šavla na Pavla tím, co stojí v evangeliích? Pronásleduje stoupence Krista Ježíše. Tak dlouho je pronásleduje, až Ten, jenž zemřel na kříži, se mu ukázal v oblacích, až on, Pavel, nabyt vlastní, osobní okultní zkušenosti, že Kristus žije. Účinek smrti, účinek činu, to bylo popudem Pavlovi, a na tom záleží. Ostatní náboženské soustavy působí svými naukami a jejich nauky jsou stejné jako v křesťanství. V křesťanství však nejde o nauky, nýbrž o to, co se stalo, o čin. A tento čin je takový, že nepůsobí na žádného člověka jinak, než když se sám rozhodne, dát jemu na sebe působit, tj. když je slučitelný s naprosto svobodným charakterem jeho individuálního „já“.

Nestačí, že se Kristus stává přítomným v lidském astrálním těle, nýbrž Kristus, má-li mu být skutečně porozuměno, musí být přítomen v lidském „já“. A lidské „já“ se musí pro přijetí Krista svobodně rozhodnout.

To je to, na čem záleží! Ale právě tím, když se toto lidské „já“ spojí s Kristem, přijímá do nitra realitu, božskou sílu, nikoli jen nauku. Proto může být stokrát dokazováno, že všechny křesťanské nauky lze najít tam, či onde. Na tom nezáleží. Ale záleží na tom, že pro křesťanství je podstatný čin, který se jen svobodným povznesením do vyšších světů může stát vlastním majetkem.

Člověk tedy přijímá Kristovu sílu tím, že ji přijímá dobrovolně; nikdo ji nemůže přijmout, kdo ji nepřijme dobrovolně. To však bylo člověku umožněno jen tím, že se Kristus stal na Zemi člověkem; byl povolán stát se na Zemi člověkem.

V jiném postavení jsou odpadlí Andělé, kteří jako Luciferové přenesli svůj život na Zemi. Ti se měli vlastně na Měsíci stát lidmi; zůstali opožděni ve svém vývoji, mohou proto vniknout do astrálního těla; do lidského „já“ zatím nemohou. Jsou nyní v podivném postavení, v postavení, které si můžeme znázornit jen graficky, ačkoli to může vypadat pedantsky. Dejme tomu – ponechám-li stranou éterické a fyzické tělo – že astrální tělo člověka za

lemurské doby by bylo kruhem (A-B-C), jeho „já“ by bylo vloženou částí (a) v tomto astrálním těle.

*****109

„Já“ se postupně vydalo na cestu do astrálního těla. Co se nyní stane? Za lemurského vývoje se luciferské mocnosti vkrádají všudy do astrálního těla člověka a pronikají je tím, co jsou jejich činy, které však u člověka představují nízké vášně. To, čím může člověk propadnout omylu a zlu, tkví v jeho astrálním těle; luciferičtí duchové to do něho vočkovali, vpravili. Kdyby to nebyli vočkovali, byl by člověk nikdy neměl možnost omylu a zla, byl by vyzdvižen vzhůru, kde by přijal „já“, nedotčen nijak brzdicími vlivy. Tak to pokračuje dále, jenže velcí vůdcové člověka chrání lidi před tím (pokud to je nutné), aby neklesli příliš hluboko.

Tu nastává Kristova událost. Představme si člověka, který dobrovolně přijme Krista do sebe. Křesťanství je teprve v počátcích. Ale představme si ideál: „já“ člověka by do sebe dalo dobrovolně vtékat Kristově síle. Když je toto „já“ tak daleko, že je Kristem proniknuto, pak září Kristova síla i do astrálního těla. Do téhož astrálního těla září Kristova síla z nitra, do něhož předtím vočkovali svoje činy luciferské mocnosti. A co se teď děje v budoucnosti?

Tím, že s pomocí Krista a jen s Jeho pomocí shlazujeme, smazáváme všechny ony vlastnosti člověka, jež přicházejí od Lucifera – tím současně osvobozujeme tyto luciferské mocnosti jako lidé. Přijde doba, kdy luciferské mocnosti, které za měsíčního vývoje pro spásu lidské svobody musely klesnout do jistého nižšího vývoje a na Zemi neměli příležitost samy prožít sílu Kristovu, kdy tyto prostřednictvím lidí prožijí sílu Kristovu a budou vykoupeny.

Člověk vykoupí Lucifera, jestliže přijme příslušným způsobem sílu Kristovu. Tím se člověk stane opět silnějším, než by se stal jinak. Představme si, že by člověk nedostal luciferské síly; pak by Kristova síla vyzařovala, ale nenarážela by na překážky luciferských sil, a člověku by nebylo dáno dojít v dobrou, pravdě a moudrosti tak daleko, jak daleko může dojít, musí-li přemáhat tyto odporující síly.

Tak máme v člověku článek našich hierarchií, u něhož vidíme, že se od ostatních článků jistě velmi liší. Vidíme, že člověk zde stojí jinak, než Serafové, Cherubové, Trůnové, než Panovníci, Síly a Mocnosti, a také jinak než Duchové osobnosti a Duchové ohně, jinak než část Andělů. Když pohlíží do budoucnosti, může si říci: Jsem povolán hledat sám ve svém nejhlubším nitru všechno, co mi dává popudy k jednání – nikoli z nazírání na Božství jako Serafové, nýbrž z nejhlubšího nitra.

Kristus je Bůh, který nepůsobí tak, že by jeho podněty musely být bezpodmínečně uposlechnuty, nýbrž jen ve svobodě, pouze tehdy, když člověk tyto podněty uzná. Je tedy Bohem, který nikdy nemůže tím, nebo oním směrem tento individuální, svobodný vývoj „já“ brzdit. Kristus mohl v nejvyšším smyslu říci: Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.

Ony bytosti nejbližší hierarchie, které měly možnost konat zlo – bytosti luciferské – budou opět vykoupeny, osvobozeny silou člověka.

Milí přátelé, vidíme, jak se prostě ve skutečnosti světový vývoj neopakuje, nýbrž že se dostavuje něco nového. Takové lidství, jak je člověk prožívá, zde skutečně ještě nebylo, ani u Andělů, ani u Archandělů, ani u Prasil. Člověk má ve světě naplnit úplně nové poslání – ono poslání, které jsme právě charakterizovali. A s tímto posláním sestoupil dolů do pozemského života. Jako svobodný pomocník mu ve světě vyvstal Kristus – ne jako Bůh, který působí shora, ale jako Prvorozený mezi mnohými.

Teprve tímto porozumíme celé důstojnosti a významu člověka uvnitř článků našich hierarchií. Když pohlédneme vzhůru na vznešenost a velikost vyšších hierarchií, řekneme si: i když jsou tak veliké, tak moudré, tak dobré, že nemohou zbloudit z pravé stezky, je přece velikým posláním člověka, že má přinést do světa svobodu a se svobodou teprve to, co v pravém slova smyslu nazýváme láskou.

Neboť bez svobody je láska nemožná. Bytost, která musí bezpodmínečně poslouchat nějaký popud, ta jej poslechne. Bytost, která může jednat také jinak, pro tu je jen jediná síla – aby uposlechla: láska.

Svoboda a láska jsou dva póly, které patří dohromady. Měla-li tedy do našeho kosmu vstoupit láska, potom se tak mohlo stát pouze prostřednictvím svobody, tj. prostřednictvím Lucifera a jeho přemohitele a zároveň Vykupitele člověka – prostřednictvím Krista. Proto je Země kosmem lásky a svobody, a podstatným je, že se učíme, aniž bychom sváděli člověka k neskromnosti vyjmenovávat hierarchie způsobem, jakým byly v naší západní esoterice vždy vyjmenovávány: Serafové, Cherubové, Trůnové; oni poslouchají bezprostřední podněty patřící k Božství; Panovníci, Síly a Mocnosti jsou ještě vázáni na vyšší mocnosti tak, že musí být odveleni, aby mohl vývoj na člověka pokračovat.

Také Archandělé a Duchové osobnosti ještě nemohou pochybovat, nemohou tedy ze svobodné vůle upadnout do zla. Proto byli duchové bezprostředně vyšší hierarchie nazýváni Posly a Arciposly, aby se tím naznačilo, že nevykonávají svoje vlastní příkazy, nýbrž příkazy těch, kteří stojí nad nimi. Ale v člověku uzraje hierarchie, která koná vlastní příkazy. Vývojem jupiterským, venušským a vulkanským dozraje člověk na vykonavatele vlastních popudů. I když dnes ještě není tak daleko, dozraje k tomu.

Smíme tedy říci: Jaké máme hierarchie? Začneme: Serafové, Cherubové, Trůnové; Panovníci (vykonávající vládu, panující jen tím, že působí ve smyslu, jak jim Božství dává podněty). Pak přijdou Síly; ty provádějí svoji moc pouze tím, že jí dostávají shora, právě tak jako Mocnosti. Chtějí-li se stát zlými, musí se jimi stát po božské úradě. Přicházíme k Duchům osobnosti, k Archeům, k Arciposlům a Poslům; a sestoupili jsme dolů, bezprostředně k člověku.

A jak je potom možno hovořit o člověku, když jej zařadíme do hierarchií? Po Archandělech a Andělech, po Arciposlech a Poslech bude do řady hierarchií přiřazen Duch svobody, Duch lásky, a to je (shora počítáno) desátá hierarchie, která je přirozeně teprve ve vývoji, ale náleží k duchovním hierarchiím.

Ve vesmíru nejde o opakování, nýbrž pokaždé, když je ukončen jeden kosmický cyklus, je do světové evoluce včleněno něco nového. A včlenit toto nové je posláním příslušné hierarchie, která stojí na stupni svého lidství.

Tím jsme se pokusili dopátrat se smyslu člověka ze smyslu našeho vesmíru. Položili jsme si dnes, alespoň do jistého stupně, otázku po smyslu člověka a pokusili jsme se vypátrat tento smysl člověka, tento bod uprostřed vesmíru, podle návodu mystérií, tím, že jsme se pokusili tento bod, člověka Země, vyřešit z okruhu – bod z okruhu (*obvodu*)! Tím se však naše poznání staví do reality. A to je to podstatné – že veškeré opravdové, duchovně vědecké poznání je skutečným, konkrétním, reálným poznáním, tj. že samo duchovně vědecké poznání dává bezprostředně obraz vesmíru a duchovních hierarchií.

Stojíme v ústředním bodu světa. Vše, co je kolem nás, ztrácí pro nás svůj význam, protože si říkáme: Vnější smyslový svět nám nemůže vyřešit záhady sám. Je to, jakoby se v jednom bodě všechno stahovalo, zhušťovalo; potom však, když se vše stáhne, přichází z okruhu nazpět řešení světové záhady tak skutečně reálné, jako je to s hmotou samotnou, která je zpodobněním a podobenstvím duchovna. Ona se stahuje dohromady, mizí ve středu a vynořuje se nám opět z okruhu. To je realita. Naše poznání je reálné, když nám vyvstane před zrakem tak, jako výstavba a dění celého vesmíru. – To není spekulace, to není mudrování ani přemýšlení, ale je to zrozeno z kosmu, z vesmíru. A my máme vyvíjet pocit: Moudrost nám má být ideálem, který se rodí z okruhu vesmíru a který nás naplňuje nejmohutnější silou, silou pro naše vlastní určení, pro náš vlastní veliký světový ideál, a tím i pro náš příští ideál člověka.